

POLITHØGSKOLEN

POLITIETS KRIMINALITES- FOREBYGGENDE ARBEID

EN STUDIE AV FORVENTNINGER OG
PRAKSIS

Trond Kyrre Simensen

MASTER I POLITIVITENSKAP 2014

Sammendrag

I denne oppgaven blir politiets kriminalitetsforebyggende arbeid satt under lupen. Jeg har stilt spørsmål om hvordan Politihøgskolen bedre kan bidra til at politiet oppfyller myndighetenes forventninger om kriminalitetsforebygging. Spørsmålet besvares gjennom en omfattende dokumentanalyse og kvalitative intervjuer med politistudenter i sitt praksisår. Undersøkelsen har vist at det er tre viktige dimensjoner som er gjeldende i forbindelse med politiets kriminalitetsforebyggende politiarbeid. *Den politiske dimensjonen* som innbefatter lover, stortingsmeldinger, handlingsplaner, strategiplaner og instruksjoner. I denne dimensjonen kommer det fram at myndighetene ønsker at kriminalitetsforebygging skal prioriteres høyt av politiet. Myndighetene legger ganske tydelige føringer for hvordan politiet skal drive sin kriminalitetsforebygging. Kriminalitetsforebyggende politiarbeid er noe alle politifolk skal gjøre. Det er en generalistoppgave. Det skal gjøres gjennom problemorientert politiarbeid og skal skje i nært samarbeid med andre etater og virksomheter i samfunnet (nærpoliti/lokalorientert politiarbeid). I tillegg skal politiet bruke personorientert forebygging og situasjonell forebygging. Dette er forebyggende strategier. I tillegg til disse mener også myndighetene at det å etterforske og få pådømt straffesaker er viktig og god forebygging. Her er det straffens allmennpreventive og individualpreventive effekt som brukes som argument. I *den vitenskapelige dimensjonen* settes myndighetens valg av strategier under lupen. Hva er det vitenskapelige grunnlaget for strategiene? Hvordan er det tenkt at politiet skal jobbe innenfor de forskjellige strategiene. Her viser det seg at strategiene er innbyrdes ganske forskjellige i både forståelse av årsaker til kriminalitet og derved også hvordan forebygge kriminalitet. Hvordan ser det så ut i praksis? *Den praktiske dimensjonen* er undersøkt ved kvalitative intervjuer av 10 politihøgskolestudenter mot slutten av deres praksisår. Her viser det seg at studentene har lite bevissthet rundt kriminalitetsforebyggende politiarbeid. De har en forståelse for og bruker en del det rettshåndhevende politiarbeidet via etterforskning. Dette ser de på som forebyggende politiarbeid. Men samtidig er de positive til forebygging og de gangene de har vært med på noe som de oppfatter som forebyggende politiarbeid synes de at det er interessant. Intervjuene gir også indikasjoner på at det som defineres som forebygging (altså ikke etterforskning) ofte gjøres av noen spesielt interesserte, ildsjeler. I motsetning til myndighetenes ønske om at kriminalitetsforebygging skal drives av alle politifolk viser det seg altså at det mange steder er en spesialistoppgave. Fordi Politihøgskolen (PHS) har monopol på politiutdanningen i Norge undersøker også oppgaven hvordan PHS ivaretar utdanningen i kriminalitetsforebyggende politiarbeid. Kriminalitetsforebyggende politiarbeid

kom inn i undervisningen ved opprettelsen av høgskolen i 1992 og har etter det (fram til 2014) vært et fag som har blitt introdusert i praksisåret og undervist i utdanningens tredje studieår. Undersøkelsen viser at faget på PHS står i spennet mellom politikk, vitenskap og praksis.

Innhold

<i>Sammendrag</i>	2
<i>Forord</i>	6
1 Innledning:.....	7
1.1 Valg av tema	7
1.2 Formålet med oppgaven	8
1.3 Politivitenskap	9
1.4 Forforståelse.....	10
1.5 Oppbygning av oppgaven - struktur og progresjon	11
2 Oppgavens problemstilling.....	12
2.1 Avgrensning.....	12
2.2 Begrepsavklaring	13
2.3 Oppgavens problemstilling.....	14
3 Metode	15
3.1 Kunnskap	15
3.2 Metodisk tilnærming	17
3.3 Forskningsprosessen	17
3.3.1 Dokumentstudie	18
3.3.2 Teorigjennomgang.....	19
3.3.3 Intervju	20
3.4 Undersøkelsens kvalitet	24
3.5 Forskningsetiske refleksjoner	26
4 Politiets kriminalitetsforebygging – 4 dimensjoner	28
4.1 Politisk dimensjon	28
4.2 Vitenskapelig dimensjon	42
4.2.1 Politiets rettshåndhevende funksjon som forebyggende metode.....	45
4.2.2 Problemorientert politiarbeid	47
4.2.3 Personorientert forebygging	49
4.2.4 Situasjonell forebygging	50
4.2.5 Lokalorientert politiarbeid	51
4.2.6 Gjenopprettende prosesser	53
4.3 Praktisk dimensjon – studentenes blick.....	54
4.3.1 En vanlig dag på jobben.....	54
4.3.2 Hvilken forståelse har studentene av forebyggende politiarbeid?	56

4.3.3	Problemorientert politiarbeid	58
4.3.4	Personorientert forebygging	59
4.3.5	Situasjonell forebygging	60
4.3.6	Lokalorientert forebygging	60
4.3.7	Gjenopprettende prosesser	62
4.3.8	Forebyggende på tjenestestedet.....	63
4.3.9	Studentenes inntrykk av veileders holdning til forebyggende politiarbeid	64
4.3.10	Egne forebyggende erfaringer.....	65
4.4	Politihøgskolen – utdanningsdimensjonen	69
4.5	Oppsummering funn	73
5	Diskusjon – Hva betyr funnene?.....	76
5.1	Spenningen mellom politikk, vitenskap og praksis	76
5.2	Konsekvenser av lite forebyggingspraksis.....	77
5.3	Politihøgskolen – i spennet mellom politikk, vitenskap og praksis.....	80
6	Avslutning.....	85
7	Litteraturliste.....	87

Forord

«Hvordan bli en lykkelig masterstudent?» spør Silje Fekjær i sin bok som kom ut i 2013. Jeg har ikke noe godt svar på det, men det jeg vet er at helt lykkelig blir man ikke før oppgaven er ferdig og levert.

Underforstått; prosessen med å skrive masteroppgaven har vært lang og til tider krevende. Samtidig er det en god følelse å vite at man har klart å ferdigstille en oppgave av denne størrelsen. Jeg hadde ikke klart dette alene, det er mange som fortjener en takk for hjelpen. Først og fremst mine 2 veiledere; Maren som fikk meg i gang og Jens Erik som fikk meg i mål. Uten dere, ingen oppgave.

Dernest vil jeg takke mine ledere Hilde, Geir og Katrine som har lagt til rette for at jeg skulle klare å bli ferdig med oppgaven min og som også har bidratt økonomisk med støtte til nødvendig reisevirksomhet. Gode kollegaer som har støttet meg underveis fortjener også en stor takk. Og til dere: jeg er på vei ut av boblen og kommer sterkere tilbake ganske snart.

Tilslutt sendes mange tanker til mine kjære hjemme. Det skal bli godt å være sammen med dere uten å ha masteroppgaven hengende over meg til enhver tid.

1 Innledning:

I dette kapittelet beskrives hvorfor jeg valgte det temaet jeg gjorde, min egen forforståelse og hva formålet med oppgaven er.

1.1 Valg av tema

Det er høst 2011, jeg er fersk lærer i kriminalitetsforebyggende politiarbeid. I første time med klassene skulle vi ha erfaringsutveksling med studentene, hva hadde de opplevd av forebyggende politiarbeid mens de var i praksisåret. Og det ble en skjellsettende opplevelse. Der og da bestemte jeg meg for tema for masteroppgaven min. Grunnen til det var at studentene viste en foruroligende liten forståelse for hva forebyggende politiarbeid var. Til deres forsvar skal det sies at de ikke hadde hatt forebyggende politiarbeid som fag ved PHS før jeg møtte dem i klasserommet, så all verdens *teoretisk* kompetanse kunne jeg ikke forvente. Men heller ikke den praktiske forståelsen var der. Det var selvfølgelig noen unntak som hadde jobbet mye med forebyggende politiarbeid, men jevnt over hadde de fleste ingen opplevelse av å ha jobbet noe særlig med det. Hvorfor er det slik?

Det er jo en sterk politisk vilje til at politiet skal jobbe med kriminalitetsforebygging. Både i lover og i mange offentlige utredninger er dette klart slått fast som en av politiets viktigste oppgaver. Så hvordan kan det da ha seg at studentene hadde opplevd så lite av det i sitt praksisår? Er det ingen samsvar mellom den politiske viljen til kriminalitetsforebygging og praksis? Eller er det bare slik at studentene ikke eksponeres for kriminalitetsforebygging? Hvordan den kriminalitetsforebyggende praksis er i Norge vet vi noe om fra før (Finstad, 2000; Helene I. Gundhus, 2009; Lie, 2011), men det er ikke gjort noen undersøkelse på dette ut fra politistudentenes opplevelse av praksis. Synset jeg bare om studentenes uvitenhet, skjulte de kunnskapen – eller hadde de bare ikke satt ord på kunnskapen sin ennå? Som lærer tenkte jeg da at politiske føringer, forebyggende teori og praksis ikke kunne være helt samstemte. Flere forskningstemaer meldte seg: Hvilke politiske føringer er gjeldende? Hvordan arbeider den ytre etat med disse? Og selvsagt: hva har nå studentene *egentlig* lært?

Det finnes mye forskning på kriminalitetsforebyggende politiarbeid. Senere i oppgaven vil jeg gjengi relevant forskning som ligger til grunn for politiske beslutninger om hvordan politiet skal drive kriminalitetsforebygging. Jeg vil undersøke om det er samsvar mellom politikk, vitenskap og praksis innenfor det kriminalitetsforebyggende politiarbeidet – eventuelt hvorfor det ikke er slik.

Politihøgskolen har monopol på å utdanne politifolk i Norge. Derfor er det spesielt interessant å sette søkelyset på hvordan PHS utdanner politifolk i temaet kriminalitetsforebyggende politiarbeid. Politihøgskolen skal være premissleverandør for både den politiske, den vitenskapelig og den praktiske delen av dette feltet. Politiutdanningen i Norge består av tre studieår. Det første året (B1) er inne på campus hvor studentene lærer det grunnleggende for å kunne gjennomføre andre studieår som er et praksisår. Det andre studieåret (B2) gjennomføres ute i politidistriktene. Studentene deltar i politiets arbeid under veiledning av en praksisveileder (Politihøgskolen, 2007). Utdanningens tredje studieår (B3) er igjen inne på campus og undervisningen er delt opp i moduler a åtte uker, hvor hvert hovedområde har sin modul (Politihøgskolen, 2007). Etter endt utdanning er studentene å regne for politigeneralister som i prinsippet kan få jobb i de avdelinger i norsk politi som ikke krever spesialistutdanning. Det vil si at studentene kan jobbe på en ordensavdeling, en etterforskningsavdeling, en forebyggende avdeling eller på et lensmannskontor hvor man må gjøre «alt».

Når det gjelder kriminalitetsforebyggende politiarbeid, har studentene ikke noe undervisning i det emnet i B1¹. I B2 er det 3 studiepoeng viet forebygging, men hovedtyngden av dette emnet ligger i B3 med 9 studiepoeng, i tillegg til at studentene skal skrive en bacheloroppgave men et kriminalitetsforebyggende tema (Politihøgskolen, 2007). Med dette som bakteppe er det kanskje ikke så rart at jeg opplevde det jeg gjorde i klasserommet i 2011, men jeg ville gjerne undersøke om det faktisk var sånn og eventuelt hvorfor det er slik at politiet er så lite bevisst kriminalitetsforebyggende politiarbeid.

1.2 Formålet med oppgaven

Oppgaven setter fokus på politiets kriminalitetsforebyggende arbeid. Ved å se på hvordan samfunnet ønsker at politiet skal jobbe kriminalitetsforebyggende, hva forskning mener om kriminalitetsforebyggende politiarbeid og hvordan det gjøres i praksis, prøver oppgaven å si noen om helheten i dette fagfeltet. Oppgaven har et tydelig fokus på politiets praksis på den måten at et viktig formål med oppgaven er å synliggjøre kriminalitetsforebyggende politiarbeid sin plass i det «vanlige» politiarbeidet.

Oppgaven setter også fokus på Politihøgskolens plass i dette fagfeltet og et annet viktig formål med denne avhandlingen er å frembringe kunnskap som Politihøgskolen kan benytte

¹ Etter at jeg begynte på oppgaven min har Politihøgskolen fått ny rammeplan hvor kriminalitetsforebyggende politiarbeid har fått 3 studiepoeng på B1, 7 på B2 og 10 på B3. Emnet er altså styrket noe i den nye rammeplanen. Denne rammeplanen er gjeldende fra høsten 2014.

til å utvikle kriminalitetsforebyggende politiarbeid som fagfelt. Dette er fremdeles et forholdsvis lite fagområde, både ved Politihøgskolens bachelorutdanning og etter- og videreutdanning.

1.3 Politivitenskap

En masteroppgave i politivitenskap vil naturlig være preget av «normalvitenskapen», det vil si teorier og diskusjoner som er fremtredende i denne disiplinen i en gitt periode. Som student på modulen «Politiet i lokalsamfunnet» hvor hovedfokuset har vært politiets forebyggende arbeid, er det klart at jeg har vært påvirket av det i forhold til min tolkning av forebyggende politiarbeid.

Likevel har ikke politivitenskapen «satt seg» ennå. Det er for eksempel en ganske stor diskusjon om hvilke fagdisipliner som skal/kan være en del av politivitenskapen. Dette er grundig og godt diskutert i essaysamlingen «Politivitenskap på egne ben?» (Helene I. Gundhus, Hellesø-Knutsen, & Wathne, 2010). Hele den diskusjonen vil være for stor til å tas med i en oppgave av denne størrelsen, men et par ting er det naturlig å kommentere her.

Jus og samfunnsvitenskap er hver for seg forankret i solide vitenskapelige tradisjoner. Politiutøvelsen er en kombinasjon av disse og flere andre fagområder. Men politiyrket har ikke sin egen vitenskapelige kunnskapsforankring enda. Politivitenskapen er fremdeles ung i Norge. Det er den erfaringsbaserte kunnskapen som har preget utøvelsen av politiyrket fram til nå. Dette kan nok medføre at de fagområdene som har sterke vitenskapelige tradisjoner har fått en annen plass i forhold til politifaget enn det som er optimalt. Innføringen av bacheloroppgave på grunnutdanningen, masterutdanning og Politihøgskolens egen forskningsavdeling spiller en viktig rolle for å øke den vitenskapelige kunnskapen om utøvelsen av politiyrket. Da vil man kanskje finne at de andre fagene vil kunne spille inn mot politifaget på en annen, og bedre måte enn i dag som mer likeverdige partnere hva gjelder kunnskapsforankring (Molander & Terum, 2008).

Larsson, Gundhus og Granér definerer politivitenskap på denne måten:

Politivitenskap er det vitenskapelige studiet av politiet og andre som utøver politisær virksomhet, hvem de er, deres oppgaver og deres samfunnsrolle, hva de gjør samt effektene av dette (Helene I. Gundhus, Larsson, & Granér, 2014)

Denne oppgaven ligger innenfor denne beskrivelsen av politivitenskap ved at det er en studie av politistudenter og hva de gjør. Samtidig undersøker denne oppgaven også en av politiets samfunnsoppdrag; nemlig å forebygge kriminalitet. Den ser også på hvordan Politihøgskolen gjennom sin utdanning kan legge til rette for hvordan politiet best mulig kan løse dette samfunnsoppdraget. Dette samsvarer med det Larsson, Gundhus og Granér sier om at politivitenskapen bør hente metoder og teorier fra andre disipliner (Helene I. Gundhus et al., 2014).

Oppgavens tema og funn vil kunne bidra til utvikling av norsk politi ved at det settes fokus på kriminalitetsforebyggende politiarbeid sin status og utbredelse i politiet, og på den måten kan være et innspill i debatten om hva politiet skal gjøre.

Som nevnt, står *politipraksis* i fokus i denne avhandlingen. Politiets kriminalitetsforebyggende politiarbeid studeres og gjennom politistudentenes blikk, og gjennom de normative føringene som styringsdokumenter og forskning legger. Det at utøvelsen av politiarbeidet har fokus i politiforskningen er noe som etterspørres av Wathne i essaysamlingen «Politivitenskap på egne ben» (Helene I. Gundhus et al., 2010). Det vitenskapelige fokuset mot politiutøveren har blitt større siden 2010, blant annet ved at det er flere kull som har gjennomført studiet Master i politivitenskap ved Politihøgskolen. Dette studiet har hovedvekt av studenter som selv er politiutdannede og politiutøvere, og mange av masteroppgavene som er levert fokuserer nettopp på utøvelsen av politiarbeidet.

1.4 Forforståelse

Som lærer i Kriminalitetsforebyggende politiarbeid ved Politihøgskolen og som masterstudent i Politivitenskap med fordypning «Politiet i lokalsamfunnet» har jeg et ganske bevisst syn på hvordan politiet bør utøve sitt forebyggende arbeid. Jeg har en teoretisk kunnskap om forebygging som er større enn politigeneralisten forventes å inneha. Med erfaring fra en forebyggende avdeling ved Oslo politidistrikt har jeg også et visst kjennskap til hvordan det gjøres i praksis. Men politinorge er stort og variert, så min erfaring som er begrenset til ett politidistrikt kan ikke generaliseres til å gjelde hele Norge.

Ettersom det ligger klare føringene på at politiet – og også politistudentene i praksisåret – skal arbeide med kriminalitetsforebygging, kunne man anta at dette er noe som faktisk skjer ute i etaten også. Inntrykket fra klasserommet og inntrykket fra egne erfaringer tyder derimot på noe annet. På bakgrunn av dette hadde jeg allerede gjort meg mange tanker om temaet før jeg begynte med oppgaven. Jeg lot meg nok også prege av studentenes spredte påstander om at de

i liten grad kjente til kriminalitetsforebyggende arbeid etter praksisåret, men som sagt, dette var noe jeg ønsket å forske på.

1.5 Oppbygning av oppgaven - struktur og progresjon

Denne oppgaven består av 6 kapitler.

Kapittel 1 tegner rammen rundt studien ved å redegjøre for temaet for undersøkelsen. Her presenterer jeg også bakgrunnen for at jeg valgte det temaet oppgaven omhandler. I tillegg plasserer jeg oppgaven inn i politivitenskapen. Jeg viser også hvem jeg er og dermed med hvilke forutsetninger jeg gikk inn i arbeidet med denne oppgaven. Det er viktig at leseren vet at jeg er engasjert i problemstillingen og kanskje farget av engasjementet mitt selv om jeg har gjort mitt ytterste for å være objektiv.

Kapittel 2 presenterer oppgavens problemstilling, problemstillingens avgrensninger og hvilke forskningsspørsmål som vil bli forsøkt besvart. Kapittelet inneholder også forklaringer av noen sentrale begreper som leseren bør være kjent med på et tidlig tidspunkt.

Kapittel 3 beskriver den metoden som er brukt for å gjennomføre undersøkelsen. Her diskuteres også forskningsetiske utfordringer og hvorvidt man kan stole på funnene i oppgaven. Her har jeg særlig vært bevisst min posisjon som lærer i faget overfor informantene. I tillegg er jeg i dette kapittelet bevisst på å vise forskningsprosessen min så detaljert som mulig. At prosessen er transparent er kanskje den viktigste faktoren for å sikre undersøkelsens pålitelighet.

Kapittel 4 beskriver de funnene jeg har gjort i undersøkelsene mine. Først beskrives samfunnets forventninger til politiets kriminalitetsforebygging, deretter beskrives hvilken forskning som ligger til grunn for dette arbeidet. Så presenteres politiets kriminalitetsforebyggende praksis sett gjennom øynene på informantene. Til slutt i kapittelet skisserer jeg hvor Politihøgskolen står i dette spennet mellom politikk, vitenskap og praksis.

Kapittel 5 inneholder en diskusjon om hva funnene betyr for kriminalitetsforebyggende politiarbeid.

I kapittel 6 oppsummerer jeg hele oppgaven og kommer med noen tanker om temaer som krever mer undersøkelse. Jeg kommer også med noen konkrete forslag til endringer.

2 Oppgavens problemstilling

I dette kapittelet gjør jeg rede for hva jeg skal undersøke i oppgaven. Jeg beskriver hvilke avgrensninger jeg har gjort og beskriver noen viktige begreper som er nødvendige for å lese oppgaven. Jeg presenterer også oppgavens problemstilling og hvilke forskningsspørsmål jeg har stilt meg for å svare på problemstillingen.

2.1 Avgrensning

Når man skal skrive en oppgave av denne størrelsen er man nødt til å begrense seg noe i forhold til hva man skal skrive om. Formålet med en slik undersøkelse er å gå i dybden på en bestemt problemstilling, noe som gjør at andre temaer må velges bort. Denne oppgavens tema er politiets kriminalitetsforebyggende arbeid. Men jeg har ikke hatt mulighet til å gå inn på alle mulige former for kriminalitetsforebyggende politiarbeid. Det betyr at enkelte deler av politiets kriminalitetsforebyggende arbeid ikke blir berørt i dette kapittelet som for eksempel forebygging av terrorisme (som er Politiets sikkerhetstjeneste sitt ansvarsområde) og forebygging av alvorlig økonomisk kriminalitet (som er Økokrim sitt ansvar). Det er *politigeneralisten* sitt arbeid som er i fokus når politiets kriminalitetsforebyggende arbeid beskrives. Oppgaven tar altså ikke for seg rene forebyggende avdelinger rundt om i politidistriktene. Politigeneralisten er representert ved 10 politistudenter som jobber på forskjellige tjenestesteder rundt om i Norge. Disse er intervjuet om sitt forhold til kriminalitetsforebyggende politiarbeid. Informantene holder til på politistasjoner og lensmannskontorer av ulik størrelse, men ingen av dem var på en forebyggende avdeling da de ble intervjuet. Styringsdokumentene og forskningen gjelder for så vidt hele Norge, men politipraksisen jeg kan uttale meg om gjelder bare for de informantene jeg har intervjuet.

Oppgaven omhandler bare et utvalg av norsk politi, jeg har ikke sett på andre lands politienheter. Men det har i noen grad vært naturlig å trekke inn forskning fra særlig våre naboland, Sverige og Danmark, for å supplere der tilsvarende forskning mangler i Norge og forskningen kan ha relevans for situasjonen for norsk politi.

Jeg har valgt å se på tre forskjellige dimensjoner av politiets kriminalitetsforebygging. Den *politiske* som består av styringsdokumenter og instruksjoner. Her har jeg valgt å starte ved forrige politireform i år 2000. Jeg kunne gått lengre tilbake enn det i utvalget av politiske dokumenter, men de viktigste av de tidligere dokumentene er det vist til i de dokumentene jeg har analysert. Derfor mener jeg at jeg viser de viktigste dokumentene som regulerer politiets kriminalitetsforebygging i dag. Den *vitenskapelige* dimensjonen består av forskning på feltet.

Det er foretatt mye forskning på forebygging av kriminalitet både i Norge og i andre land. Jeg har forholdt meg til forskning rundt de forebyggingsstrategiene som styringsdokumentene spesifikt sier at politiet skal jobbe etter. Det finnes andre strategier for forebyggende arbeid også, men disse er ikke omhandlet i denne oppgaven.

Innenfor den *praktiske* dimensjonen har jeg identifisert to måter å tenke kriminalitetsforebyggende virksomhet på. Den ene måten er den måten styringsdokumentene og ledende forskning definerer forebygging med fokus på *proaktive* virkemidler. Den andre måten er mer *reaktiv* i sin natur og handler om å forebygge gjennom straffesaksarbeid og straffer.

2.2 Begrepsavklaring

Sentrale begreper innenfor kriminalitetsforebygging som de forskjellige strategiene norsk politi skal jobbe etter blir grundig beskrevet og diskutert i kapittel 4 og 5. To begreper ønsker jeg å redegjøre for allerede her, da de er viktige for forståelsen av oppgaven.

Det første begrepet jeg ønsker å greie ut om er «politigeneralist». Grunnen til det er at jeg som jeg har skrevet i avgrensningen ønsker å undersøke hva «vanlig» politi gjør av kriminalitetsforebyggende arbeid. Det er nettopp politigeneralisten som er «vanlig» politi. Det er bestemt av Stortinget (St.meld. nr. 42, 2004-2005, s. 9) at politiet i Norge skal være generalister. Dette er ett av de 10 grunnprinsippene for norsk politi. Politistudentene som er informanter i oppgaven utdannes derfor til å bli politigeneralister. Det antas dermed at styringsdokumentene som gjelder for politiet som sådan også omhandler politigeneralisten. Det er da naturlig å finne ut av hva en politigeneralist egentlig er. Åsmund Birkeland ved politihøgskolen har skrevet om det og han sier dette om generalisten: «...en generalist er en som er spesielt dyktig når det gjelder *generell kunnskap* og *generelle ferdigheter*» (Helene I. Gundhus, Larsson, & Myhrer, s. 30). Kriminalitetsforebygging er en del av den generelle kunnskapen og ferdighetene en politiperson skal ha. Det står beskrevet i Politiloven hvor forebygging av kriminalitet er nevnt som en av politiets hovedoppgaver (Politiloven, 1995§ 1 og 2).

De forskjellige typene av kriminalitetsforebyggende politiarbeid blir beskrevet nøye i kapittel 4, så jeg skal her nøye meg med en kort definisjon. Det er de metodene politiet benytter for å forebygge at kriminalitet skjer. Grunnlaget for metodene og hvordan politiet faktisk arbeider blir nærmere presentert i samme kapittel.

2.3 Oppgavens problemstilling

Som nevnt over var utgangspunktet for interessen for temaet en forestilling om at studentene opplevde lite forebyggende politiarbeid i sitt praksisår. For å finne ut av om dette faktisk var tilfelle var det nødvendig å finne ut av hva politiet er ment å gjøre innenfor dette feltet – både ut fra et politisk ståsted og fra et politivitenskapelig ståsted. Det har vært en prosess hvor jeg stadig har tilegnet meg mer kunnskap som har bidratt til kursendringer underveis, noe som ikke er så uvanlig i arbeidet med problemstillinger. Jeg har hele tiden hatt politihøgskolens unike posisjon som politiutdanningsinstitusjon med meg i arbeidet med oppgaven og det har ledet meg fram til følgende problemstilling:

Hvordan kan Politihøgskolen bedre bidra til at politiet oppfyller myndighetenes forventninger om kriminalitetsforebygging?

For å kunne svare på dette, har jeg hatt følgende forskningsspørsmål

- Hvilke forventninger har samfunnet til politiets kriminalitetsforebyggende arbeid?
- Hvordan ser politiets kriminalitetsforebyggende arbeid ut i praksis?
- Hva sier forskningen om hva som fungerer og ikke fungerer med tanke på politiets kriminalitetsforebyggende arbeid?
- Hvordan ser Politihøgskolens utdanning innenfor kriminalitetsforebygging ut i dag?

3 Metode

I dette kapittelet redegjør jeg for gjennomføringen av undersøkelsen. Jeg vil beskrive prosessen jeg har vært igjennom for å gjennomføre den og hvilket vitenskapelig ståsted som ligger til grunn for de forskningsmessige valgene jeg har gjort. Jeg vil også komme inn på forskningsetiske utfordringer knyttet til undersøkelsen. Det er også vesentlig å kunne se på sitt eget produkt i et fugleperspektiv (les: utfra vitenskapelige normer og verdier) for prøve å vurdere kvaliteten på det man har gjort. Det er en viktig del av dette kapittelet.

3.1 Kunnskap

Det er vesensforskjell på hverdagskunnskap og forskningsbasert kunnskap (A. Johannessen, Christoffersen, & Tuft, 2010). Forskjellen består hovedsakelig i at hverdagskunnskap kan framstå som «synsing» som ofte låner sin autoritet utfra personen selv, mens forskningsbasert kunnskap kan etterprøves og til en viss grad gjenskapes av andre. Noen av utfordringene knyttet til hverdagskunnskapen beror på vår tendens til å generalisere ut fra enkelttilfeller, til selektiv observasjon og til å trekke forhastede slutninger. (A. Johannessen et al., 2010, s. 31). I hverdagen er dette nyttige strategier («tommefingerregler») for den kunnskapen man trenger til hverdagslige gjøremål. Men som kunnskapsgrunnlag for å forstå fenomener mer inngående, og for å gjøre tvangsmessige inngrep i det offentlige navn, har hverdagskunnskapen sine mangler. Da trengs det en mer systematisk innsamling av data som bearbeides og analyseres på en slik måte at kunnskapen blir pålitelig. Reliabilitet og validitet er sentrale vitenskapelige normer som vi kommer tilbake til senere (se kapittel 3.4)

Et forskningsprosjekt som f. eks en masteroppgave har gjerne som formål å beskrive fenomener og praksiser presist og velbegrunnet for slik å kunne frambringe mer kunnskap rundt disse. Når dette er formålet med en undersøkelse er det viktig å ha et bevisst forhold til hvordan kunnskap dannes og om kan stole på om denne kunnskapen er holdbar. Til dette trengs en form for epistemologi, det vil si en «teori om kunnskap» (Kvale, 2009, s. 66). I det følgende diskuteres generering av kunnskap og sannhetsbegrepet.

Kunnskap om virkeligheten kan genereres på flere måter. I naturvitenskapen er forskningen rettet mot fenomener som forskeren må observere, være tilskuer til, mens i samfunnsvitenskapen er forskningen rettet mot et samfunn der forskeren uansett er deltaker på en eller annen måte (A. Johannessen et al., 2010; Skjervheim, 1996). Dette betyr at naturvitenskapens metoder ikke uten videre kan overføres på samfunnsvitenskap. Selv om man lenge hevdet at enhetsvitenskapen kunne brukes på alle forskningsoppgaver (Thue, 1997,

s. 168), er det nå allment akseptert at ulike undersøkelser krever ulike metoder. Kunnskap kan produseres gjennom relasjonen mellom mennesker, for eksempel gjennom intervjuer. Denne kunnskapen vil ikke kunne vises i form av tabeller eller grafer, men må vises gjennom en fortolkende beskrivelse av hva som kommer fram i situasjonen. Kvale nevner syv trekk ved denne formen for kunnskap, den er produsert, relasjonell, samtalebasert, kontekstuell, språklig, narrativ og pragmatisk (Kvale, 2009). Dette vil si at denne typen kunnskap vil være en fortolket beskrivelse av virkeligheten, ikke en nøytral sannhet. Dette leder igjen til en diskusjon rundt sannhetsbegrepet.

Sannhet i hverdagslig forstand vil nok mange hevde at er når et fenomen blir beskrevet slik som det egentlig var. Dette kalles *korrespondanseteorien*. «Et utsagn er sant når det stemmer overens med faktum, og usant når det ikke gjør det» (Fjelland, 1999, s. 46) Denne måten å definere sannhet på er nært knyttet til naturvitenskapene (Olsvik, 2013, s. 38). Dette fordrer en etterprøvbarehet som kan være problematisk i samfunnsvitenskapen. En annen måte å tenke om sannhet på er «pragmatisme»; Sannhetsbegrep som ikke dreier seg om korrespondanse, men om å lykkes i praksis, gjennom for eksempel eksperimenter. Men også at noe er sant dersom det er *nyttig* å tro på det (Fjelland, 1999, s. 49). Ingen av disse sannhetsbegrepene er treffende for min undersøkelse. Det er mine informanternes erfaringer knyttet til andre studieår jeg er ute etter, altså deres subjektive kunnskap. Det blir således ikke en objektiv sannhet med to streker under svaret. Det er viktig å være klar over at i samfunnsvitenskapelig forskning vil man ikke kunne få fram den rene og fulle sannhet. Det dreier seg om å se nye perspektiver, studere endringer i samfunnet, teste hypoteser omkring den kunnskapen vi mener er den mest pålitelige. Data utgjør uansett ikke «sannheten selv» (A. Johannessen et al., 2010, s. 42).

I en kvalitativ undersøkelse vil det være vanskelig å si at noe er «sant» med to streker under svaret. Gjennom dokumentstudier, litteraturgjennomgang og 10 intervjuer har det kommet mye informasjon, mye også motstridende. Hvordan skal man forholde seg til det? Alle dokumenter, litteratur og intervjuer må analyseres og tolkes og på den måten får man fram en forståelse mer enn en sannhet. Utfordringen da ligger i at man ikke bare bekrefter ens forforståelse, men at man gjennom prosedyrene for fortolkning evner å la materialet tale for seg selv.

3.2 Metodisk tilnærming

Det er to hovedretninger innenfor empirisk samfunnsvitenskapelig forskning; kvantitativ og kvalitativ metode. Her skal det kort gjøres rede for hovedtrekkene ved disse hovedretningene og hvorfor kvalitativ metode ble valgt for denne undersøkelsen.

Kvantitative undersøkelser kjennetegnes ved at de vektlegger utbredelse og antall av et fenomen (A. Johannessen et al., 2010, s. 313). Den typiske kvantitative undersøkelsen er en survey, man sender ut et spørreskjema til et representativt utvalg av mennesker og analysen av svarene presenteres i tabeller og grafer. Dersom jeg hadde valgt en slik fremgangsmåte her, måtte jeg stilt andre spørsmål. Mitt fokus var imidlertid hvilken *forståelse* studentene har av forebyggende politiarbeid i sitt praksisår. For å få svar på det måtte jeg gå mer i dybden og ha mer fleksibilitet enn det en bred kvantitativ undersøkelse typisk har. «Kvalitative metoder søker å gå i dybden, og vektlegger betydning, mens kvantitative metoder vektlegger utbredelse og antall» (Thagaard, 2009, s. 17)

Det var også en grunn til at jeg valgte en kvalitativ tilnærming i denne undersøkelsen. «Kvalitative metoder egner seg godt til studier av temaer som det er lite forskning på fra før»(Thagaard, 2009, s. 12). Dette feltet er det ikke forsket veldig mye på før. Det er gjort noen undersøkelser på hvordan studentene oppfatter veiledning i praksisåret (Dahl, 2009; Kristiansen, 2007) og det er forsket en del på forebyggende politiarbeid sin plass i politiet (Finstad, 2000; Helene I. Gundhus, 2009; Lie, 2011), men når det gjelder hvordan *politistudentene* forstår det kriminalitetsforebyggende politiarbeid i praksisåret, er det ikke gjort noe på det før.

Som nevnt er det viktig at prosessen kvalitetssikres gjennom transparens og nøye beskrivelse (A. Johannessen et al., 2010, s. 80). I det følgende beskriver jeg derfor i detalj hvordan undersøkelsen ble gjennomført.

3.3 Forskningsprosessen

Kvalitative undersøkelser gir gjerne stor fleksibilitet i forhold til gjennomføring av undersøkelsen (Tjora, 2012). Det er et stort spekter av måter å gjennomføre en kvalitativ undersøkelse på. Klarhet og åpenhet rundt det metodiske er f. eks avgjørende for ikke å gå i bekräftelsesfella, og for å sette andre i stand til å kritisere meg for å ha gjort nettopp det. Dette er spesielt viktig i en kvalitativ undersøkelse da denne ikke nødvendigvis følger en fastlagt oppskrift.

Undersøkelsen min faller inn under det Tjora kaller en «casestudie» (Tjora, 2012, s. 35). Selv om jeg har valgt ut informanter basert på noen kriterier, er de først og fremst valgt ut fordi jeg vil undersøke kriminalitetsforebyggende politiarbeid sin posisjon i politiet. Dermed kan man si at det er «kriminalitetsforebyggende politiarbeid» som er min case. For å finne ut mer om den casen har jeg tre elementer i forskningsdesignet mitt, dokumentstudie, teorigjennomgang og kvalitative intervjuer.

(1) Dokumentstudiet ble brukt for å prøve å finne ut hvilke føringer det faktisk er til politiets forebyggende arbeid. De dokumentene som er studert er offentlige dokumenter som lover, stortingsmeldinger, offentlige utredninger, strategidokumenter og handlingsplaner. Dette er ubestridte kilder som beskriver hvordan myndighetene ønsker at politiets forebygging skal være. For å sette disse styringsdokumentene inn i en kontekst studerer jeg deretter (2) forskning på de forebyggende strategiene som myndighetene har bestemt at politiet skal jobbe etter. På denne måten gis det en teoretisk mening til styringsdokumentene. Men dette er ikke nok. For å kunne si noe om politiet faktisk følger påleggene fra myndighetene må det også undersøkes hva som gjøres i politiet. Dette har jeg valgt å gjøre gjennom (3) intervjuer med politistudenter mot slutten av sitt andre studieår. Nedenfor kommer begrunnelse for valg av dette designet og hvilke fordeler og utfordringer det har.

3.3.1 Dokumentstudie

Jeg har valgt å bruke dokumentstudie som et element av flere i forskningsdesignet mitt. Jeg bruker dokumentene for å få fram en vinkling på temaet som hverken teori eller intervjuer kan gi meg (Tjora, 2012, s. 166).

Hvordan tenker så myndighetene at politiet skal jobbe kriminalitetsforebyggende? Svaret på dette spørsmålet har jeg funnet ved å studere styringsdokumenter fra flere instanser. Her kunne jeg gått langt bakover i tid, men det er ikke først og fremst den historiske utviklingen jeg er ute etter. Jeg ønsker å forstå hvordan myndighetene tenker om kriminalitetsforebyggende politiarbeid nå. Derfor tok jeg utgangspunkt i Politireform 2000 (St.meld. nr. 22, 2001). Dette var en reform som hadde som et av sine hovedmål at politiet skulle bli en mer effektiv forebygger. Samtidig danner den grunnlaget for den organiseringen politiet har i dag. På bakgrunn av Stortingsmeldingen om politireform 2000 gav Politidirektoratet (Pod) ut en strategiplan for forebyggende politiarbeid i 2002 (Politidirektoratet, 2002). Denne strategiplanen har vært svært viktig for hvordan norsk politi har tenkt rundt forebyggende politiarbeid. Derfor er den planen en viktig del av analysen min.

Deretter tok jeg for meg Stortingsmelding nr 42 for 2004-2005: *Politiets rolle og oppgaver*. Denne Stortingsmeldingen beskriver nettopp hvilken rolle politiet skal spille i samfunnet og hvilke oppgaver som tillegges politiet. Denne Stortingsmeldingen er et viktig grunnlagsdokument for å forstå hva myndighetene mener med kriminalitetsforebyggende politiarbeid. Etter dette har det kommet mange handlingsplaner for forebyggende arbeid som ikke er rettet mot politiet alene, men hvor politiet er en aktør i det forebyggende arbeidet i samarbeid med andre samfunnsaktører. Disse planene er også tatt med i analysen der de tilfører noe nytt til politiets forebyggende arbeid.

Som nevnt er det Politihøgskolen som har monopol på å utdanne politifolk i Norge. Politihøgskolen står dermed i en særstilling i forhold til å forvalte det politiske ønsket om at politiet skal drive kriminalitetsforebygging. Politihøgskolen skal gi politigeneralisten det faglige grunnlaget som trengs for å utføre denne delen av politiarbeidet. For å finne ut av hvordan Politihøgskolen gjør dette, har jeg også studert Politihøgskolens rammeplaner, fagplaner og pensum.

Det er flere fordeler med å bruke dokumenter som datagrunnlag. Min tolkning av dem kan det selvfølgelig stilles spørsmål med, men som kilder står de fast. De gir også et tidsbilde som kan bidra til å forstå nåtiden på en bedre måte (Tjora, 2012, s. 169). Nåtiden beskrives i oppgaven min gjennom informantene i intervjuene. På den annen side kan utvalget av dokumenter diskuteres. De dokumentene jeg har valgt følger en logisk orden og sier alle noe om politiets kriminalitetsforebyggende arbeid. En annen ulempe med å bruke offentlige dokumenter er at de ofte er skrevet som instruksjer eller strategidokumenter som sier noe om hvordan praksisen bør være, men ikke om praksisen faktisk er slik. Dermed vil ikke en dokumentstudie for å finne ut hvordan det står til med politiets forebyggende arbeid være nok. For å få et helhetlig bilde må man også undersøke praksisen.

Dokumentene er lest og jeg har trukket ut det jeg mener er relevant ut fra min problemstilling. Noen av dokumentene skriver jeg hovedpoengene med mine egne ord, men fra andre dokumenter har jeg med større sitater for å vise hva som står der.

3.3.2 Teorigjennomgang

Teorigjennomgangen er også en form for dokumentstudie. Jeg har valgt å trekke den ut som en egen del av forskningsdesignet fordi selv om teorigjennomgangen her er en oversiktsstudie av teoriene om forebyggende politiarbeid (Tjora, 2012, s. 166) har det også den hensikten at

den skal gjøre styringsdokumentene forståelig for praksisfeltet og dermed finne begreper som kan gjenkjennes i politipraksis.

Min bakgrunn som lærer i kriminalitetsforebyggende politiarbeid ved Politihøgskolen og som student på modulen «Politiet i lokalsamfunnet» ved studiet Master i Politivitenskap ved Politihøgskolen har naturlig preget hvilken litteratur som er valgt til å kontekstualisere meningene i styringsdokumentene. Litteraturen er i hovedsak hentet fra disse studiene. Det er lagt vekt på litteratur som har et praktisk fokus da noe av formålet med oppgaven er å se på politiets forebyggende arbeid i praksis.

3.3.3 Intervju

Observasjon og intervju er de to hovedmetodene man benytter for å samle inn data fra felten i en kvalitativ undersøkelse (Thagaard, 2009). Selv om observasjon «gir et særlig godt grunnlag for å få informasjon om personers handlinger og hvordan de forholder seg til hverandre.» (Thagaard, 2009, s. 62) er dette en svært ressurskrevende type undersøkelse som krever at man må være tilstede der informantene utfører det man skal forske på over tid. Hverken jobb- eller hjemmesituasjon tillot at denne metoden ble valgt. Dessuten forsøker jeg i denne delen av studien å finne ut av informantenes opplevelser og forståelse av forebyggende politiarbeid. Til dette er intervjuundersøkelser særlig velegnet (Thagaard, 2009, s. 61). Selv om det ideelt sett kunne vært spennende i det minste å supplere intervjuene med observasjon av informantene ville neppe merverdien kunne forsvare ressursbruken som ville vært nødvendig.

Metodelitteraturen skiller mellom tre typer intervjuer; ustrukturert intervju, semi-strukturert intervju og strukturert intervju (A. Johannessen et al., 2010; Thagaard, 2009). Dette er et spørsmål om i hvor stor grad intervjuet er tilrettelagt på forhånd. I et ustrukturert intervju er ikke spørsmål og rekkefølgen av spørsmålene klarlagt på forhånd. Her er bare hovedtemaene bestemt. Fordelen med en slik tilnærming, er at det blir en uformell atmosfære hvor det kan være lettere for en informant å åpne seg og snakke. I tillegg vil en slik fremgangsmåte ivareta individualiteten til informanten og det vil være lettere å følge opp temaer som forskeren ikke hadde tenkt på (Thagaard, 2009, s. 89). Ulempen med en slik intervjuform er at det kan bli veldig vanskelig å sammenligne svarene fra flere informanter (A. Johannessen et al., 2010, s. 138). På den andre ytterligheten finner vi det strukturerte intervjuet. Her er alle spørsmål og rekkefølge bestemt på forhånd. Dette kan ligne på et spørreskjema i en kvantitativ undersøkelse, men den store forskjellen er at informanten står fritt til å utforme svarene selv.

Fordelen med denne fremgangsmåten er at det blir lettere å sammenligne i og med at alle informantene får de samme spørsmålene (Thagaard, 2009, s. 89). Ulempen er at man mister fleksibilitet (A. Johannessen et al., 2010, s. 138). Den tredje varianten, semistrukturert intervju forsøker å kombinere de to foregående intervjuformene slik at man kan dra nytte av fordelene med begge samtidig som man begrenser ulempene. Dette er den mest brukte metoden i kvalitative intervjuer (Thagaard, 2009, s. 89). Den refereres også til som «intervju basert på intervjuguide» (A. Johannessen et al., 2010, s. 138). Intervjuguiden skal sikre at man kommer innom de samme temaene i de forskjellige intervjuene, men samtidig åpner den for en fleksibilitet som det strukturerte intervjuet ikke har. Rækkefølgen på temaene er i utgangspunktet bestemt, men kan endres ut fra hvordan intervjuet forløper. Fordelen med denne metoden er at man får fleksibilitet i forhold til å følge informantens fortelling helt ut. Intervjuet er en samtale mellom forsker og informant og det er viktig for å få flest mulig opplysninger at informanten får snakke så uavbrutt som mulig slik at man ikke bryter tankerekken til vedkommende. I denne oppgaven ble det valgt et semistrukturert intervju med en intervjuguide. Det var viktig å kunne sammenligne noe fra de forskjellige informantene samtidig som det også var viktig å få belyst noen temaer hos alle informantene.

3.3.3.1 Intervjuguide

Intervjuguiden (se vedlegg 4) ble utformet slik at den skulle ivareta de temaene som var relevante å få med for mine forskningsspørsmål. Jeg brukte som sagt en semi-strukturert guide. Den hadde tre hovedtemaer; innledning, hvordan lærer informanten i B2 og forebygging. Innenfor hver kategori hadde jeg flere underpunkter som en hjelp til meg selv for å få med det viktigste.

3.3.3.2 Utvalg

Jeg sendte epost 03.04.13 med informasjon om undersøkelsen og oppfordring til å være med på intervju til studenter som var plassert på tjenestesteder som hadde følgende kriterier for variasjon:

- Type tjenestested: politistasjon, lensmannskontor,
- Geografisk plassering: nord-sør-øst-vest

I tillegg skulle det være mulig å komme seg til og fra med bil eller fly på en dag. Det vil altså si at jeg allerede her foretok en utvelgelse i forhold til hvor informantene mine kommer fra. Dette gjør igjen at man ikke kan trekke noen *generelle* konklusjoner ut fra datamaterialet, men det er heller ikke hovedhensikten med en kvalitativ undersøkelse. Det viktigste er å få en

bedre innsikt i studentenes hverdag. Jeg ønsket variasjon i hvor studentene hadde praksissted for på den måten å ivareta noe av forskjelligheten som er i norsk politi (NOU 2013:9 Politianalysen, 2013). Det er store forskjeller i både arbeidsmetoder og oppgaver om man jobber på et lite lensmannskontor eller en stor politistasjon i en stor by. Jeg hadde et ønske om å rekruttere mellom 14 og 16 informanter for å sikre meg god nok variasjon i tjenestesteder.

Det var bare to som responderte på den første eposten og sa at de ønsket å være med på undersøkelsen. Jeg fikk ett negativt svar. Men det var generelt vanskelig å få studentene til å svare på epostene. Jeg purret derfor 3 ganger og etter hvert fikk jeg avtalt intervjuene jeg trengte. De fleste ble avtalt på forhånd, men på tre av tjenestestedene var det flere studenter til stede da jeg var der, enten fordi det var flere på jobb, eller fordi studentene i distriktet hadde samling og da fikk jeg flere informanter som følge av de var tilstede på samlingen. Tre av informantene ble rekruttert på denne måten.

Da jeg hadde intervjuet 10 stykker, avsluttet jeg intervjuprosessen. Jeg kunne sikkert med fordel hatt flere informanter for å sikre den variasjonen jeg hadde sett for meg i forkant av datainnsamlingen. Men studentene begynte da å nærme seg slutten på sitt praksisår. Dermed ville det blitt enda vanskeligere å få tak i dem. Jeg kunne intervjuet dem da de kom tilbake på skolen i tredje klasse, men da ville de allerede fått en distanse til praksisfeltet og dessuten ville min rolle som lærer blitt enda vanskeligere å håndtere. Jeg hadde også stor nok variasjon i dataene til å kunne si noe om hvordan studentene opplevde kriminalitetsforebyggende politiarbeid. Jeg anså derfor at jeg ikke trengte flere informanter for å belyse problemstillingen min.

3.3.3.3 Gjennomføring av intervjuene

Alle intervjuene, bortsett fra ett ble gjennomført i det distriktet studentene var i praksis. Enten på tjenestestedet de studerte eller på hovedpolitistasjonen fordi det passet bedre for alle parter. Ett av intervjuene ble gjort på mitt kontor. Grunnen til at det ble gjennomført på mitt kontor, var at studenten ønsket det. For han var det mest praktisk å gjøre det ved Politihøgskolen. Fordelen med å gjøre det i omgivelser hvor studentene var kjente, var at de da sannsynligvis var mer komfortable med situasjonen. I og med at det var «deres» territorium, var det tanken at dette skulle bidra til å jevne ut det faktum at jeg er lærer på PHS i nettopp forebyggende politiarbeid. Forhåpentligvis har studentene på denne måten svart nærmere det de faktisk opplevde enn det de trodde at jeg ville høre. En ulempe ved å ha intervjuene i politidistriktet

hvor de var utplassert kan ha vært at de derfor følte lojalitet til distriktet og derfor gjorde situasjonen bedre enn den egentlig var.

Under innledningen til intervjuene forklarte jeg grundig min rolle som masterstudent og forsker. I det å være forsker ligger det at alt som blir sagt i intervjusituasjonen er konfidensielt og skal kun brukes til forskning. Informantene fikk utlevert et informasjonsbrev hvor prosjektet var beskrevet og undertegnet på en samtykkeerklæring. Dette informasjonsskrivet og samtykkeerklæringen er lagt ved som vedlegg 1 til masteroppgaven. Jeg presiserte overfor informantene at jeg ikke hadde på meg mine andre hatter som politi og lærer. Det var viktig å understreke særlig det at jeg ikke var her som lærer og skolens representant og at jeg ikke forventet en spesiell type svar. Jeg forklarte for informantene at jeg var interessert i deres egne opplevelse uten at de skulle legge på noe filter. Jeg la også vekt på at informantenes anonymitet ville bli ivaretatt og at det de fortalte i forskningsintervjuet bare ville bli brukt til mitt forskningsprosjekt og at dataene ville bli slettet når prosjektet er ferdig. Inntrykket er at informantene skjønnte dette og ikke la noe imellom da de fortalte.

Intervjuene varte i rundt en time (pluss/minus et kvarter) og i stor grad var det informantene som snakket. Min rolle var først og fremst lyttende, men også spørrende der jeg ville ha utdyping og styrende i den forstand at jeg ville at informanten skulle snakke om de to hovedtemaene mine; læring og forebygging.

Studentene er intervjuet på ett bestemt tidspunkt i andre studieår, nemlig mot slutten av året. De har altså tilegnet seg en viss erfaring fram til intervjusituasjonen og det betyr at svarene kunne blitt annerledes om jeg hadde intervjuet dem på et annet tidspunkt i praksisåret. Jeg kan si noe om hvordan de opplever kriminalitetsforebyggende politiarbeid på det bestemte tidspunktet i praksisåret. Jeg kan ikke si noe om utvikling over tid, og heller ikke noe om tiden etter intervjusituasjonen. Dette kalles en tverrsnittsundersøkelse (A. Johannessen et al., 2010, s. 74).

3.3.3.4 Analyse av intervjuene

Analysen kan selvfølgelig være preget av at jeg har vært i samme situasjon som intervjuobjektene mine selv. Jeg er utdannet politi og har vært student i praksisåret selv, samtidig som jeg også har vært veileder og kan se den siden. Jeg har prøvd å være bevisst på dette og ikke legge mine egne erfaringer i tolkningene. Men at min ballast har betydning for hvordan jeg tolker funnene er åpenbart. Uansett hvor åpen og bevisst man er på å være nøytral og objektiv vil alltid ens egne erfaringer og kunnskap være en del av det man tolker ut fra.

Det først som ble gjort var at intervjuene ble transkribert tilnærmet ordrett. Dialekt-ord ble oversatt til bokmål, og typiske lyder som forekommer i en samtale (slik som «eeeehh») ble ikke skrevet ned med mindre de hadde en betydning for forståelsen av utsagnet. Det vil si at allerede i transkriberingsfasen begynte fortolkningen av materialet. Når man skriver ned en tekst danner man seg ubevisst et inntrykk av innholdet som man tar med seg i den videre tolkingen av den.

Tekster tolkes i vid forstand og omfatter også det som kommer fram i intervjuer og transkriberingen av dem: «Tolkningen av intervjutekster kan sees på som en dialog mellom forsker og tekst, hvor forskeren fokuserer på den mening teksten formidler» (Thagaard, 2009, s. 39).

Jeg har valgt en form for temasentrert analyse av intervjuene (Thagaard, 2009, s. 172). Først leste jeg gjennom alle intervjuene en gang. Da dannet jeg meg noen hovedinntrykk som jeg skrev ned. Det ble da tydelig for meg at kategoriene jeg hadde valgt i intervjuguiden ble naturlige temaer å analysere rundt. Deretter leste jeg igjennom en gang til mer grundig og noterte viktige momenter knyttet til disse hovedtemaene. Jeg noterte sitater som både var typiske for informantene og sitater om skilte seg ut fra mengden. På denne måten viser jeg hele datamaterialet, både de funnene som bekrefter min forforståelse, men også de funnene som sier det motsatte. Etter at materialet var samlet i kategorier gikk jeg dypere inn i materialet for å finne mønstre i materialet, men også ting som skilte seg ut. Prosessen er i tråd med det Tjora (2012) kaller SDI: Stegvis-deduktiv induktiv metode (s. 175). Jeg har jobbet fra data fram mot en teori, det vil si at jeg har brukt dataene i intervjumaterialet mitt til å få en indikasjon om hvordan det står til med kriminalitetsforebyggende politiarbeid blant dem jeg har undersøkt.

3.4 Undersøkelsens kvalitet

En undersøkelses kvalitet kan bedømmes ved å sjekke om andre som gjennomfører samme forskingsopplegg og får samme svar. Dette kalles *reliabilitet* eller *pålitelighet* (A. Johannessen et al., 2010, s. 198). Dette kan man forholdsvis enkelt gjøre ved kvantitative undersøkelser. Samme analysemetode skal gi samme svar. (Men det forutsetter også gjerne at samme populasjon spørres på samme tidspunkt.)

Dette får man ikke til på samme måte i en kvalitativ undersøkelse slik som denne undersøkelsen. Grunnen til dette er at det i en slik undersøkelse skjer fortolkning av dataene underveis. Denne fortolkningen skjer i møtet mellom forsker og informant og når forskeren

analyserer dataene. Påliteligheten i en kvalitativ undersøkelse må derfor heller bedømmes utfra transparens i forskningsprosessen. Det er viktig å beskrive det man har gjort på en slik måte at det er etterprøvbart (A. Johannessen et al., 2010, s. 199). En annen forsker som gjennomfører det samme designet vil ikke få helt samme resultater, men det skal være mulig å gjennomføre undersøkelsen på samme måte. I kapittel 3.3 har jeg forsøkt å beskrive forskningsprosessen så nøyaktig som mulig slik at de som leser oppgaven skal kunne gå undersøkelsen min etter i sømmene.

Videre er det viktig å vite om metoden man har brukt i undersøkelsen undersøker det den har tenkt å undersøke, altså om undersøkelsen er *troverdig*. Dette kan sjekkes ved f. eks metodetriangulering, altså at man bruker flere metoder i feltarbeidet. Alternativt/i tillegg kan man også tilbakeføre resultatene til informantene eller la andre kollegaer analysere samme datamaterialet (A. Johannessen et al., 2010, s. 199). I denne undersøkelsen har jeg ikke brukt verken metodetriangulering eller tilbakeført resultatene til informantene. Dette kan svekke troverdigheten ved min undersøkelse. For å motvirke denne svakheten har min veileder gått igjennom datamaterialet mitt. Det at han ikke har hatt noen innsigelser sikrer i noen grad troverdigheten.

I tillegg har jeg har aktivt gått inn for å motbevise min forforståelse av temaet. Jeg har aktivt sett etter ting i datamaterialet som taler i en annen retning enn mitt utgangspunkt. Og der hvor det finnes er det også tydelig framhevet i oppgaven.

For å oppsummere: Undersøkelsen min beveger seg på flere plan. Den *praktiske* dimensjonen har jeg undersøkt ved å intervjuer ti politistudenter mot slutten av sitt praksisår, den *politiske* dimensjonen består av politiske dokumenter som gjelder hele etaten og i flere tilfeller også andre etater. Dette betyr at jeg innenfor den praktiske dimensjonen ikke kan si noe sikkert om hele politiet. Jeg kan bare si noe om de stedene jeg har intervjuet studenter fra. Og selv på de stedene er det bare studentenes oppfatning av hvordan virkeligheten er. Så jeg kan bare komme med eksempler på hvordan den praktiske dimensjonen ser ut. Jeg har ikke noe totalbilde av politiet i Norge. Når det er sagt kommer studentene inn i etaten med et friskt blikk og er opptatte av å tilegne seg mest mulig kunnskap i løpet av praksisperioden. De er også rekruttert utfra et ønske om bredde. Det finnes også forskning som støtter opp under mine funn og dermed har mine funn en relevans utover de ti informantene som er intervjuet (Finstad, 2000; Helene I. Gundhus, 2009; Holgersson & Knutsson, 2012).

3.5 Forskningsetiske refleksjoner

Begrepet «forskningsetikk» viser til et mangfoldig sett av verdier, normer og institusjonelle ordninger som bidrar til å konstituere og regulere vitenskapelig virksomhet. Forskningsetikken er i siste instans en kodifisering av praktisert vitenskapsmoral. Den har altså sin basis i vitenskapelig allmennmoral, på tilsvarende måte som allmenn etikk har sin basis i samfunnets allmennmoral. (Kalleberg, 2006)

Det å være en fagperson, lærer og samtidig forske på politiet kan innebære spesielle utfordringer. Politihøgskolen har utarbeidet en egen forskningsetisk veileder for å hjelpe forskere ved PHS å ta riktige valg i forskningsprosessen (Bjørge & Myhrer, 2008). Denne har hjulpet meg i prosessen. Den nasjonale forskningsetiske komité for samfunnsvitenskap og humaniora (NESH) har utarbeidet retningslinjer som har ligget som overordnede føringer for meg i arbeidet med oppgaven. Jeg har etter beste evne forsøkt å forholde meg til disse. Det viktigste for meg har vært å ivareta informantenes krav om informert samtykke og konfidensialitet (Kalleberg, 2006). Dette har vært ekstra viktig i min undersøkelse fordi informantene er i en særstilling som studenter ute i praksis. Det å skulle fortelle om forhold på tjenestestedet kan være belastende dersom de forteller om ting som ikke er helt som det skal. Studentene er i en sårbar posisjon (Paulsen, 2009, s. 203-211) i praksisåret. De skal være lojale til flere kanter. For mange studenter oppleves praksisåret som en sammenhengende jobbsøknad. I tillegg til at de skal være lojale til sin praksisveileder, praksisansvarlig og nærmeste leder på tjenestestedet, skal de også være lojale til føringer fra Politihøgskolen i forhold til hva de skal lære. Da er det veldig viktig at de vet hva de går til når de stiller opp som informanter i undersøkelsen min samtidig som de kan være trygge på at deres anonymitet blir ivaretatt på en skikkelig måte.

Det informerte samtykket ble ivaretatt ved at informasjonsmailen som ble sendt ut for at studentene kunne melde seg på intervju inneholdt opplysninger om hva undersøkelsen gikk ut på. Denne informasjonen ble også gjentatt muntlig før oppstarten av intervjuet. Informantene fikk tydelig vite at de når som helst kunne trekke seg fra å være med på undersøkelsen og garantier for at anonymitet blir ivaretatt. Studentene fikk utlevert et informasjonsskriv med en samtykkeerklæring ved oppstarten av intervjuet. Samtykkeerklæringen ligger vedlagt oppgaven.

Min posisjon i intervjusituasjonen bød også på etiske utfordringer som det er viktig å reflektere rundt. Selv om jeg intervjuet studentene i kraft av min rolle som masterstudent,

visste de også at jeg er lærer i kriminalitetsforebyggende politiarbeid ved Politihøgskolen. Og at de dermed kunne risikere å få meg som lærer når de skulle ha det faget i tredje klasse. Denne asymmetrien var jeg veldig bevisst på i intervjusituasjonen. Jeg brukte god tid på å forklare at jeg ønsket deres ærlige, usminkede svar og at det de sa ikke på noen måte kunne bli brukt mot dem senere. Jeg prøvde etter beste evne å forsikre informantene om at jeg kun var der som forsker og at de andre hattene mine var lagt bort. Jeg kan jo ikke være sikker, men åpenheten i svarene antyder at jeg til en viss grad må ha lyktes. Det er langt fra bare «politisk korrekte» svar jeg fikk, og det forteller meg at informantene var trygge i situasjonen og så på meg som en de kunne si det som det var til.

4 Politiets kriminalitetsforebygging – 4 dimensjoner

I dette kapittelet presenterer jeg datamaterialet mitt. Jeg starter kapittelet med å vise hva myndighetene mener med kriminalitetsforebyggende politiarbeid og hvilke ansvarsområder politiet har innenfor dette feltet. Dette gjøres ved at jeg presenterer styringsdokumenter som er aktuelle for denne typen politiarbeid. Dette er en del av dokumentanalysen min, og det som kommer fram her refererer jeg til som «den politiske dimensjonen». Deretter viser jeg hvilke *teorier* den politiske dimensjonen er tuftet på. Den delen av kapittelet er en oppsummering av de teoriene som finnes rundt de måtene det er forventet at politiet i Norge skal jobbe forebyggende på. Dette kaller jeg «den vitenskapelige dimensjonen». Deretter presenterer jeg dataene fra de kvalitative intervjuene mine. Dette er «den praktiske dimensjonen» av kriminalitetsforebyggende politiarbeid.

Til slutt i kapittelet presenterer jeg hvordan Politihøgskolen i sine utdanninger ivaretar kriminalitetsforebyggende politiarbeid. Denne delen utgjør den «utdanningsmessige dimensjonen».

4.1 Politisk dimensjon

Politiet og også politiets kriminalitetsforebygging er underlagt politisk styring. Politiet er underlagt Justis- og beredskapsdepartementet og er myndighetenes maktapparat. Det er derfor viktig å vite hva myndighetene faktisk mener at politiet skal gjøre. Her vil jeg forsøke å samle de viktigste styringsdokumentene som omhandler politiets kriminalitetsforebygging og trekke ut betydningen av dem.

I Politilovens § 2 nr 2 som omhandler politiets oppgaver er en av politiets viktigste oppgaver i samfunnet å forebygge: «politiet skal forebygge kriminalitet og andre krenkelser av den offentlige orden og sikkerhet» (Politiloven, 1995). Kriminalitetsforebyggende politiarbeid er altså ikke noe politiet kan velge bort. I politiinstruksen står det også tydelig at «I ethvert tilfelle gjør politiet best nytte for seg hvis det på forhånd lykkes i å forebygge eller avverge lovbrudd eller ordensforstyrrelser.» (Politiinstruksen, 1990, § 2.1 andre avsnitt). Dette er tydelige tegn fra lovgiver om at forebygging av kriminalitet og ordensforstyrrelser skal være høyt prioritert i politiets arbeid.

Den forrige store reformen i politiet var politireform 2000. Bakgrunnen for denne reformen var et behov for å se på organiseringen av politiet basert på samfunnsendringer og kriminalitetsutviklingen (St.meld. nr. 22, 2001, s. 3). Et av hovedformålene med reformen skulle være å få en mer effektiv forebygging og kriminalitetsbekjempelse (St.meld. nr. 22,

2001, s. 4). Stortingsmeldingen slår fast at: «Forebygging av kriminalitet skal inngå som en del av *all* politivirksomhet» (St.meld. nr. 22, 2001, s. 48), min uthevnning. Stortingsmeldingen fremhever viktigheten av nærpolitiet for å støtte opp under forebygging og problemorientert politiarbeid og at kriminalitetsforebygging skal skje i nært samarbeid med andre etater. Meldingen hevder også at rask irettføring av straffbare forhold er god forebygging med tanke på å hindre tilbakefall til kriminell virksomhet.

Et av de beste politimessige tiltakene for å hindre tilbakefall, er en rask og prioritert straffesaksavvikling kombinert med tiltak egnet for å hindre ny kriminalitet. Det er et mål å møte førstegangslovbryteren med en straffereaksjon som tydeliggjør konsekvensene og gir samtidig muligheter for rehabilitering. Brede tiltakskjeder der hjem, skole, barnevern, konfliktråd og lokale frivillige tiltak engasjeres, har en god forebyggende effekt mot tilbakefall (St.meld. nr. 22, 2001, s. 48).

Som man ser framhever denne meldingen to strategier, eller to «spor» i kriminalitetsbekjempelsen: På den ene siden opererer man med et forebyggende spor (eller proaktivt spor som man gjerne benevner det i litteraturen), på den andre siden et retts håndhevende spor (straffesporet) som i sin natur er reaktivt. Med proaktiv forebygging menes de tiltak som settes inn for å forhindre at et lovbrudd finner sted, altså før handlingen, mens reaktiv forebygging er de tiltakene som settes inn for å forhindre at det begås gjentatte lovbrudd – altså etter handlingen. Meldingen nevner, som man ser av sitatet over, det retts håndhevende sporet som et av de beste politimessige tiltakene. Begge disse sporene vil bli presentert og diskutert i dette og det neste kapittelet.

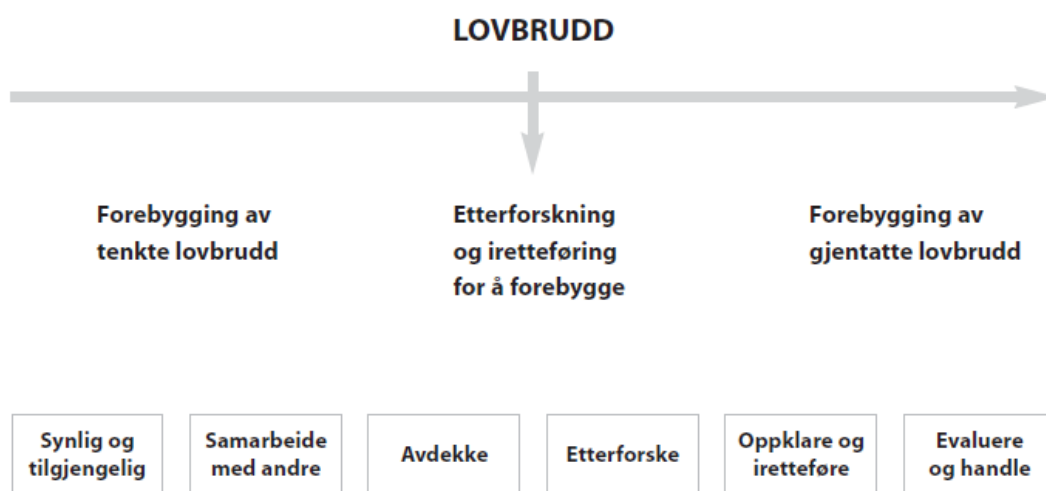
I 2002 utgav Politidirektoratet en strategiplan for forebyggende politiarbeid. Denne strategiplanen medførte et paradigmeskifte i hvordan politiet så på kriminalitetsforebyggende politiarbeid. Fra å være en spesialistoppgave med fokus på barn og unge, skulle kriminalitetsforebygging nå være en del av alt politiarbeid. Dette var allerede slått fast i stortingsmeldingen om politireform 2000, men det var først med strategiplanen for forebyggende politiarbeid at dette skulle omgjøres til praktisk politiarbeid. Planen søkte å implementere flere av temaene fra stortingsmeldingen om politireformen.

Strategiplanen understreker stortingsmeldingens poeng om at kriminalitetsforebyggende arbeid skal gjelde for alle i politiet: «Politiets mål er å redusere kriminaliteten og øke tryggheten. Strategien for å oppnå dette er å involvere alle ansatte i politiet i et helhetlig, kriminalitetsforebyggende arbeid» (Politidirektoratet, 2002, s. 5). Her ser man at det er et

uttalt mål for Politidirektoratet at kriminalitetsforebyggende politiarbeid ikke skal være for noen få spesialister, men at det er noe alle i politiet skal ha fokus på. Denne strategiplanen bruker mye plass på nettopp dette; at kriminalitetsforebyggende politiarbeid skal være en integrert del av alle politigjøremål. Måten politiet skal få til dette på, er ved å innføre såkalt «Problemorientert politiarbeid» som arbeidsmåte (Politidirektoratet, 2002, s. 5).

Problemorientert politiarbeid (POP) er en arbeidsmåte som gjør at politiet innretter seg for å løse de problemene som måtte oppstå. Dette er en reaktiv forebygging som har som mål å hindre gjentatte hendelser. Dette er en form for analytisk politiarbeid hvor hendelsene kartlegges og analyseres for deretter å kunne sette inn riktig tiltak for å løse problemet. Til slutt skal hele prosessen evalueres. POP beskrives mer inngående i kapittel 4.2.2.

Planen kan tolkes slik at den definerer forebygging som «alt». Som man ser på figur 1 plasserer Politidirektoratet alle politiaktiviteter i firkanter under en tidsakse hvor man har lovbruddet på midten. Politiet skal forebygge før handlingen, etterforske og iredteføre for å forebygge gjentatte lovbrudd.

Figur 1 – Forebyggingskjeden, (Politidirektoratet, 2002, s. 10)

Det at Politidirektoratet her går inn sier at alt politiet gjør skal ha en forebyggende tanke i seg kan også forstås dithen at alt politiarbeid er forebygging. På den måten blir begrepet veldig utvannet og vanskelig å gripe tak i. Hva er så da forskjellen på tradisjonelt politiarbeid og kriminalitetsforebyggende politiarbeid? I noen grad forsøker Pod i strategiplanen å definere hva som er forebyggende politiarbeid og slik unngå problemet med at forebygging er alt. Planen bruker mye tid på å definere de ulike måtene å tenke kriminalitetsforebyggende

politiarbeid på. Den fremstår nærmest som en «lærebok» i kriminalitetsforebyggende politiarbeid. Dette gjør nok denne planen vanskelig tilgjengelig for politigeneralisten. Her er det mange begreper som skal på plass på kort tid og mange arbeidsprosesser som også skal beskrives.

Strategiplanen definerer altså forebyggende politiarbeid slik direktoratet mener at det skal være. Den sier også noe om hvordan politiet skal arbeide på dette feltet. Som nevnt skal problemorientert politiarbeid være hovedtilnæringsmåten. Og politiet skal bruke følgende tre forebyggende strategier for å gjennomføre dette; Situasjonsorientert forebygging, personorientert forebygging og lokalorientert forebygging (Politidirektoratet, 2002, s. 16, 17) Dette er tre strategier som er svært forskjellige i både teorigrunnlag og praktisk gjennomføring for politiet. Senere i kapittelet vil det bli gjort nærmere rede for det teoretiske grunnlaget for disse og hvordan de kan arte seg i praktisk politiarbeid. Strategiplanen påpeker også at det er Politihøgskolen som skal stå for grunnutdanningen på dette området gjennom det treårige bachelorstudiet (Politidirektoratet, 2002, s. 26).

Det er viktig å legge merke til at mens Stortingsmelding 22 fremhever det rettshåndhevende sporet som et av de beste politiltakene for å hindre tilbakefall, nevner ikke strategiplanen for forebygging dette i det hele tatt.

Det har etter det ikke kommet noen ny strategiplan spesifikt for forebyggende politiarbeid, men forebyggende strategier er lagt inn i generelle strategiplaner fra Politidirektoratet.

Politiets strategi 2010-2015 er den foreløpig siste strategiske planen for politiet. Her har Politidirektoratet samlet alle politigjøremål i en plan. Kriminalitetsforebygging er i denne planen også nevnt som en viktig oppgave for politiet. Denne strategiplanen er helt annerledes bygget opp enn planen fra 2002-2005. I Politiets strategi 2010-2015 er det listet opp 3 strategiske satsningsområder:

- 1) samling om kjerneoppgavene,
- 2) trygghet og tillit og
- 3) ressursbruk.

Hver av satsningsområdene har et mål og noen kulepunkter som beskriver hvordan man skal nå målet, samt en begrunnelse på hvorfor det er viktig. Om politiets kjerneoppgaver har Politidirektoratet følgende målsetning for politiet:

Mål

Konsentrasjon om og utvikling av politiets kriminalitetsforebyggende og kriminalitetsbekjempende oppgaver.

- *Utvikle gode kriminalitetsanalyser basert på nasjonal og internasjonal informasjon*
- *Utvikle effektive løsninger for bekjempelse av distriktsovergripende og internasjonalt grenseoverskridende kriminalitet.*
- *Videreutvikle problemorientert politiarbeid i alle politidistrikter og særorganer*
- *Utvikle effektive samhandlingsløsninger med andre aktører og tjenesteytere (Politidirektoratet, 2009, s. 4)*

Målet for denne strategiplanen er altså å videreutvikle de to sporene forebygging og bekjemping av kriminalitet. Problemorientert politiarbeid skal fremdeles være en viktig metode for å nå målet. Kriminalitetsforebygging er her definert som en av politiets kjerneoppgaver på lik linje med kriminalitetsbekjempelse. Men *hvordan* politiet skal jobbe forebyggende sier denne strategien lite om. Her skiller den seg vesentlig fra strategiplanen for 2002-2005.

I 2004-2005 kom Stortingsmelding 42 «Politiets rolle og oppgaver». I denne stortingsmeldingen legges det til grunn at de idémessige grunnlaget til den norske nærpolitimodellen skal videreføres (St.meld. nr. 42, 2004-2005, s. 56). Nærpolitimodellen beskrives gjennom de 10 grunnprinsippene for norsk politi (St.meld. nr. 42, 2004-2005). Jeg har her valgt å gjengi grunnprinsippene med den begrunnelsen som denne stortingsmeldingen har for prinsippene i sin helhet fordi de danner selve grunnlaget for hva slags politi Norge skal ha:

<i>Prinsipp</i>	<i>Begrunnelse</i>
<i>1. Politiet skal avspeile samfunnets idealer.</i>	<i>Politiet skal avspeile demokratiske og humanistiske idealer, i tråd med vår samfunnsform og vårt styresett.</i>
<i>2. Politiet skal ha et sivilt preg.</i>	<i>Sivilt preg er først og fremst det motsatte av militært preg, og går særlig på politiets oppgaver, metodebruk og opptreden. Det sivile preg styrkes dersom politiets oppgaver ikke ensidig går ut på å bekjempe kriminalitet. Politiets sivile preg åpner for et fruktbart samspill med publikum, og er dermed en forutsetning for at politiet skal kunne bekjempe kriminaliteten.</i>
<i>3. Vi skal ha et enhetspoliti.</i>	<i>Begrepet enhetspoliti betyr at politioppgavene er samlet innenfor en og samme organisasjon i motsetning til en politiordning som bygger på spesialpoliti av</i>

	<p><i>ulike slag. Prinsippet forhindrer sektortenkning, og gjør det lettere å foreta en avveiet prioritering mellom oppgavene. Prinsippet om enhetspoliti må føre til at man ikke utstyrer andre forvaltningsmyndigheter med politi- eller påtalemyndighet.</i></p>
<p><i>4. Politiet skal være desentralisert.</i></p>	<p><i>Politiet skal ha mange og spredte tjenestesteder. Politiet bør være tilstede i lokalsamfunnet, enten dette er en mindre landkommune eller bydel i en større by. Et desentralisert politi, vil i likhet med det sivile preg, åpne for samspill mellom politiet og befolkningen.</i></p>
<p><i>5. Politimannen skal være en generalist.</i></p>	<p><i>Prinsippet om at polititjenestemenn skal være generalist, er en følge av ønsket om et desentralisert politi. Skal tjenestemenn betjene et lite distrikt, er det nødvendig å være generalist. En konsekvens av generalistprinsippet er at spesialenheter bare bør opprettes når det er tvingende nødvendig for å skape eller ta vare på ekspertise. Generalisten skal være hovedaktøren.</i></p>
<p><i>6. Politiet skal virke i samspill med publikum.</i></p>	<p><i>Publikum er politiets viktigste ressurs, og samspillet med publikum bør være selve hovedstrategien. Samspillet politi – publikum går i korthet ut på samarbeid om løsningen av daglige problemer. Hjelp til selvhjelp i kriminalitetsforebyggende øyemed er ett eksempel. Publikumsbistand til politiet i samband med konkrete saker er et annet.</i></p>
<p><i>7. Politiet skal være integrert i lokalsamfunnet.</i></p>	<p><i>Mellom politiet og lokalsamfunnet eksisterer både formelle og uformelle bånd, som til sammen utgjør det som kalles integrasjon. Integrasjon er, likesom desentralisering og sivilt preg, med på å skape grunnlaget for samspill mellom politi og publikum. Prinsippet om integrasjon må ikke strekkes for langt. Politiets profesjonelle integritet krever av og til en viss avstand til det som skjer i lokalmiljøet. Det er svært viktig at politimannen bevarer sin fulle uavhengighet av alle grupper og enkeltpersoner.</i></p>
<p><i>8. Politiet skal ha bred rekruttering.</i></p>	<p><i>Det tjener demokratiet at politiets tjenestemenn og kvinner har bred sosial bakgrunn. Det er gunstig for den praktiske samhandling mellom politi og publikum, og det styrker samfunnets tillit til politiet. Politiet bør derfor rekrutteres fra hele landet, alle sosiale lag og gjenspeile samfunnet med hensyn til kjønn, livserfaring,</i></p>

	<i>yrkesbakgrunn og utdanning. Politiets sammensetning bør vise mangfoldet i vårt samfunn. Ønsket om representativitet må ikke gå foran kravet til skikkethet. Hovedmålet ved rekruttering må være å finne frem til de som er best egnet for yrket.</i>
<i>9. Politiet skal prioritere mellom sine oppgaver og legge hovedvekten på forebyggende virksomhet.</i>	<i>Politiet bør selv foreta en overveiet og begrunnet prioritering mellom sine oppgaver. Prioritering er ikke først og fremst et spørsmål om innbyrdes rangering av lovbruddstyper. Det største problemet består i å velge strategi i polititjenesten. Politiet bør legge hovedvekten på forebyggende ordenstjeneste, med sikte på å forebygge straffbare anslag mot den alminnelige fred, orden og sikkerhet. Ingen andre kan påta seg denne oppgaven.</i>
<i>10. Politiet skal være underlagt effektiv kontroll fra samfunnets side.</i>	<i>Kontroll med politiet er et av rettsstatens grunnprinsipper. Politiet skal være underlagt politisk, sosial og formell kontroll. Den beste garanti mot maktmisbruk og overtramp ligger i politiets selvkontroll, basert på yrkesetiske normer og en høy yrkesmoral. Derfor har polititjenestemennenes holdninger og yrkeskultur stor betydning.</i>

Figur 2 - De 10 grunnprinsippene (St.meld. nr. 42, 2004-2005, s. 9, 10)

Disse 10 grunnprinsippene danner som sagt selve grunnlaget for det norske politiet og i følge utvalget som skrev denne stortingsmeldingen vil et politi som legger grunnprinsippene til grunn ha disse kjennetegnene:

- små enheter,
- liten grad av arbeidsdeling,
- flerfoldighet av oppgaver,
- et minimum av maktbruk,
- nært samarbeid med publikum,
- integrasjon i lokalsamfunnet,
- representativitet,
- forebygging som hovedmål og
- yrkesmoral som grunnlag for kontroll (St.meld. nr. 42, 2004-2005, s. 10)

Dette beskriver stortingsmeldingen som «nærpolitiet» (St.meld. nr. 42, 2004-2005, s. 10).

I denne stortingsmeldingen trekkes forebygging av kriminalitet fram som *hovedmålet* med polititjenesten. Dette er et klart og tydelig signal om at kriminalitetsforebyggende politiarbeid skal prioriteres. Stortingsmeldingen sier at det er et hovedmål for politiet å bekjempe kriminalitet og at dette gjøres gjennom to strategier; en forebyggende strategi og en «etterfølgende» strategi. Den forebyggende strategien handler om å hindre at straffbare forhold blir begått og den etterfølgende handler om straffesakskjeden (etterforskning, påtale, dom, straffegjennomføring) (St.meld. nr. 42, 2004-2005, s. 37). Når det gjelder den forebyggende virksomheten slår stortingsmeldingen fast at det skal være problemorientert politiarbeid som skal være den førende metoden. Kriminalitetsforebyggende politiarbeid skal skje gjennom situasjonsorientert, lokalorientert og personorientert forebygging og det skal skje i samarbeid med andre aktører.

Stortingsmeldingen har også med en evaluering av den forrige politireformen (politireform 2000) og sier at den reformen ikke har bidratt til å dreie polititjenesten mer i forebyggende retning selv om det var en av målsetningene med den reformen (St.meld. nr. 42, 2004-2005, s. 53). Her kommer det altså tydelig fram at myndighetene har hatt et ønske om å dreie politiets virksomhet i en forebyggende retning uten at de har lykket med det.

Etter denne stortingsmeldingen har det kommet flere handlingsplaner fra departementet om kriminalitetsforebygging, i 2009 og 2013. Her skal det kort gjøres rede for hovedtrekkene i disse handlingsplanene.

I 2009 kom det en sektorovergripende strategi fra regjeringen for forebygging (Felleskap trygghet utjevning, 2009). Denne omhandler forebygging på mange områder i samfunnet, fra helse til ulykker, men også et eget tema om kriminalitetsforebygging.

Kriminalitetsforebygging er her en liten del av det store forebyggingsfeltet. Men strategien peker på en del punkter som viser tilbake til Stortingsmelding 42 (2004-2005). Politiet må være lokalt forankret og forebyggende arbeid skal bestå av både proaktive og reaktive strategier (Felleskap trygghet utjevning, 2009, s. 28) I tillegg sies det også her at politiet må ha en kunnskapsbasert tilnærming til sin forebyggende virksomhet. Dette betyr at god vilje ikke er nok, men at det må arbeides systematisk og på bakgrunn av kunnskap. Her er det ikke egen erfaring og magefølelse alene som skal danne grunnlaget for kunnskapen, man må også innhente kunnskap utover det. Det legges også stor vekt på at politiet må samarbeide med andre i sitt kriminalitetsforebyggende arbeid, og da særlig vekt på SLT (Samordning av Lokale Kriminalitetsforebyggende Tiltak) og Politiråd. Rapporten kommer med mange tiltak

for å fremme forebyggende arbeid og på det kriminalitetsforebyggende området foreslår den blant annet at Politiråd og SLT skal videreutvikles og styrkes (Felleskap trygghet utjevning, 2009, s. 48). Rapporten fremmer også fire tiltak for politiet spesielt, der tre av tiltakene er på et overordnet nivå (styrke det lokalt forankrede politiet, utvikle måleparametre og styrke kunnskapsbasert tilnærming) mens det siste tiltaket er veldig konkret: utvide og videreutvikle bruk av bekymringssamtalen (Felleskap trygghet utjevning, 2009, s. 49). Det første tiltaket som nevnes er «Styrke det lokalt forankrede politiet og politiets samarbeid med andre etater». Her vektlegges lokalkunnskap som en viktig faktor for å drive kriminalitetsforebyggende arbeid. Den kunnskapen som politiet har skal videreformidles til politiet samarbeidspartnere, særlig fremhevet er politirådene. Det fremheves også at politiets evne til å lede og delta i tverretattlig samarbeid må styrkes.

Det neste tiltaket er «Videreutvikle og styrke måleparametere for politiets forebyggende arbeid». Dette settes i denne strategiplanen opp mot saksbehandlingstid og oppklaringsprosent som har vært måleparametere over lang tid i det rettshåndhevende sporet. Planen etterspør gode måleparametere innenfor det kriminalitetsforebyggende og trygghetsskapende politiarbeidet.

«Styrke politiets kunnskapsbaserte tilnærming» er det neste tiltaket. Her fremheves at kriminalitetsanalyser er et viktig grunnlag for å finne gode tiltak for å forebygge kriminalitet. Derfor sier denne planen at analysefunksjonen i politiet må videreutvikles og styrkes.

Det siste tiltaket er «Utvide og videreutvikle politiets bruk av bekymringssamtalen». I motsetning til de tre andre tiltakene, omhandler dette en konkret metode som alle politifolk i prinsippet kan gjøre. Selv om det i denne planen står at den skal utvides og videreutvikles, som metode slik jeg tolker det, er det at den er omtalt her et tydelig tegn fra myndighetene om at dette er noe myndighetene ønsker at politiet skal benytte mer.

Ut fra denne strategiplanen kom regjeringen samme år med en handlingsplan som het «Gode krefter». Hovedmålsettingen med denne planen var å utvikle en helhetlig kriminalpolitikk med fokus på forebygging (Gode krefter, 2009, s. 7). Handlingsplanen har tre hovedvirkemidler for å forebygge kriminalitet; kunnskapsforankring, tidlig intervensjon og samarbeid. Ut fra disse virkemidlene listes det opp 35 kriminalitetsforebyggende tiltak. Tiltakene er gruppert ut fra virkemidlene. Innenfor kunnskapsforankringen er tiltak 6 spesielt rettet mot politiet. Det handler om å få til en bedre måte å måle politiets forebyggende arbeid på (Gode krefter, 2009, s. 46). Dette er en videreføring av strategiplanen fra 2009. Det er

faktisk ordrett den samme ordlyden. Forskjellen er at frasen om trygghet er tatt bort og at tiltaket har fått en ansvarlig, nemlig Justisdepartementet. Når det gjelder tidlig intervensjon er tiltak 18 spesielt rettet mot politiet og omhandler videreutvikling av bekymringssamtalen. Dette er også en videreføring av strategiplanen for forebygging. Justisdepartementet har også fått ansvaret for dette tiltaket og det har gitt seg utslag i en ny veileder for bekymringssamtalen som ble utgitt av politidirektoratet i 2011 (Politidirektoratet, 2011). Innenfor virkemiddelet samarbeid er det først og fremst Politiråd og SLT som er omhandlet og som søkes styrket. Igjen ser man at tiltakene er en blanding av overordnede og detaljerte virkemidler.

Regjeringen kom med en ny handlingsplan for forebygging av kriminalitet i 2013 som etterfølger den over nevnte «Gode krefter». Her slås det igjen fast at forebygging av kriminalitet er viktig i samfunnet:

Forebygging av kriminalitet er en sentral samfunnsoppgave. Redusert kriminalitet sparer samfunnet for store økonomisk kostnader og betydelige menneskelige lidelser. Satsing på forebygging er således en investering i en bedre fremtid. (Handlingsplan for forebygging av kriminalitet, 2013, s. 9)

Handlingsplanen retter særlig fokus på å jobbe forebyggende med barn og unge (Handlingsplan for forebygging av kriminalitet, 2013, s. 9), selv om den også sier at man skal ha en bred tilnærming til forebyggingsfeltet. Handlingsplanen er delt inn i tre hovedområder;

- tidlig innsats mot barn og unge
- kunnskap og samarbeid
- strafferettslige reaksjoner på mindreåriges lovbrudd i et kriminalitetsforebyggende perspektiv

Innenfor temaet tidlig innsats slår handlingsplanen fast at politiet har en særskilt rolle i det kriminalitetsforebyggende arbeidet.

Kriminalitetsforebyggende arbeid skal være en hovedprioritet for politiet. Arbeidet skal være kunnskapsbasert, lokalt forankret, og foregå i nært samspill med relevante samarbeidspartnere (Handlingsplan for forebygging av kriminalitet, 2013, s. 22).

Dette er målsetninger som har vært gjennomgående i alle de dokumentene jeg har gjennomgått. Det som er nytt i denne planen er at særlig innenfor området med tidlig intervensjon fremheves spesialistfunksjoner i politiets forebyggende arbeid.

I dette arbeidet er det avgjørende med faste kontaktpersoner med forebyggendekompetanse i politiet. Dagens ordning med en forebyggende koordinator i hvert politidistrikt bør videreutvikles. Det helhetlige forebyggende politiarbeidet må sikres høy kvalitet gjennom spisskompetanse innen forebyggende metode i tett samarbeid med politiets analysefunksjon (Handlingsplan for forebygging av kriminalitet, 2013, s. 22)

Jeg tolker dette slik at myndighetene ønsker å heve politiets forebyggerkompetanse gjennom å styrke fagmiljøet i politidistriktene. Jeg tror ikke at dette bryter med tidligere føringer om at forebyggende politiarbeid skal være en del av all polititjeneste. Jeg tolker dette som en forståelse av at kriminalitetsforebyggende politiarbeid er et fagfelt som trenger koordinering og fagpersoner (spesialister) som generalisten kan støtte seg på.

Denne planen fremhever også at politiets kriminalitetsforebyggende arbeid er både på det proaktive og reaktive nivået og at problemorientert politiarbeid skal være politiets foretrukne metode. Når det gjelder politiets virkemidler innenfor temaet tidlig intervensjon peker planen på at samarbeid med andre etater er svært viktig for å lykkes. Særlig barnevernstjenesten blir nevnt som en viktig samarbeidspartner. Bekymringssamtalen nevnes også her som et viktig virkemiddel for å forebygge fremtidige klovbrudd blant barn og unge (Handlingsplan for forebygging av kriminalitet, 2013, s. 23).

Handlingsplanen inneholder 15 tiltak som skal bidra til å forebygge kriminalitet blant barn og unge. Jeg vil spesielt påpeke de som omhandler politiet.

Det første tiltaket omhandler ny strategiplan for forebyggende politiarbeid.

I 2002 ga Politidirektoratet ut Strategiplan for forebyggende politiarbeid 2002-2005. Denne har blitt videreført og vært gjeldende også for årene etter 2005. Politidirektoratet skal utarbeide en ny revidert strategiplan som skal gjelde for en fireårsperiode. Strategien skal utarbeides i nær tilknytning til ny strategi for etterretning og analyse (Handlingsplan for forebygging av kriminalitet, 2013, s. 35).

Tiltak to omhandler bekymringssamtalen:

Kunnskapen om bekymringssamtalen skal styrkes både gjennom økt vektlegging i politiutdanningen, samt gjennom kompetanseheving i politidistriktene. På sikt er ambisjonen å gjennomføre en evaluering av denne formen for samtalemetodikk i politiet. Det skal sikres en enhetlig registrering av bekymringssamtaler i alle politidistrikter. Registreringen må videre være i henhold til den nye politiregisterloven med tilhørende forskrift. Politiregisterforskriften er under utarbeidelse i Justis- og beredskapsdepartementet. Det tas sikte på at loven med tilhørende forskrift skal tre i kraft innen utgangen av 2013 (Handlingsplan for forebygging av kriminalitet, 2013, s. 35).

Tiltak fem omhandler rusforebyggende arbeid i skolen:

... Ordningen med bruk av hund i politiets rusforebyggende arbeid i skolen skal evalueres, hvor det legges vekt på å avdekke utilsiktede konsekvenser. Det skal vurderes i hvilken grad dette har forebyggende verdi sett i forhold til tiltakets innngripen. Reservasjonsretten skal også utredes. (Handlingsplan for forebygging av kriminalitet, 2013, s. 35, 36)

Tiltak 11 omhandler forebygging av lovbrudd via digitale medier:

... Fra politiets side er det behov for å heve kunnskapsnivået om negativ atferd og lovbrudd via digitale medier for å kunne forebygge bedre. Det må utarbeides en analyse som skal ligge til grunn ved valg av forebyggende tiltak. Politiet vil forøvrig bidra gjennom å fokusere på hva som er brudd på loven mht. aktivitet på nett, både gjennom den daglige kontakten med barn og unge samt i tverrfaglig samarbeid med skole og andre relevante aktører. (Handlingsplan for forebygging av kriminalitet, 2013, s. 37)

Tiltak 12 omhandler hvordan politiet skal følge opp ofre for kriminalitet via noe som kalles trygghetsprogrammet. Dette kan man lese mer om i Camilla Giske sin masteravhandling i politivitenskap (Giske, 2014).

Innenfor temaet «Kunnskap og samarbeid» er det kunnskapsbasert politiarbeid og problemorientert politiarbeid som nevnes som viktige strategier for å forebygge kriminalitet.

For å realisere potensialet i problemorientert politiarbeid som arbeidsmetode er man helt avhengig av kunnskap om kriminaliteten og dens sammenhenger. Politiets arbeid

må derfor forankres i strategiske analyser av kriminaliteten og de omkringliggende faktorene som påvirker denne. Strategiske analyser er nødvendig på ulike nivåer i politiorganisasjonen og må ta hensyn til utviklingstrekk på flere nivåer (internasjonalt, nasjonalt, regionalt og lokalt) (Handlingsplan for forebygging av kriminalitet, 2013, s. 39).

Igjen blir det påpekt viktigheten av samarbeid med andre aktører både for å innhente informasjon til analyse og for å dele innholdet i analysene. «Gitt erkjennelsen av at politiet ikke alene sitter på de forebyggende virkemidlene, er det nødvendig at denne kunnskapen deles med de aktørene som sammen med politiet kan bidra til å finne løsninger» (Handlingsplan for forebygging av kriminalitet, 2013, s. 40). Kommunen blir nevnt som en viktig samarbeidspartner og da særlig via Politiråd og SLT (Handlingsplan for forebygging av kriminalitet, 2013, s. 41).

Det er 11 tiltak som handlingsplanen legger opp til under temaet «Kunnskap og samarbeid». Jeg vil nevne 2 av de spesielt. Tiltak 16 som går på å styrke undervisningen om forebygging på Politihøgskolen. Her kommer det tydelig fram at Politihøgskolen har et særskilt ansvar for å styrke kompetansen til politiet om kriminalitetsforebyggende politiarbeid.

Undervisningen om forebygging skal styrkes på Politihøgskolen (PHS). Dette gjelder både i alle de tre trinnene i grunnutdanningen, og gjennom tilbud om videre- og etterutdanning. Det er behov for å styrke kompetansen om politiets forebyggende rolle gjennom kunnskapsbasert politiarbeid og gjennom tidlig forebygging med barn og unge, samt å øke kompetansen om tilgjengelige forebyggende verktøy og arbeidet til samarbeidende tjenester (Handlingsplan for forebygging av kriminalitet, 2013, s. 45).

Tiltak 19 som omhandler deling av erfaring, kunnskap og kompetanse

Politiets arbeid skal være kunnskapsbasert. Det må derfor sikres rutiner for systematisering og deling av erfaring, kunnskap og kompetanse om analyser, metoder, strategier og tiltak i det kriminalitetsforebyggende arbeidet. Fagportalen KO:DE skal brukes som verktøy, sett i sammenheng med styringsverktøyet PSV, etterretningssystemet Indicia og politiets intranettløsning. I tillegg skal det trekkes veksler på ressurser ved Politihøgskolen (PHS). (Handlingsplan for forebygging av kriminalitet, 2013, s. 46)

Handlingsplanen tillegger Politihøgskolen en stor del av ansvaret for økt kunnskap om kriminalitetsforebyggende politiarbeid i etaten.

Det siste temaet som denne rapporten omhandler er «Strafferettslige reaksjoner på mindreåriges lovbrudd i et kriminalitetsforebyggende perspektiv». Et viktig poeng i dette kapittelet i handlingsplanen er at straffer må skreddersys til den enkelte lovbryster. Da vil de kunne ha en kriminalitetsforebyggende effekt på individnivå. Planen fremhever også konfliktrådenes funksjon i disse skreddersydde straffene. Gjennom det som kalles gjenopprettende prosesser skal det legges til rette for at lovbrysteren skal kunne ansvarliggjøres for på den måten å kunne endre atferd. Men gjenopprettende prosesser menes det i denne sammenhengen: «I en gjenopprettende prosess samarbeider flest mulig av de som er berørt av et lovbrudd eller en konflikt om hvordan virkningene av lovbruddet eller konflikten skal håndteres. Dette brukes både i straffesaker og i sivile konflikter, som for eksempel ulike nabokonflikter. Partene har selv ansvar for å finne en løsning og komme frem til en avtale.» (Handlingsplan for forebygging av kriminalitet, 2013). Oppfølgingsteam og ungdomsstraff er nevnt som viktig virkemidler for å hindre tilbakefall blant ungdom. Det er fem tiltak knyttet til dette temaet og det eneste hvor politiet har et ansvar, er tiltak 30 som omhandler barn i politiarrest.

22.7 2011 skjedde det en tragisk terrorhandling i Regjeringskvartalet og på Utøya som gjorde at politiet i etterkant fikk mye søkelys på seg. Blant annet kom det en rapport fra 22.juli kommisjonen som kritiserte politiet for ikke å være i stand til å håndtere hendelser av den størrelsen (NOU 2012:14 Rapport fra 22. juli-kommisjonen, 2012). I denne rapporten ble det også pekt på at politiet og resten av hjelpeapparatet hadde feilet i å forebygge at denne hendelsen fant sted, men dette poenget utgjorde ikke noen vesentlig del av rapporten. I kjølvannet av denne rapporten igjen, kom Politianalysen i 2013.

Politianalysen er en grundig gjennomgang av oppgaveporteføljen og ressursituasjonen til norsk politi og sier en del interessant om kriminalitetsforebyggende politiarbeid. Først og fremst fokuserer politianalysen på politiets kjerneoppgaver og mener at politiet må konsentrere seg mer om disse (NOU 2013:9 Politianalysen, 2013). I politianalysen slås det fast at politiets kjerneoppgaver er: opprettholde alminnelig orden, forebygge og forhindre straffbare handlinger, beskytte borgerne og deres lovlydige virksomhet, etterforske og straffeforfølge lovbrudd (NOU 2013:9 Politianalysen, 2013, s. 26). Som man ser er forebygging av kriminalitet en av kjerneoppgavene til politiet også i framtida. Når utvalget

har målt og telt hvor mange som driver med forebygging rundt omkring i Norge, er antallet stillinger som er dedikert til forebygging i mange distrikter svært få. Utvalget mener at et såkalt robust politidistrikt må ha 7 stillinger dedikert til forebyggende arbeid. Disse stillingene skal ha et særlig ansvar for samarbeid med andre etater og kriminalitetsforebyggende metoder (NOU 2013:9 Politianalysen, 2013, s. 107). Gitt det tallet er det bare 8 av dagens 27 distrikter som oppfyller kravet. Flere politidistrikter har bare en og noen har ingen i det hele tatt (NOU 2013:9 Politianalysen, 2013, s. 110).

At kriminalitetsforebygging er en viktig del av politiets oppgaver kommer tydelig fram i alle styringsdokumenter. I politireform 2000 var det et av hovedmålene med reformen at politiet skulle bli mer effektive til å forebygge. Med strategiplanen for forebygging som Politidirektoratet utgav i 2002 kom det føringer på hvordan politiets kriminalitetsforebygging skulle gjøres. Hovedtrekkene i denne planen har blitt videreført i senere planer. Det har ikke kommet noen senere planer fra politidirektoratet om kriminalitetsforebyggende politiarbeid spesifikt. Men hovedtrekkene har blitt videreført i planer fra departementsnivå. For å oppsummere den politiske dimensjonen så er det noen ting som fremstår som viktig:

- politiet *skal* forebygge kriminalitet
- alt politiarbeid kan være forebyggende
- problemorientert politiarbeid skal være hovedmetoden
- kriminalitetsforebygging er en generalistoppgave
- politiet skal forebygge i to spor – proaktivt og reaktivt
- forebygging blant barn og unge skal prioriteres

Dette er hva myndighetene ønsker at kriminalitetsforebyggende politiarbeid skal være. Før jeg ser på hva som faktisk skjer i praksis, om det er sammenheng mellom føringer og praksis, skal jeg se nærmere på hva forskningen sier om de ulike kriminalitetsforebyggende strategiene som myndighetene har bestemt at politiet skal følge. Dette kaller jeg den vitenskapelige dimensjonen.

4.2 Vitenskapelig dimensjon

Som vist den politiske dimensjonen i kapittel 4.1 er kriminalitetsforebyggende politiarbeid en viktig og høyt prioritert del av politiets arbeid sett fra myndighetenes side. Det er derfor viktig med en god definisjon slik at hele politietaten har samme forståelse av begrepet. Som nevnt over har politidirektoratet en definisjon av dette i sin strategiplan for forebygging. Det er også flere måter man kan tenke seg at politiet jobber forebyggende på. I dette kapittelet skal det

gjøres rede for hva som menes med de forskjellige perspektivene og hvordan de kan operasjonaliseres til praktisk politiarbeid. I dette kapitlet vil perspektivene knyttes til forskning og man vil se at det er et visst samsvar mellom politiske føringer i Norge og hva forskning viser om forebygging.

Det er flere som har forsøkt å definere forebygging, men det er et område som er omfattende og vidt og har vist seg vanskelige å avgrense klart. I dette kapitlet vil jeg vise noen ulike definisjoner av kriminalitetsforebyggende politiarbeid.

I nåværende pensum på bachelorutdanningen ved politihøgskolen defineres forebygging som det «å være i forkant og forhindre at noe negativt skjer» (Lie, 2011, s. 21). Dette er en svært vid definisjon som omfavner veldig mye av politiets arbeid. Dette kan sees i sammenheng med definisjonen fra politidirektoratet som også legger til grunn en vid tolkning av forebyggendebegrepet. Politidirektoratet har en vid tilnærming til forebyggendebegrepet i sin strategiplan for forebygging og vektlegger at alt politiarbeid har en forebyggende hensikt. De mener at politiets forebyggende arbeid kan være «En felles aktivitetsform for alle politiaktivitetene, slik at en i sum vil oppnå forebyggendeeffekt av alt politiarbeid» (Politidirektoratet, 2002, s. 8). Det legges også vekt på at forebyggende politiarbeid må være planlagt og målrettet. I denne strategiplanen legges det også vekt på at problemorientert politiarbeid skal være den førende metodiske tilnærmingen til politiets forebyggende arbeid.

Den svenske professoren i sosialt arbeid, Ingrid Sahlin peker på at forebygging er et samfunnsfenomen og et offentlig anliggende først og fremst, og at det bygger på teorier om samfunnsutvikling og menneskers utvikling, samt spenningsforholdet mellom individ og samfunn. Dette vil si at de ofte er en slags ordning mellom individ og samfunn i forebyggende teorier og virksomheter (Sahlin, 2000, s. 17). Samfunnet er ikke staten, men forebygging er forbundet med staten. Altså er de rådende maktstrukturer viktig i forhold til hvem og hva som defineres som samfunnets problem. Dette betyr at forebygging i høy grad er politikk (Sahlin, 2000, s. 18), noe som medfører at politiets forebygging ikke er en konstant, men som vil forandre seg med samfunnet for øvrig.

Professor i kriminologi og Criminal Justice ved Leeds University, Adam Crawford, sier at kriminalitetsforebygging er alle inngrep i den sosiale og fysiske verden som har som intensjon å stanse oppførsel eller handlinger på en slik måte at det reduserer sannsynligheten for kriminalitet (Crawford, 2007, s. 871).

Ut fra disse definisjonene ser man at kriminalitetsforebygging kan omfatte veldig mye, og bli oppfattet forskjellig av ulike aktører. Men likevel, felles for disse definisjonene er at de i praksis innebærer inngripen i folks hverdag, enten på det fysiske planet (for eksempel videoovervåkning eller politiets patruljering) eller på det personlige planet (for eksempel holdningskampanjer eller bekymringsamtalen).

Begrepet gis en politimessig avgrensning av Pål Balchen. Dette er nødvendig fordi mye av forebyggingen (også kriminalitetsforebygging) skjer utenfor politiet og er ikke politiets oppgave. Han definerer politiets kriminalitetsforebygging slik: ”Arbeidet politiet planmessig og systematisk utfører alene eller i samarbeid med andre for å forhindre eller begrense utviklingen av kriminalitet” (1998, s. 83). Balchen har her det samme utgangspunktet som Crawford og trekker i tillegg inn politiets virksomhet. Denne måten å definere politiets kriminalitetsforebyggende politiarbeid på samsvarer med måten politidirektoratet definerer det på i strategiplanen for forebygging. Den ivaretar også andre politiske føringer som nevnt i kapittel 4.1 ved at den ivaretar samarbeidet med andre etater og det proaktive og det reaktive. Men i motsetning til Politidirektoratets strategiplan for forebygging, mener ikke Balchen at alt politiarbeid er forebygging. Han legger inn en forutsetning om at arbeidet må være planmessig og systematisk for å være kriminalitetsforebyggende.

Dette viser at forebyggingsfeltet er stort og med mange forskjellige arbeidsoppgaver. Man har for eksempel den tradisjonelle forebyggeren, som jobber med barn og unge. Han som er i barnehagen med politibamsen Eddy og har undervisning i skolen og som kjenner og snakker med ungdommen. Man har også politilederen som samhandler med publikum og lokalpolitikere og andre aktører i lokalsamfunnet for å finne løsninger som sikrer folks trygghet. Analytikeren som lager planer for hvor politiets innsats bør settes inn, gatepatruljen som jobber tett på rusmiljøet blant barn og unge i Oslo til den «vanlige» politibetjent som kjører ordenspatrulje. Spennet er stort.

Det er fremdeles uklart hva som er politioppgaver som i sum gir forebyggende effekt og dermed også hvilke aktiviteter som faller inn under forebygging. Hva er så forskjellen på tradisjonelt ordenspolitiarbeid og forebyggende politiarbeid? Og hva med politiets etterforskningsoppgaver – representerer de forebyggende politiarbeid? Mange av styringsdokumentene som vist i kapittel 4.1 peker i retning av at det er vanskelig å skille disse tre oppgavene fra hverandre. Politidirektoratet har slått fast at forebygging skal gjennomsyre alt politiarbeid (Politidirektoratet, 2002). Blir det da slik at alt politiarbeid er forebyggende?

Dette er forsøkt besvart via litteratur over, men det gis ikke noe entydig svar på dette. Det er viktig å påpeke at det forebyggende arbeidet har en kort- eller langsiktig plan om å forhindre kriminalitet, ikke bare avverge en hendelse her og nå. Det handler om at man har et kunnskapsgrunnlag for å si om det man gjør har en effekt eller ikke. Det tilfeldige politiarbeidet kan også ha forebyggende virkninger, men det vet man ikke på forhånd og det kan også få stikk motsatt virkning dersom man ikke har kunnskaper om det man gjør. Den gode forebyggingen er altså kunnskapsbasert og planmessig. Det vil si at for at politigeneralisten skal kunne bli en god forebygger, må han/hun ha gode kunnskaper om forebyggende politiarbeid og hvilke muligheter og begrensninger det kan ha.

Dette argumentet sier ikke noe om politiets etterforskningsoppgaver sett i forhold til kriminalitetsforebyggende politiarbeid. Mange av styringsdokumentene hevder at det rettshåndhevende arbeidet nettopp har en stor forebyggende effekt. Dessuten er etterforskning i sin natur både systematisk og planmessig (Bjerknes & Johansen, 2009). Jeg vil i det neste underkapittelet vise hvordan det rettshåndhevende arbeidet kan være kriminalitetsforebyggende.

Innenfor kriminalitetsforebyggende politiarbeid finnes det mange andre teorier og metoder enn det rettshåndhevende politiarbeidet. Politihøgskolen har bestemt seg for å undervise i fire hovedperspektiver: Personorientert forebygging, situasjonell forebygging, lokalorientert politiarbeid og restorative justice (gjenopprettende rett). Disse perspektivene finnes igjen i flere av styringsdokumentene som nevnt i kapittel 4.1, men kommer tydeligst til uttrykk i Politidirektoratets strategiplan for forebygging fra 2002 (Politidirektoratet, 2002). Man kunne tenke seg at politiet kunne benytte seg av andre metoder (etterretningsstyrt politiarbeid, beroligende politiarbeid, og flere andre, se for eksempel (Weisburd & Braga, 2006)) men Politihøgskolen har her valgt å legge seg på den linjen som myndighetene ønsker at politiet skal arbeide etter. Jeg vil etter at jeg har redegjort for det rettshåndhevende politiarbeidet gjøre rede for problemorientert politiarbeid og så de fire perspektivene som nevnt over.

4.2.1 Politiets rettshåndhevende funksjon som forebyggende metode

Det rettshåndhevende sporet er nært knyttet til politiets etterforskningsoppgaver. Politiet skal etterforske straffbare handlinger og forberede sakene for domstolenes behandling av den ("Straffeprosessloven," 2011). Samtidig er også et av formålene med etterforskning å avverge og stanse straffbare handlinger. Denne stansingen og avvergingen har et mer umiddelbart mål enn forebygging. Etterforskningens avverging og stansing av straffbare forhold ligger mye

nærmere selve den straffbare handlingen enn det som tradisjonelt regnes som forebyggende arbeid. Politiets etterforskning er også veldig regelstyrt. Det er straffeprosessloven som regulerer alt man kan gjøre. Dette betyr blant annet at det må være en konkret mistanke om en straffbar handling før man kan iverksette etterforskningskritt. Dette viser også at det må en umiddelbar nærhet til hendelsen for at etterforskning skal kunne brukes til avverging og stansing av en straffbar handling. I motsetning til resten av politiets oppgaver som i hovedsak blir styrt faglig og administrativt av Justis- og beredskapsdepartementet, blir politiets straffesaksbehandling faglig styrt av Riksadvokaten. Dette kalles det to-sporede system (Bjerknes & Williksen, 2012, s. 16). Dette arbeidet har tydelige mål, man blir hver måned målt på oppklaringsprosent, saksbehandlingstid og restanser. Det er også viktig i en rettsstat at ingen uskyldige blir dømt, derfor er det naturlig at denne delen av politiarbeidet blir høyt prioritert.

Det er forventet av publikum at politiet skal oppklare straffesaker og sørge for at forbryteren blir straffet. Dette er en del av politiarbeidet som blir fremhevet både av media og av underholdningsbransjen. Det er utallige krimserier på TV hvor nettopp etterforskning av straffesaker er i fokus (Reiner, 2008).

Selv om det ikke er politiet som straffer her i landet, det er domstolen sin oppgave, er det i det rettshåndhevende sporet viktig å si noe om hvorfor vi straffer. Formålet med politiets etterforskning er jo nettopp å forbedre straffesaken for domstolenes behandling av den. Straff defineres gjerne som «et onde som påføres den som har begått en lovovertrødelse, fordi han eller hun skal oppleve det som et onde» (Hauge, 1996, s. 15). I følge Hauge er det to hovedgrunner til at et samfunn bruker straff, straff som forebyggelse og straff som gjengjeldelse (1996). Jeg skal ikke gå inn på en lengre diskusjon om hvorfor man bruker straff og hvilke handlinger som blir straffebelagt i denne oppgaven. Jeg skal heller ikke gå inn i diskusjonen om bruk av straff gjøres fordi det er et resultat av en ny kontrollkultur (Helene I. Gundhus et al., 2014, s. 182). Det som er viktig for min oppgave er at myndighetene klart og tydelig sier at bruk av straff er et viktig politimessig tiltak for å forebygge kriminalitet. Da er det viktig å vite noe om på hvilken måte straffen kan virke kriminalitetsforebyggende. Det forebyggende aspektet av straffen er på to plan i følge Hauge. Det allmennpreventive, hvor man antar at trusselen om at en handling kan føre til straff avskrekker folk fra å begå handlingen og det individualpreventive hvor man antar at den som har blitt straffet ikke begår nye lovbrudd. Innenfor det individualpreventive aspektet av straffen er det flere ting som kan virke forebyggende; avskrekking, uskadeliggjøring og resosialisering (Hauge, 1996).

Forskningen på straffens forebyggende virkning gir ikke noe entydig svar på om det faktisk fungerer forebyggende. Professor Johs. Andenæs diskuterer straffens allmennpreventive virkning i «Straffen som Problem» og han finner heller ikke noe entydig svar på om straffen faktisk har en slik virkning. I hvert fall gjelder det ikke alle lovbruddstyper (Andenæs, 1996). Når det gjelder straffens individualpreventive virkning, er det klart at en som sitter i fengsel ikke kan gjøre mye kriminalitet mens vedkommende sitter inne. Så på den måten har inkapasitering en tidsbegrenset forebyggende effekt, men den langvarige effekten er omdiskutert. Det å måle hvor mange som begår gjentatt kriminalitet etter endt soning har vist seg å være vanskelig. Undersøkelser viser at det er godt over 50 % som har tilbakefall etter endt soning av fengselsstraff (Statistisk sentralbyrå, 2013; Thorsen, Lid, & Stene, 2009).

4.2.2 Problemorientert politiarbeid

Problemorientert politiarbeid (pop) er som nevnt tidlige norsk politis hovedstrategi for forebyggende politiarbeid (Politidirektoratet, 2002). Pop er en filosofi hvor politiet jobber analytisk og målrettet for å forhindre gjentatt hendelser (Knutsson & Søvik, 2005). Pop retter fokus mot årsaker til problemer. Gjennom analyser av kriminalitetsrelaterte problemer skal det ikke bare reageres passivt på symptomer, men aktivt settes i gang tiltak for å redusere uorden og potensielle lovbrudd. Målet er å involvere problemeiere til selv å ta ansvar for uorden og potensiell risiko. Politirollen endrer seg med dette til å bli en samarbeidspartner med andre aktører (Helene I. Gundhus, 2009, s. 39). Problemorientert politiarbeid ble først beskrevet av Herman Goldstein i en artikkel i 1979 og i 1990 skrev han en bok der han beskriver hvordan politiet kan jobbe etter denne metoden (Goldstein, 1990). Han ønsket å effektivisere politiarbeidet. Politiet skulle ikke lengre bare være brannslukkere, men finne ut av årsakene til problemene og på den måten løse dem. Sentralt i pop er begrepet «problem». I følge Goldstein er det tre elementer som kjennetegner et problem. Det skal handle om en gruppe gjentatte hendelser og ikke en enkeltstående hendelse. Hendelsene skal henge sammen med hverandre og være skadelige eller forstyrrende for allmennheten (Knutsson & Søvik, 2005, s. 13). Som man ser ut fra denne definisjonen er pop en form for reaktiv forebygging. Man ønsker å hindre gjentatte hendelser. For å jobbe problemorientert er det nødvendig med en metodisk tilnærming og det er ønske om å få så sikker kunnskap som mulig om årsakene til problemet før man setter i verk tiltak. Metoden som brukes kalles problemanalysen og har mye til felles med vitenskapelig forskning. Det handler om å samle inn så mye data man kan om et problem for deretter å analysere dataene for å finne mønstre og årsaker.

Den første fasen i problemanalysen er kartleggingsfasen. Hensikten med denne fasen er å identifisere, avgrense og beskrive problemet. Hovedspørsmålet som skal besvares i denne fasen er: *Hvordan ser problemet egentlig ut?* For å kunne gi et svar må man bruke en rekke forskjellige informasjonskilder (Knutsson & Sjøvik, 2005, s. 45), disse kildene kan være for eksempel politiets lovbruddsstatistikk, observasjoner av problemet, intervjuer av berørte personer, media og så videre.

Når problemet er kartlagt, må man ta en beslutning på om dette er et problem som politiet skal jobbe videre med. Dersom man kommer til den beslutningen at det er politiets ansvar å gjøre noe med dette problemet, er den neste fasen i problemanalysen analysefasen (Knutsson & Sjøvik, 2005, s. 59). Her er formålet å finne ut av årsakene til at problemet oppstår. Analysen danner grunnlaget for hvilke tiltak som blir satt i verk for å løse problemet og er kanskje derfor den viktigste delen av problemanalysen. Det er i hvert fall denne fasen som først og fremst skiller POP fra tradisjonelt politiarbeid (Lie, 2011, s. 315). Analysen skal bidra til å finne mønstre i problemet, identifisere faktorer som er relatert til problemet og finne årsaker i stedet for symptomer. Det er også en viktig del av analysen å finne fram til hvem som faktisk eier de forskjellige problemene. Grunnen til dette er tanken om at politiet ikke kan gjøre alt alene og at de som eier problemet er de som kan gjøre noe med det.

Når problemet er analysert og årsakene er funnet, er neste fase tiltaksfasen (Knutsson & Sjøvik, 2005, s. 65). Det er funnene i analysen som avgjør hvilke tiltak som kan være aktuelle å sette inn. Det er viktig at tiltakene er tilpasset det analysen finner er årsakene til problemet.

Den siste fasen i problemanalysen er evaluering. Hovedoppgaven i evalueringsfasen er å undersøke i hvilken utstrekning problemene er påvirket av tiltakene som er iverksatt. (Knutsson & Sjøvik, 2005, s. 75)

Det er ikke nødvendigvis slik at problemanalysen er lineær, det kan være at man må tilbake et trinn for å finne nye årsakssammenhenger. En god problemanalyse er derfor fleksibel veksler mellom fasene etter hvert som man tilegner seg mer kunnskap om problemet (Lie, 2011, s. 307).

Problemorientert politiarbeid er en tenkemåte som skal gjennomsyre all politivirksomhet og det er det vitenskapelige ved metoden, særlig gjennom analyse og evaluering som skiller den fra vanlig problemløsning (Lie, 2011, s. 315). Men dette kan framstå som en overordnet tenkemåte som er vanskelig å operasjonalisere for politigeneralisten. For selv om POP er en

arbeidsmåte som skal gjennomsyre hele politiorganisasjonen er det ikke slik at alle skal kartlegge, analysere, finne tiltak og evaluere. Dette er det noen få som skal gjøre i hvert politidistrikt. Det generalisten skal gjøre er å være med i innsamlingen av data for kartlegging, men først og fremst i utøvelsen av enkelte tiltak. Noen steder har egne POP-patruljer (Helene I. Gundhus, 2009, s. 161) som har bestemte arbeidsoppgaver i løpet av et patruljesett, andre steder har man ekstra patruljer ute på et bestemt område på en bestemt tid. Det er ikke sikkert at patruljen er informert om eller har forstått at det er POP arbeid den gjør.

Politidirektoratet har i den senere tid begynt å snakke om kunnskapsbasert politiarbeid som en del av den problemorienterte tilnærmingen. Alt politiarbeid skal være kunnskapsbasert. Man skiller mellom erfaringsbasert kunnskap og vitenskapelig kunnskap (Helene I. Gundhus, 2009). Det er ikke lengre nok med egne og andres erfaringer når man skal utføre politiarbeid. Man må også ha nok vitenskapelig dokumentert kunnskap. Liv Finstad definerer kunnskapsbasert politiarbeid som at den enkelte polititjenesteperson går «vitenskapelig til verks ved å systematisere sine egne erfaringer, og ved å forholde seg til, og anvende, andre typer kunnskap enn sin egen» (Finstad, 2000, s. 22). Ut fra denne definisjonen ser man at det å jobbe kunnskapsbasert også er den enkeltes ansvar. Utdanningen ved Politihøgskolen skal gjøre studentene i stand til å klare å systematisere egne erfaringer og bruke annen kunnskap enn bare de erfaringene for å utøve godt politiarbeid.

Nå har jeg forklart hva som menes med problemorientert politiarbeid og hvordan det kan arte seg for politigeneralisten. Dette er en måte å jobbe på som i seg selv ikke har noen forebyggende tiltak. Det er analysen som bestemmer hvilke tiltak som er aktuelle for det enkelte problem. Jeg vil nå beskrive de forebyggende strategiene som myndighetene har bestemt at politiet skal bruke; personorientert forebygging, situasjonell forebygging og lokalorientert politiarbeid. Jeg vil også beskrive en forebyggingsstrategi som er litt på siden av de andre, nemlig restorative justice eller gjenopprettende prosesser. Som jeg forklarte i kapittel 4.1 er dette en viktig forebyggende strategi for å forhindre tilbakefall hos særlig barn og unge.

4.2.3 Personorientert forebygging

Hovedfokuset innenfor denne strategien er individet og målet er å hindre at individet skal bli kriminelt gjennom iverksetting tiltak rettet mot personen og dens nærmeste krets. Innenfor denne strategien retter man oppmerksomheten både mot sosiale årsaker til at kriminalitet oppstår og mot hva som kjennetegner den kriminelle (Erstad, 1997). Man skiller mellom

generelle sosialpolitiske velferdstiltak som rettes mot alle i en kategori og spesifikke tiltak som retter seg mot risikogrupper og individer (Bjørgero & Carlsson, 1999, s. 143). Denne strategien handler altså om å påvirke de bakenforliggende årsakene til at et individ begår lovbrudd (Lie, 2011, s. 60). Fokuset er først og fremst på barn og unge. Man skal søke å hindre at barn og unge begår kriminalitet og gjentakende kriminalitet for de unge som blir tatt. Erstad sier at: ”Grunnpremisset for dette er å gripe inn i en utviklingskjede der kriminell atferd antas å være en sannsynlig konsekvens”(1997, s. 57). Dette medfører at man må sette inn riktig tiltak på riktig tidspunkt og tidlig intervensjon er en ofte brukt rettesnor. (Bjørgero & Carlsson, 1999, s. 142).

Politiets primærrolle innenfor denne strategien er oppdagerrollen. Politiet skal finne ungdommene som er i risikozonen for å begå kriminalitet. Dette gjøres først og fremst ved hjelp av målrettet, oppsøkende politiarbeid, samt ved å samarbeide med andre etater som har kjennskap til ungdommene, som for eksempel barnevern og skole (Lie, 2011).

Noen eksempler på politipraksis innenfor denne strategien (Lie, 2011):

- Bekymringssamtale
- Oppsøkende patruljevirkosomhet
- Kontaktetablering/relasjonsbygging med ungdom i risikozonen
- Undervisning på skole
- Tilstedeværelse og foredrag på foreldremøter
- Samarbeid med barnevern og andre om enkeltindivider

4.2.4 Situasjonell forebygging

Denne strategien har som målsetning å forebygge kriminalitet ved å gjøre noen med situasjonen som kan føre til at kriminalitet oppstår (Erstad, 1997). I motsetning til personorientert forebyggingsstrategi som har som mål å påvirke de bakenforliggende årsakene til at et individ begår lovbrudd, ønsker man innenfor denne strategien å endre konkrete ting som bidrar til at kriminalitet skjer der og da. Den teoretiske bakgrunnen for denne måten å tenke forebygging på, er rutineaktivitetsteorien og teorien om den rasjonelle aktør (Felson, Webb, & Clarke, 1998). Disse går i korte trekk ut på at potensielle gjerningspersoner gjør lovbrudd i forbindelse med sine daglige aktiviteter dersom muligheten oppstår (rutineaktivitet) og at en potensiell gjerningsperson vil veie for og imot om lovbruddet skal gjøres, en kost-nytte vurdering (rasjonell aktør). Dette betyr at man i denne strategien søker å

gjøre det vanskeligere å begå kriminelle handlinger. Det er fem hovedmåter å gjøre dette på; Øke anstrengelser, øke risiko, minske utbytte, redusere provokasjon og vanskeliggjøre bortforklaringer (Felson et al., 1998, s. 25). Hver av disse fem har igjen fem underpunkter, så da sitter man med et oppsett på 25 teknikker for situasjonell forebygging (Lie, 2011, s. 263).

Politiets spesifikke rolle innenfor denne strategien er å være utfører på noen av teknikkene (patruljering osv), i tillegg til å oppdage behovet for, informere om og gi råd om bruk av situasjonelle tiltak (Erstad, 1997). De aller fleste situasjonelle tiltak er det andre enn politiet som er ansvarlige for (kameraovervåkning, cash-guards, adgangskontroll, boligalarm, overfallsalarm osv). For at politiet skal kunne gi gode råd er det viktig å kunne noe om denne strategien, hvordan den virker forebyggende og hva slags muligheter og begrensninger den gir.

Ved bruk av situasjonelle tiltak, vil man i mange tilfeller raskt kunne se resultater av tiltakene. Belysning på en parkeringsplass for biler vil nesten umiddelbart kunne redusere antall innbrudd i bil der. Men utfordringen blir da at kriminaliteten kan forflytte seg i tid, rom og type kriminalitet (Erstad, 1997). Dette har vært en kritikk mot bruk av situasjonell forebygging. Samtidig har undersøkelser ikke klart å påvise en slik forflytning (Clarke, 2005).

4.2.5 Lokalorientert politiarbeid

Som nevnt i kapittel 4.1 skal vi i Norge ha et nærpolti. Jeg har også vist at politiet ikke kan drive kriminalitetsforebyggingen alene. Det er behov for et utstrakt samarbeid med andre aktører, både offentlige og private for at kriminalitetsforebyggingen skal bli vellykket.

Norges nærpolti er delvis tuftet på den politistategien som kalles «community policing». Denne strategien har som mål å redusere folks frykt for kriminalitet og på den måten bedre livskvaliteten. I tillegg er målet å øke politiets service og legitimitet i befolkningen (Balchen, 1998). Et hovedmål er å øke samspillet mellom befolkningen i nærmiljøet og politiet. Dette skal gjøres ved at befolkningen skal trekkes inn i beslutningsprosesser og etter hvert bli i stand til å ta seg av sosial kontroll på egen hånd.. Det er fire prinsipper som ligger til grunn for Community Policing (Skogan & Hartnett, 2005, s. 428-430)

- desentralisering og tilgjengelig patruljering
- bruk av problemorientert politiarbeid
- politiet må samarbeide med publikum om prioriteringer og taktikk
- et ønske om å få nærmiljøene til å løse kriminalitetsproblemene på egenhånd

Det finnes også en annen variant av Community Policing, nemlig Broken Windows og Zero tolerance som blant annet ble innført i New York for å ordne opp i uorden og kriminalitet der. Dette er politimetoder som ikke har fått så stort innpass i Norge, selv om nulltoleranse har blitt ett begrep som blir en del brukt (Lundgaard, 2011).

Selv om nærpolitimodellen er delvis tuftet på community policing, er det allikevel grunnleggende ulikheter. I Norge er det ikke naturlig at nærmiljøet skal være med på å bestemme hva politiet skal prioritere. Vi har et statlig politi i Norge og det skal også som nevnt før være et enhetspoliti (St.meld. nr. 42, 2004-2005). Det vil si at politiet skal være likt i hele landet.

Det er to hovedstrategier i nærpolitimodellen (Lie, 2011). Den ene er synlighet og tilgjengelighet overfor publikum og den andre er samarbeid med andre sosiale strukturer (andre offentlige etater, velforeninger, idrettslag med mer). Det politiet blir målt på blant publikum er tilgjengelighet og synlighet. Dette er også midt i politiets kjerneoppgaver (å løse nå det som ikke skulle skje, men som allikevel skjedde (Bittner, 2005, s. 162)). I sin undersøkelse av nærpolitiforsøkene i Danmark finner Holmberg at tilgjengeligheten og synligheten for publikum ble mindre etter ny organisasjonsstruktur, mens samarbeidet med andre etater ble bedre (Holmberg i *Politiarbeid på godt og vondt: Forskningskonferansen, Politihøgskolen 16.-17.august 2001*).

I Politiet mot 2020 sier Politidirektoratet: ”Et sentralt tema i framtiden bør være politiets arbeidsmetoder i lokalsamfunnet fremfor spørsmålet om hvor politistasjonen eller lensmannskontoret er lokalisert” (POD, 2008, s. 23). Dette er et signal om at norsk politi legger mer vekt på synlighet og tilgjengelighet. Dette kan gå på bekostning av samarbeidet med nærmiljøet, altså motsatt effekt av det de erfarte i Danmark. SLT samarbeidet kan veie opp for mye av denne problematikken. Det som kan bli skadelidende er samarbeid med ikke offentlige foreninger (velforeninger, idrettslag med mer). Det er vanskelig å snu sentraliseringen, men det er mange krefter som ønsker et nært politi og man kan reise spørsmålet om det er mulig å jobbe nært med store sentraliserte politistasjoner.

I fagbladet for politiets kriminalitetsforebyggende forum «Fokus» sier en erfaren politimann fra Bergensområdet: ”Nærpolitiarbeid krever tilstedeværelse over tid. ... Det krever bygging av personlige relasjoner” (2009, s. 16). Hans erfaring tilsier altså at man må være til stede i nærmiljøet for å kunne samarbeide med det. Det er ikke lett å skaffe seg personlige relasjoner til personer i et nærmiljø som du ikke selv er en del av. For han er samarbeid med ”alle” i

nærmiljøet viktig og hans hovedvirkemiddel for å få til det, er tilstedeværelse. Dette er et godt praktisk eksempel på de to hovedstrategiene for nærpolitiet; tilstedeværelse og samarbeid.

4.2.6 Gjenopprettende prosesser

Dette er en forebyggingsstrategi som er annerledes enn de foregående strategiene som er beskrevet. Tankesettet om at man måtte finne alternativer til å straffe gjerningspersonen gjennom domstolsbehandling har vokst fram fordi man har sett at straff ikke virker så individualpreventivt som ønsket.

Restorative Justice, eller på norsk gjenopprettende prosesser, kan defineres slik: «En prosess hvor alle parter som er berørt av en forbrytelse kommer sammen for å avgjøre i fellesskap hvordan de skal forholde seg til følgende av forbrytelsen og dens fremtidige konsekvenser» (Tony Marshall i Lie, 2011, s. 128). Jeg velger å bruke den norske betegnelsen på dette videre i oppgaven.

I denne strategien har allerede lovbruddet skjedd. Så den forebyggende tanken her, er å hindre at kriminalitet skjer igjen. Ved at partene møtes og kan «gjøre opp», øker man sjansene for at gjerningspersonen skal begå nye kriminelle handlinger.

Allerede i 1977 kritiserte Nils Christie strafferetten for å ta konflikten mellom personer (lovbruddet) og gjøre det til et spill om juss for juristene i stedet for at partene i konflikten selv fikk ordne opp (Christie, 1977). Dette dannet grunnlaget for Konfliktrådet som er hovedleverandør av gjenopprettende prosesser i Norge.

Politiets rolle innenfor denne strategien er først og fremst å informere partene i en straffesak om mulighetene for å avgjøre saken i konfliktrådet (Bjerknes & Williksen, 2012, s. 236-239). Her er det av stor betydning at politiet kan noe om hvordan sakene behandles i konfliktråd og hvilke fordeler og ulemper som er knyttet til en slik behandling. Hvilken innstilling politi og påtalemyndighet har til konfliktrådsbehandlingen har stor betydning for om partene samtykker og også for om meglingen i konfliktråd blir vellykket (Eide & Gjertsen, 2009).

Politiet kan også selv være meglere (Bjurstedt, 2009; Egge, 2007) Det har også i de senere årene blitt tatt i bruk stormøter som inkluderer ikke bare de som er direkte involvert i konflikten, men også de som er indirekte involvert (familie, naboer etc.).

I dette kapittelet har jeg vist det vitenskapelige grunnlaget for de kriminalitetsforebyggende strategiene som politiet i Norge skal jobbe etter. Strategiene er svært forskjellige både i

hvordan man definerer årsaker til at kriminalitet og hva som er politiets oppgaver innenfor de ulike strategiene.

Innenfor det rettshåndhevende sporet er politiets oppgaver godt definert og med klare målsetninger. I Problemorientert politiarbeid er det tenkt at hele politiorganisasjonen skal jobbe etter den metoden. Men for politigeneralisten er det litt mer uklart hva som er forskjellen på POP og tradisjonelt politiarbeid. Når det gjelder personorientert forebyggingsstrategi har politiet flere verktøy og bekymrings samtalen er et viktig tiltak. Innenfor situasjonell forebygging har ikke politiet så mange konkrete oppgaver, der er de først og fremst en rådgiver overfor andre. Dette er vel heller ikke det politigeneralisten ser på som sin viktigste rolle. Lokalorientert politiarbeid er også en mer overordnet metode, men hvor politiets tilgjengelighet og samarbeid med andre er viktige momenter. Når det gjelder gjenopprettende prosesser er det også litt i periferien av det som er politigeneralistens primæroppgave.

Med dette i bakhodet er det interessant å se på hvordan kriminalitetsforebyggende politiarbeid arter seg i praksis. I det neste kapittelet skal jeg vise hvordan mine 10 informanter som er politihøgskolestudenter i sitt praksisår opplever det.

4.3 Praktisk dimensjon – studentenes blikk

For å finne ut av hvordan kriminalitetsforebyggende politiarbeids status faktisk er i politiet, har jeg intervjuet 10 politistudenter som er i sitt praksisår. Ved å finne ut av hvordan de oppfatter kriminalitetsforebyggende arbeid, vil man få et innblikk i hvordan politiet arbeider med dette feltet. I dette kapittelet vises hva studentene har sagt om dette og det kommenteres med annen relevant forskning.

4.3.1 En vanlig dag på jobben

Informantene ble spurt om de kunne beskrive en typisk dag på jobben. Hensikten bak dette spørsmålet var å se om det kunne være noen ubevisste forebyggende strategier, tanker som ligger i tjenestestedets måte å jobbe på.

Politistudent 2:

I: Det varierer fra dag til dag. Men dagen starter med en parole, gjennomgår hendelser, det er varierende i forhold til vaktlagene, mitt vaktlag er ikke så flinke til å gjennomgå hendelser og caser sånn sett, mental forberedelse. Men jeg har en veileder som veier opp for det. Så er det å sette seg i bilen, og når vi får oppdrag så er det kort

briefing hva skal vi tenke på. Det er litt opp til hva jeg vil, så jeg spør jo i hytt og gevær. Så blir det å kjøre rundt å enten vente på oppdrag eller så finne man på noe selv.

...

F: Hva gjør dere hvis dere finner på noe selv?

I: Jeg er jo interessert i trafikk, og det er veilederen min også. Så da hender det vi stiller oss opp og kontrollerer biler. Også gå på <tatt bort>torg, går ut av bilen, prater med folk. Nå er jeg inne på forebyggende, jeg syns forebyggende er en viktig del av det. Det å bare kunne prate med folk. Og man merker jo overraskende mange foreldre når vi kommer bort. Ja der er politiet, hvis du ikke er snill så tar de deg. Så det er sånn sett det vi gjør hvis det er stille og rolig. Man skaper hverdagen sin litt selv. Og så blir det å stoppe folk som vi vet driver med noe som de ikke skal og heller få inngangen der uten å oppsøke dem hjemme.

Denne studenten beskriver en arbeidshverdag der det er tid og aksept for å ta egne initiativ i ordenstjenesten. Denne måten å jobbe på kan sammenlignes med det Finstad omtaler som «Ansvarspatroljen» (Finstad, 2000, s. 103). Det er rom for å ta egne initiativer og det gjøres også med en tanke om å forebygge og skape trygghet. Studenten er bevisst på at han kan gjøre forebyggende politiarbeid mens han kjører ordenspatrolje. Trafikkontroll har klare forebyggende elementer i seg. Det å gå ut av bilen på torget for å snakke med folk kan også ha forebyggende og trygghetsskapende effekt. Det er derimot verdt å merke seg at studenten trekker fram avskrekkingsmekanisme som den forebyggende effekten han mener denne måten å jobbe på har. Foreldre som sier til barna sine at dersom barna ikke er snille, kommer politiet og tar dem. Denne måten å tenke forebygging på finner man igjen i den tidlige forebyggingen som The London Metropolitan Police innførte på 1800-tallet (Furuhagen, 2004, s. 125). Dette er i strid med alminnelig forståelse av nærpolitets rolle der det er relasjoner til publikum som vektlegges. Publikum skal bli trygge i sin kontakt med politiet. Politiet skal ikke være den store stygge ulven man truer med, men en samarbeidspartner som skal hjelpe (Lie, 2011).

Politistudent 3 har en helt annen beskrivelse av en typisk dag på jobb

Det er avhengig av om du har etterforskning eller operativt da. Det trenger egentlig ikke være det. For når du er operativt trenger det ikke komme inn en eneste melding i løpet av dagen. Og da blir du sittende foran PC'n allikevel

Denne studenten jobber på et lensmannskontor og han beskriver en arbeidshverdag som er mye mer preget av et reaktivt tankesett. Dersom man har etterforskningsansvar, sitter man

inne på kontoret og etterforsker og dersom man har operativt ansvar, kjører man bare ut dersom man har fått melding om at det har skjedd noe.

Politistudent 7:

Det begynner med parolen. Veilederen min er en sånn som går på oppdrag og ikke oppsøker så det kan bli stille dager. Han er innsatsleder. Han er veldig flink generalist og kan sykt mye. Så man lærer jo av det da. Men ellers så syns jeg dagene er stille. Vi kjører rundt og så er det ikke så mye vi gjør. Så kjører vi på oppdrag. Og så blir det vasking av bil og mye utstyr.

Disse tre utsagnene viser tre forskjellige måter å jobbe på. En med mye eget initiativ, en hvor etterforskning er i fokus og ordenspoliti bare er en utrykningsenhet og en hvor man kjører «på måfå» og venter på oppdrag.

4.3.2 Hvilken forståelse har studentene av forebyggende politiarbeid?

Som nevnt tidligere i kapittelet kan forebyggende politiarbeid defineres på mange forskjellige måter. I denne undersøkelsen har det vært et mål å prøve å finne ut av hvordan studentene som er intervjuet forstår dette litt kompliserte begrepet.

Politistudent 2:

...så jeg vil si at alt vi gjør kan vinkles til å være forebyggende på en eller annen måte. Det kommer bare litt an på hvordan man ser det.... I forhold til vi på orden ... vi driver ikke bevisst forebyggende arbeid vil jeg si. Det blir litt sånn hva skjer i løpet av en dag og det vi ubevisst har fått til.

Her er informanten inne på noe vesentlig. Han peker på at mye av politiets arbeid kan ha en forebyggende hensikt/effekt, men at dette ikke er noe man er bevisste på i det daglige virket på en ordensavdeling. Dette samsvarer med at kriminalitetsforebyggende arbeid skal inngå som en del av all polititjeneste (politidepartementet, 2001). mest opptatt av å ta unna de oppdragene man får, og hvis man gjør noe mellom oppdragene, så er det for å forsøke å få fanger, ikke bevisst å drive forebyggende politiarbeid. Informanten ser slik jeg tolker det det rettshåndhevende sporet som en viktig del av det forebyggende arbeidet også i ordenstjeneste.

Politistudent 6 mener også at synlighet og forebygging er to sider av samme sak

Det vel det å være synlig og vise seg fram.

Politistudent 4 er inne på noe av det samme

Nå har jeg mer fått den at alt vi gjør er egentlig forebyggende. Når vi kjører rundt og venter på oppdrag eller ser etter biler er det forebyggende det også. Når vi er synlig for publikum så er vi forebyggende.

Hun er mer optimistisk i forhold til politiets forebyggende innsats. Hun er klar på at politiets tilstedeværelse i seg selv er forebyggende. Dette er nok en oppfatning som mange politiansatte er enige i og som mediebildet og det politiske miljøet er opptatt av. Nemlig at synlig politi har en forebyggende verdi i seg selv. Forskning har derimot vist at tilfeldig patruljering ikke har noen kriminalitetsforebyggende effekt (Kelling, 1974), heller ikke på folks trygghetsfølelse (Balvig & Holmberg, 2004, s. 174). Synlighet og tilgjengelighet er viktige virkemidler innenfor den norske nærpolitimodellen så det at hun peker på synlighet som forebygging er godt tenkt. Men som sagt i kapittel 4.2 er det systematikk og planlegging viktige elementer i det forebyggende arbeidet.

Politistudent 5

Men det er i hvert fall det jeg tenker at når det er forebyggende så er det at man skal være der før det skjer og med forskjellige hjelpemidler da

Denne studenten har en forståelse av forebyggende som er litt annerledes enn de foregående. Hun har også med den dimensjonen at man må gjøre mer enn å være tilstede. Man må sette inn tiltak (hjelpemidler) som er forskjellige og tilpasset det enkelte problemet.

Politistudent 7 er mer inne på det personorienterte sporet og har med viktige elementer fra den strategien.

Forhindre kriminelle handlinger og forhindre at personer utfører kriminelle handlinger. Kanskje mer på det siste. Forebygge at ikke personer skal komme inn i de miljøene og begå kriminelle handlinger

Svarene fra informantene på hvordan de vil definere forebyggende politiarbeid viser at deres forståelse av forebyggende politiarbeid er ganske grunn og uten noe særlig faglig ballast, man kan kalle forståelsen for legmannskunnskap. Dette er som forventet, da politiutdanningen ikke har gitt de noen undervisning i forebyggende politiarbeid før de begynte i praksisåret.

Når studentene er såpass vage i sin forståelse av forebyggende politiarbeid, vil de da ha noen opplevelse av å ha gjort noe forebyggende arbeid i løpet av praksisåret? Nå skal jeg vise

hvilke erfaringer informantene har med de strategiene som myndighetene har bestemt at politiet skal bruke i sitt kriminalitetsforebyggende arbeid.

4.3.3 Problemorientert politiarbeid

Politistudent 1 på spørsmål om det har vært noen pop-prosjekter på tjenestestedet mens han har vært der:

Nei, ingenting. Jeg tror du er den første som har sagt de ordene der siden jeg gikk ut av BI

Politistudent 2 på spørsmål om kunnskapsbasert politiarbeid et begrep han har hørt i praksisåret?

Nei, som begrep har jeg ikke hørt det som jeg kan erindre

Disse to svarene er typiske for alle informantene. De har ikke hørt disse begrepene brukt på praksisstedet sitt. Dette viser at på disse stedene er ikke pop og kunnskapsbasert politiarbeid noe man snakker om på laveste nivå. Men de fleste klarer å tenke seg til at kunnskapsbasert politiarbeid handler om at man må ha kunnskap om mye for å kunne utøve politijobben.

Politistudent 4 sier at hun har hørt begrepet kunnskapsbasert politiarbeid på skolen, men ikke ute på praksisstedet. Hun har også en typisk forståelse av problemorientert politiarbeid, nemlig at man tar tak i de problemene som finnes og løser de der og da. Altså problemløsning uten problemanalysen (Lie, 2011, s. 315).

Politistudent 10 opplever at han er kunnskapsløs i patruljekjøringen

Jeg føler meg faktisk kunnskapsløs når jeg patruljerer, selv om jeg vet at jeg har en del kunnskap

Dette begrunnes med at det er så mange forskjellige typer oppdrag, at det å sette seg inn i alle typer problematikk som man kan komme borti er nærmest uoverkommelig. Denne observasjonen fra politistudent 10 støttes av Egon Bittner som har skrevet at «no human problem exists, or is imaginable about which it could be said with finality that this certainly could not become the proper business of the police» (Bittner, 2005, s. 161). Dette at det patruljerende politiets nedslagsfelt er så stort kan være en årsak til at kunnskapsbasert politiarbeid har liten gjennomslagskraft. Det blir rett og slett vanskelig for politimannen/-kvinnen å se hva slags kunnskap man skal søke etter.

Politistudent 9 nevner at de har en person som er spesialist i POP på hans tjenestested, men han har allikevel ikke oppfattet at problemorientert politiarbeid er noe som er utbredt å jobbe med for ordensstyrken.

Jeg tror det. Det er et problemområde og da går vi inn der og forsøker å løse problemene i problemområdet. Jeg opplever at det er problemorientert politiarbeid uten at jeg vet noe mer

4.3.4 Personorientert forebygging

Heller ikke dette begrepet har informantene hørt brukt noe særlig på tjenestestedene der de er i praksisåret sitt. Men dette begrepet klarer de bedre å tenke seg til hva handler om. Og det er nok fordi det er litt mer konkret enn det foregående. De fleste av informantene har opplevd noe som kan defineres som personorientert forebygging i løpet av praksisåret. Samtidig er det her tydelig at de av informantene som jobber på lensmannskontor har et mer straffesaksorientert syn på personorientert forebygging enn de som jobber i en by.

Politistudent 3 sier for eksempel:

Ligger vel i at man jobber veldig mye mot visse personer. Det har vel vært noen som vi gjennom året har vært på og prøvd å jobbe litt mot for å irritere de litt og ta de for så mye som mulig. Det gjør vi egentlig nå også med han hovedmannen i den narksaken. Men det er jo de samme gjengangerne da. Det er ikke no... Vi vet at vi tar de for en del så blir de rolige, så dukker de opp igjen om en stund.

Dette synet på forebygging er ikke ukjent i etaten. Nemlig at man mener at det er forebyggende å straffeforfølge de mest aktive kriminelle for at de skal få fengselsstraff for på den måten være indisponert fra å begå kriminalitet. Som nevnt i kapittel 4.1 og 4.2.1 er dette en forebyggende strategi som myndighetene ønsker og som baserer seg på straffens allmennpreventive og individualpreventive virkning. Tore Bjørgo har inkapasitering som ett av virkemidlene i sin helhetsmodell for forebygging av kriminalitet (Bjørgo, 2015, s. 34).

Politistudent 6 jobber også på lensmannskontor og har noe av den samme definisjonen av begrepet som politistudent 3

vet ikke om det går på at man, hvis man vet om en kar som stadig driver med narkotika og vinning at man har mer fokus på han da

Politistudent 1 jobber i en liten by og har en forståelse av begrepet som ligger nært opp til slik det blir definert i litteraturen:

Da tror jeg du går veldig ned på mikronivå, at du går på enkeltpersoner, kanskje små grupper som har veldig mange felles trekk og du gjør de grepene som skal til for at de enkelte skal unngå klemma. At de skal få hjelp med problemene sine

4.3.5 Situasjonell forebygging

Situasjonell forebygging er et ukjent begrep for informantene, de har heller ikke hørt snakk om det der de jobber. Dette begrepet strever de også med å definere. Og det er ikke så rart. Politiets oppgaver innenfor denne strategien er ganske snevre for ordenspolitiet. Da de får forklart hva det er, er det flere av dem som har vært med på å stå utenfor et utested for å forhindre bråk i forbindelse med slippet. Dette er et typisk situasjonelt tiltak, men det er de ikke bevisste på at det er.

Politistudent 2 sier:

Ikke hørt om, aldri faktisk

Politistudent 7 er inne på noe i sin forståelse av det

Erfaringsmessig så oppstår det sånne situasjoner der og der og man kan være tilstede der før det skjer

4.3.6 Lokalorientert forebygging

Politistudent 3 jobber på lensmannskontor, han sier:

Føler at i ... så er alt lokalt. Selv om distriktet er ganske stort, så er det snevre områder å passe på hvor det bor mennesker og der er vi så ofte at jeg føler ikke at vi kan vise oss så mye mer på de rundene vi kjører

Og på spørsmål om det er noe samarbeid med lokale aktører:

Nei, det er heller lite. De eneste vi snakker med er natteravnene. Og så har vi ei som er veldig ivrig og som kommer med tips hele tiden, den det er litt for mye av det gode, at vi skal ta noen hele tida uten at det egentlig er noen grunn til det, hun gir litt avsmak

Først sier han at det er et oversiktlig distrikt hvor det burde være store muligheter for å drive lokalorientert politiarbeid. Et lokalsamfunn dere alle kjenner alle er på en måte det erketytiske stedet for å drive lokalorientert politiarbeid. Men så blir alle slike tiltak slukt opp av det rettshåndhevende sporet med fokus på saksbehandlingstid og oppklaringsprosent.

Politistudent 4, som jobber i en by, forklarer at lokalorientert politiarbeid er noe noen andre driver med

ja, det gjør de, men det det også de to ildsjelene på forebyggende. Ei som har veldig mye kontakt med barnevern og han andre opp mot ungdomsklubber og skole. Først og fremst de som styrer det. Nå har jo forebyggende som har tatt initiativ til det, men jeg tror et par innsatsledere har fått kontaktperson på noen av utestedene som han skal ha en dialog med. Hvor mye det blir fulgt opp vet jeg ikke. Men vet at alle fikk utdelt en.

Hun forteller også at innsatslederne har fått kontaktpersoner på utesteder som de skal følge opp. Dette har elementer av lokalorientert politiarbeid i seg, men studenten opplever ikke at det angår henne.

Politistudent 5 har en tolkning av begrepet som må sees i lys av hovedgeskjeften på lensmannskontoret der hun jobber, nemlig etterforskning av straffesaker

At man bruker det man kjenner til i lokalmiljøet

Politistudent 7 forteller også at der er de på forebyggende som driver med lokalorientert forebygging (etter først å ha fått forklart begrepet)

På forebyggende snakker de med fritidsklubbene, det må jo være en sånn ting. Og det at de har kontakt med kommunen.

Lokalorientert politiarbeid er heller ikke noe informantene er bevisste på i sitt praksisår. Når de får forklart hva begrepet innebærer, er det flere av dem som nevner at det er det «de på forebyggende» som gjør. Det ser altså ut til at på de tjenestestedene som informantene har praksis, så er det de som har ansvaret for forebygging som også har kontakt med nærmiljøet på både formelt og uformelt nivå. Det kan se ut som om det hendelsesstyrte politiet er det som er mest fremtredende på disse tjenestestedene.

Men det er også interessant å se at de minste enhetene, nemlig lensmannskontorene, som på en måte er nærpolitimodellens mønsterenheter heller ikke evner å tenke lokalorientert. Det ser

ut til at på de to lensmannskontorene som er undersøkt så blir all tiden spist opp av etterforskningsarbeid.

4.3.7 Gjenopprettende prosesser

Informantene kjenner ikke til dette begrepet i det hele tatt, men Konfliktrådet har de fleste hørt om og har en formening om hva gjør.

Politistudent 1 om konfliktråd

Det har vi stort fokus på her. Vi har en veldig bra konfliktrådsløsning her. De er superdyktig og fleksible. Til og med jeg, skjønner at det ikke alltid at den bota hjelper noe særlig. Mer at du faktisk må gjøre opp for deg på en måte, eller du må se motparten i øynene og bli enige om noe. For alle skal anmelde hverandre for alt mulig nå ikke sant, men da har det ofte ikke vært dialog i det hele tatt, kanskje bare vært stygge blikk i oppkjørselen til hverandre ikke sant. Og samfunnsstraff, ok, tagger du ned hele brua, så får du vaske da hele sommerferien. Møte opp, den er kjip kontra når far betaler den bota di igjen. Kjempebra. Det er greit at du har litt forskjellige virkemidler å bruke på forskjellige typer lovbrutere.

Men når det blir spørsmål om han selv har noen erfaring med konfliktrådet, sier han:

Nei, ikke annet enn henvisning til. Vi har hatt et par dager nedpå Krimvakta, skranketjeneste, og der må du behandle publikum ikke sant og der er vi veldig på den at vi må skille mellom politisaker og konfliktrådssaker Men ikke noe mer oppfølging i forhold til det for det blir liksom utafør politiet igjen.

Politistudent 3, som jobber på lensmannskontor med fokus på straffesaker er ikke så positiv til konfliktrådet

Vi hadde et foredrag av sjefen for konfliktrådet på ... her som snakket i det vide og det brede og skrøt, men føler ikke at det har vært så veldig aktuelt hos oss. Det er ikke så mange som er villige til å møte noen i konfliktråd heller. De vil jo få folk straffet.

Politistudent 5 som jobber på et annet lensmannskontor med fokus på straffesaker har et litt mer positivt forhold til det

I: Snakker mye om det «Du må huske på konfliktråd»

F: Har du anbefalt noen saker til konfliktråd?

I: Jeg har anbefalt flere, småsaker

Politistudent 9 har en veldig positiv erfaring med politiet som megler som ikke kan gjengis uten røpe hvor den er fra. Men han fikk et godt innblikk i at konflikter kan løses uten å trekke inn straffesakselementet ved hjelp av politiet og andre viktige personer med tilknytning til aktuelle parter.

4.3.8 Forebyggende på tjenestestedet

De svenske forskerne Stefan Holgersson og Johannes Knutsson gjorde i 2012 en undersøkelse blant patruljerende politifolk i Sverige for å undersøke hva de egentlig gjorde når de var på jobb. Ett av funnene i den undersøkelsen var at tiden de brukte til forebygging av kriminalitet var på bare 2.1 % av ressurstiden (Holgersson & Knutsson, 2012, s. 76). Selv om dette er en svensk undersøkelse, er det ingen grunn til å tro at det er vesentlig annerledes i Norge. Liv Finstad gjennomførte en studie av patruljerende politi i Oslo i 2000. Hun peker på mye av det samme, at lite av tiden brukes på kriminalitetsforebyggende arbeid. Hun viser en hverdag hvor mye av tiden (30-50 %) går med til å vente på nye oppdrag (Finstad, 2000). Altså en utpreget hendelsesstyrt hverdag. Helene I. Gundhus peker også på dette i sin undersøkelse av en politistasjon i Oslo (Helene I. Gundhus, 2009). Disse tallene samsvarer det ikke med det tydelige ønsket fra myndighetene om at kriminalitetsforebyggende arbeidet skal være høyt prioritert. Med dette i bakhodet er det interessant å finne ut av hvordan informantene opplever dette i sin hverdag. Man kan ikke forvente at informantene skal flomme over med forebyggende erfaringer fra praksisåret tatt i betraktning det de har forklart om sin forståelse for forebyggende strategier. Og her viser det seg at funnene på mange måter stemmer med tidligere forskning. Informantene er i hvert fall ikke bevisst sine forebyggende erfaringer og det er ofte noen andre som har ansvaret for og driver med forebygging.

Politistudent 1 sier

Her er vi veldig heldig. Vi har noen grusomt flinke noen på ungdomsavsnittet vårt.

Dette viser at det er «noen andre» som driver med forebygging. Det er de som jobber på ungdomsavsnittet, forebyggende avdeling, forebyggende ansvarlig eller hva man velger å kalle det, men ofte med ansvar for barn og unge. Dette sier alle informantene. Alle peker på at det er noen andre som har ansvaret for forebygging. De som har ansvaret for forebygging blir ofte løftet fram som veldig flinke og men enorm kunnskap om særlig barn og unge. Dette viser at i de politidistriktene informantene er i praksis så gjelder fremdeles Ildsjelprinsippet

(Lie, 2011, s. 20) når det gjelder forebygging. Forebygging er ikke en gjennomgripende del av politiets arbeid slik politidirektoratet i sine styringsdokumenter legger opp til at det skal være, men heller en spesialistfunksjon. I hvert fall oppleves det ikke slik av mine informanter. Alle informantene beskriver at det er «noen andre» som har hovedansvaret for forebygging. Dette betyr at i de distriktene som er undersøkt, så er det egne avdelinger/grupper/personer som har et spesielt ansvar for forebyggende politiarbeid. Dette innebærer også at studentene i praksisåret ikke opplever at forebyggende politiarbeid er deres ansvar.

Dette er også dokumentert av Gundhus og Finstad. At det er noen andre som driver med forebygging. Det er ikke «det egentlige politiarbeidet» (Finstad, 2000, s. 96).

4.3.9 Studentenes inntrykk av veileders holdning til forebyggende politiarbeid

Informantene ble spurt om hvilket inntrykk de tror veilederne sine har av forebygging.

Svarene på det spørsmålet bekrefter egentlig det som er skrevet over. Noen av studentene føler at veilederne har et positivt bilde av forebyggende politiarbeid, men her må man ha studentenes nokså vage definisjon av forebygging i bakhodet.

Politistudent 1:

Han er en gammel Delta mann. Så han har fått servert oppdrag og her er døra Der bærer han jo preg av. Det må jeg jo si. Kontra det å jobbe rundt hele spekteret som en lensmann kanskje ville gjort, eller noen på spaning og sånn. Så han er nok veldig farget, det må jeg ærlig talt si. Han gjør det veldig lite, det er i så fall det jeg maser om. Rett og slett.

Politistudent 2 har en veileder med et litt annet utgangspunkt:

Hun er nok opptatt av det. Det vil jeg si. Og hun er glad i å gå fotpatrulje og hun er interessert i trafikk hun også, men ikke så inn på nark.

Politistudent 4 forteller om en typisk politi (Finstad, 2000, s. 98):

Jeg tror de har den vanlige ordenstjenesteinnstillingen at vi er synlige og tilstede. Det er ikke så mange av de som tar initiativ til at nå skal vi ut og prate med videregående elever i langfriminuttet. Det er mer den der vi soser rundt og så blir vi sett og forstått.

Det er også noen som forteller om en veileder med et uttalt engasjement hva angår forebyggende politiarbeid

Politistudent 6:

Jeg tror faktisk han er opptatt av den forebyggingsdelen, da spesielt mot ungdom. Vi har hatt et par narkotikaaksjoner mot ungdom, så jeg tror nok at han er opptatt av det. Men det blir kanskje ikke snakket sånn direkte om det.

Politistudent 7:

Jeg synes han har det bra. Han er opptatt av de unge. Men han er ikke sånn som stopper og prater med de unge. Men hvis det er noen unge som er med på det så er han veldig på, merker du

Disse sitatene som nevnt over viser at barn og unge er i fokus. Og det er det rettshåndhevende sporet som uttales av studentene. Det er først når det har skjedd noe at man engasjerer seg i barn og unge.

Det er også noen som opplever å ha veiledere som ikke er engasjert i forebygging i det hele tatt.

Politistudent 9:

han har ikke nevnt det en gang, men han har jobbet på lensmannskontor da, men vi snakker ikke om

Politistudent 10:

Hun er nok kanskje et tydelig eksempel på at hun er opptatt av å fremstå som veldig bastant, trygg og sånn der. Det er mange ganger jeg har opplevd det ubehagelig, for tøff.

4.3.10 Egne forebyggende erfaringer

Selv om mange av informantene forteller at det er egne avsnitt/grupper/personer som har hovedansvar for forebyggende politiarbeid, har alle opplevd at de har fått være med på forebygging i løpet av praksisåret. Men det er svært varierende hva de har vært med på. Dette må jo også sees i sammenheng med den forståelsen de har av forebyggende politiarbeid.

Fire av informantene har praksissted på lensmannskontor. De beskriver en hverdag som i hovedsak består av etterforskning og straffesaksarbeid. Patruljekjøring er noe man gjør når man har helgevakt og ellers bare hvis det er hendelser man må rykke ut på.

Politistudent 3

Det er avhengig av om du har etterforskning eller operativt da. Det trenger egentlig ikke være det. For når du er operativt trenger det ikke komme inn en eneste melding i løpet av dagen. Og da blir du sittende foran PC'n allikevel

Politistudent 5

Så er det avhør da. Stort sett så er dagen fylt av avhør. Det kan selvfølgelig skje noen ting innimellom, men det er ikke så veldig ofte at det skjer noe.

Politistudent 6

Ja, man må være inne for å gjøre ferdig etterforskningen. Men hvis man har tid, eller bare trenger luft så er man gjerne ute og kjører en tur for å se om man kan finne noen som man kan stoppe og kontrollere.

Disse sitatene viser at det er stort fokus på straffesaksarbeid på disse tjenestestedene. Det kan virke som om straffesaksarbeid er viktigst. Tanken om å forebygge for å hindre at det oppstår en straffesak virker ikke å være framtreddende. Selv om disse også forteller om at de har opplevd forebygging i praksisåret.

Politistudent 3:

ja, vi har så vidt vært innom, vi var innom en ungdomsklubb i ..., og det ble bare helt stilt når vi kom. Mens et annet sted, det er sånn kirke i ..., der var det mer sånn, vi ble sittende å se på TV og diskutere og være med å spille litt fotball og sånn og det tror jeg de synes er kjempeartig

Politistudent 5:

Men vi har jo en som jobber spesielt mot unge da. Som er rundt på foredrag på skoler, i barnehager. Det har jeg også vært med på og det syns jeg er veldig greit for da får man på en måte snakket med unger før de evt skal gjøre noe da.

F: Så du har vært med han ut?

I: Ja i barnehage og på skole. Og så har vi vært på alle videregående skolene her og hatt foredrag om PHS da. Hvordan man skal bli politi og sånne ting. Og det var veldig greit, de hadde kjempemasse spørsmål og var veldig interessert.

F: Hvordan var barnehagebesøkene?

I: Det var veldig artig faktisk. De blir skikkelig glad når vi kommer og de ser en politibil. Vi var der og bare snakket. Det var med refleks, hvilket nummer de skulle ringe. Og helt kort at politiet fanger de som er slemme og litt sånne ting.

F: Har du vært med på noe annet forebyggende?

I: Det er jo sånn hverdagslig, i helgene bruker vi alltid å gå innom alle utestedene og sjekke at alt er ok og at de har nok vakter

Politistudent 6:

Det er jo mye forebyggende. Kanskje ikke sånn reint forebyggende da på en måte. Jeg vet ikke, det er litt vanskelig. Det er jo forebyggende å oppsøke utestedene og ungdomsklubbene. Det er det jo.

De seks andre informantene har hatt praksis på politistasjoner av ulike størrelse, men forteller om en hverdag som også er forholdsvis lik; det er mye patruljekjøring hvor man er ute og venter på oppdrag for så å løse disse når hendelsene oppstår. Og deretter vente på neste oppdrag, slik Finstad beskriver at mye av politiarbeidet er (Finstad, 2000).

Selv om informantene beskriver en hverdag som ikke er gjennomsyret av forebyggende tankegang, har alle erfaringer med forebyggende arbeid. Noen mens de har vært med en forebyggende avdeling, mens andre igjen beskriver patruljekjøring med forebyggende fokus.

Politistudent 7

Det var i hvert fall sånn da jeg var på forebyggende at jeg tok en sånn forebyggende samtale, en bekymringsamtale og den skulle de legge ut på Indicia.

...

Hvis vi er folk tar vi på oss refleksvesten og går igjennom gatene i stedet for å kjøre og det er uten tvil forebyggende. Det jeg har merket er at de gangene vi er mye folk på jobb så er det lite vold i sentrum.

Disse to uttalelsene fra politistudent 7 viser at han er bevisst på at tilstedeværelse i ordets rette forstand kan ha positive effekter. De å være tilgjengelig for publikum ved for eksempel fotpatrulje har større effekt enn å sitte inne i politibilen.

Det er flere av informantene som nevner forebygging av utelivsbråk som noe de har vært med på av forebyggende politiarbeid.

Politistudent 5

i helgene bruker vi alltid å gå innom alle utestedene og sjekke at alt er ok og at de har nok vakter

Politistudent 1 opplever ikke å ha vært med på noe særlig forebyggende i det hele tatt.

Det har ikke blitt mye altså, det skal jeg ærlig talt si. Det mest åpenbare er når folk er ute på byen, i helger og sånne ting hvor du står, hvor du er ute og prater med folk, taxikøer sånne ting. Og en eller annen gang når vi kanskje er ute og går. Men det er vanvittig lite, jeg kunne godt tenkt meg å vært med mer på skoler og sånne fagting.

For å oppsummere den praktiske dimensjonen, er det disse punktene som er de viktigste funnene:

- Informantene har liten teoretisk forståelse av kriminalitetsforebyggende politiarbeid
- Informantene har heller ikke noe særlig stor praktisk forståelse for kriminalitetsforebyggende politiarbeid
- Informantene ser at det rettshåndhevende sporet er et viktig forebyggende virkemiddel
- Informantene har liten kunnskap om eller forståelse for de andre forebyggende strategiene
- Det som defineres som forebyggende politiarbeid gjøres av spesialister
- Informantene får liten opplæring i kriminalitetsforebyggende politiarbeid av sin veileder
- Informantene er positive til de få forebyggende erfaringene de har fra praksisåret

4.4 Politihøgskolen – utdanningsdimensjonen

Politihøgskolen har monopol på å utdanne politifolk i Norge. Flere av strategidokumentene tillegger Politihøgskolen et særlig ansvar for å gi politiet tilstrekkelig kompetanse innenfor det forebyggende politiarbeidet. Forebyggende politiarbeid kom inn som eget fag ved Politihøgskolen ved opprettelsen av høgskoleutdanningen i 1992 (Hove, 2012, s. 50). Føringerne for Politihøgskoleprosjektet som hadde ansvaret for planleggingen av høgskoleinnføringen var at man skulle ha mer forskningsbasert, teoretisk kunnskap enn i undervisningen (Hove, 2012, s. 49). Som vist i kapittel 4.3 er de forebyggende strategiene basert på vitenskapelig forskning. Forebyggende politiarbeid passet bra inn i høgskoletanken.

Forebyggende politiarbeid ble også i starten introdusert for studentene i praksisåret. I forbindelse med faget Praktisk ordenstjeneste var målsetningen at studentene skulle gis forståelse for «... hvilken betydning ordenstjenesten har i forhold til politiets forebyggende arbeid» (Politihøgskolen, 1993). For å nå dette målet var et av emnene studentene skulle gjennomføre «deltagelse i ulike forebyggende tiltak og i ulike tverretatlige samarbeidsordninger». Da studentene begynte i sitt tredje studieår var Forebyggende polititjeneste et eget fag med 2 vekttall. Dette faget var todelt. For det første skulle studentene få «...kunnskaper om særtrekkene ved forebyggende tjeneste og om den forebyggende tjenestens plass i politiets kriminalitetsbekjempelse og trygghetsskapende virksomhet» (Politihøgskolen, 1994). Denne målsetningen viser at kriminalitetsbekjempelse og trygghetsskapende virksomhet allerede i 1994/95 var viktig for Politihøgskolen. I tillegg til dette skulle faget også ha «... et betydelig innslag av pedagogikk». Dette bunner nok i at det å holde foredrag i ulike sammenhenger var (og er vel for så vidt enda) en viktig del av forebyggende politiarbeid (Lie, 2011, s. 97)

Denne ordningen som vist over ved at kriminalitetsforebyggende politiarbeid har blitt introdusert for studenten i andre studieår (praksisåret) og deretter blitt undervist i tredje studieår har vært noenlunde lik helt fram til 2014/15 hvor politihøgskolestudentene for første gang har Kriminalitetsforebyggende politiarbeid som fag i første studieår.

Det har vært noen endringer i faget i perioden fra 1992 til 2014. Jeg skal her nevne de viktigste endringene. Først endringene i praksisåret. Den første betydelige endringen der kom i 2004/05 da Problemorientert politiarbeid kom inn som en egen målsetning i ordenstjenesten om nå fikk navnet «Politioperativ tjeneste – Konfliktløsning» (Politihøgskolen, 2004c). Den neste store endringen kom i studieåret 2010/11 hvor Kriminalitetsforebyggende politiarbeid

ble eget fag i praksisåret med 3 studiepoeng. Dette var et resultat av innføringen av rammeplanen av 2007, jeg gjør rede for innholdet i dette nedenfor.

Når det gjelder 3. studieår har det vært flere endringer fram til innføringen av ny rammeplan i 2007 som for 3.studieårs vedkommende ikke fikk virkning før 2011/12. I 1996/97 ble pedagogikk fjernet som begrep i fagplanen, men det ble beholdt at kunnskap om å holde foredrag var viktig, dette ble ivaretatt ved en prosjektoppgave som skulle framføres som et foredrag. Denne prosjektoppgaven var en del av faget fram til innføringen av rammeplanen av 2007. Den neste store endringen kom i 2005/06 hvor Problemorientert politiarbeid kom inn som en forebyggende metode som skulle prioriteres (Politihøgskolen, 2004b). I tillegg ble det introdusert en tverrfaglig temaperiode hvor strategiene personorientert forebygging, situasjonell forebygging, lokalorientert politiarbeid og restorative justice var temaer som skulle kunne ut i en presentasjon fra studentene.

I 2007 ble den rammeplanen som var gjeldende da intervjuene ble foretatt vedtatt. Den sier følgende om hensikten med hovedområdet forebyggende oppgaver:

Hensikten med hovedområdet er at studentene skal tilegne seg kunnskaper om og ferdigheter i ulike forebyggende strategier. Studentene skal være i stand til å begrunne strategivalg og gjennomføre praktisk forebyggende arbeid innenfor alle arbeidsfelt i politiet. De skal tilegne seg kunnskaper om regelverk som pålegger politiet ansvar for tverretattlig samarbeid, bli i stand til å delta i slikt samarbeid og reflektere over utfordringer knyttet til dette. Forebyggende arbeid blant barn og unge skal vektlegges. Det er vesentlig at politiet har kunnskap om aktuelle straffereaksjoner og hvordan straff gjennomføres. Studentene skal tilegne seg kunnskap om straffens individuelle og samfunnsmessige formål og betydning (Politihøgskolen, 2007, s. 6)

Her er også de to sporene klart synlige; det ene der man driver proaktiv forebygging og det andre der straffens allmennpreventive og individualpreventive virkning blir fremhevet.

I hovedområdene Operative oppgaver og Etterforskning som er de to andre hovedoppgavene til politiet er Politihøgskolens undervisningsopplegg lagt opp slik at man skal få en viss innføring i første studieår slik at man er i stand til å gjenkjenne politipraksis i andre studieår (Politihøgskolen, 2007). Dette sammenfaller med Dreyfus og Dreyfus kompetansemodell for yrkesrettet utdanning. De mener at studentene trenger noen regler å forholde seg til før de skal ut i praksis (Hiim & Hippe, 2001). Slik var det ikke for kriminalitetsforebyggende politiarbeid med rammeplanen av 2007. Da startet politistudentene i andre studieår uten noen kjennskap til forebyggende politiarbeid. Derimot hadde de ganske gode kunnskaper om den andre delen

av det kriminalitetsbekjempende politiarbeidet, nemlig etterforskning av straffesaker, som i siste instans blir til dommer og straffegjennomføring.

Rammeplanen av 2007 for politiutdanningen sier ikke så mye om andre studieår. Den har en oversikt over hvilke emner som inngår i hovedområdene, hvor emnene i B2 er satt i kursiv. I tillegg står det følgende om organisering og arbeidsformer i praksisåret:

«Det andre studieåret er et praksisår og gjennomføres ved en opplæringsenhet i et politidistrikt. Studentene deltar i ulike deler av politiets arbeid og får opplæring og veiledning i arbeidet. I kortere perioder skal studentene hospitere ved institusjoner med klientbehandling som politiet samarbeider med» (Politihøgskolen, 2007, s. 6)

Ved opprettelsen av høgskoleutdanningen ble det gjort forandringer på innholdet i praksisperioden. Det ble lagt vekt på at politistudentene ikke skulle være arbeidskraft, men at de skulle være studenter. Dette gjorde at studentene ikke var ansatt i politiet i praksisperioden, men at de fikk studentstatus så vel i praksis som inne på skolen (Hove, 2012, s. 52).

«Studentene skal i andre studieår tilegne seg erfaringer fra praktisk politiarbeid i samhandling med erfarne polititjenestemenn og – kvinner» (Politihøgskolen, 2007, s. 6). Så selv om studentene skal lære gjennom praksis, er de først og fremst studenter i andre studieår også.

Det betyr at fagplanen er det dokumentet som bestemmer hva de skal lære. I andre studieår er politistudentene utplassert i et politidistrikt (opplæringsenhet). Det kan være en stor politistasjon eller et lite lensmannskontor. Alle politidistriktene i Norge har praksisplasser for politistudenter. Hver student har sin faste praksisveileder (Politihøgskolen, 2004a).

Praksisveileder har det daglige ansvaret for å veilede studenten i praksis. Politihøgskolen tar utgangspunkt i Handal og Lauvås sin refleksjonsmodell i forbindelse med veiledning i praksisåret. Dahl beskriver dette i sin masteravhandling om bruk av veiledning i politiutdanningen (Dahl, 2009). Dette praksisveileder/student forholdet har derimot mer til felles med mester/svenn tradisjonen (Hiim & Hippe, 2001, s. 88). Selv om det i fagplanen og i praksisveileders instruks står at studentene skal få opplæring gjennom veiledning, viser undersøkelser at dette ikke skjer i så stor grad som ønskelig (Dahl, 2009; Kristiansen, 2007). Studentene ønsker å lære hvordan man skal være politi og det gjøres gjennom å følge veileder som en rollemodell. Dette kan bidra til å gjenskape eksisterende kultur istedenfor å bidra til å lage ny.

I fagplanen for andre studieår for de studentene som er intervjuet står det at studentene skal jobbe 90 timer med hovedområdet. Hovedområdet har 3 studiepoeng. De skal jobbe

kunnskapsbasert og prioritere forebyggende tiltak rettet mot barn og unge. Etter endt praksisår skal de ha følgende generell kompetanse:

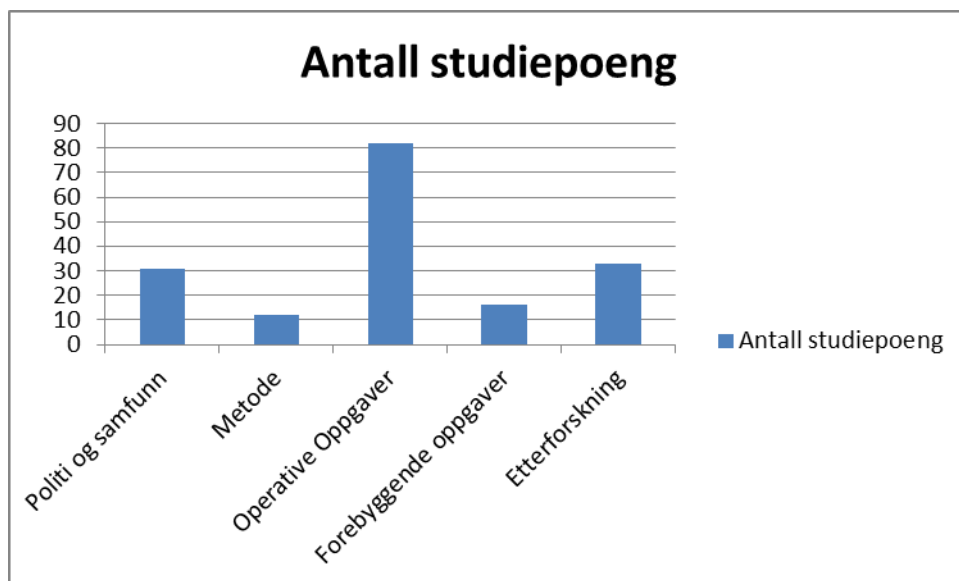
Studenten skal etter endt studieår

- *ha innsikt i det lokale politiets forebyggende arbeid*
- *ha forståelse for betydningen av politiets arbeid i et forebyggende perspektiv (Politihøgskolen, 2012a)*

Det er ingen formell kontroll på om studentene har denne kompetansen etter at de har gjennomført andre studieår. Det er i veiledningssamtalene med praksisansvarlig man skal kvalitetssikre at målene i fagplanen er nådd.

I tredje studieår (B3) er Hovedområde Forebyggende oppgaver en egen modul over 8 uker som er på 9 studiepoeng (pluss 4 studiepoeng som er tillagt Bacheloroppgaven). Dette er et tverrfaglig hovedområde som inneholder emnene kriminalitetsforebyggende politiarbeid, kriminologi og jus. Her ivaretas teoretisk forståelse av de strategiene som nevnes i styringsdokumentene; kunnskapsbasert politiarbeid, herunder POP, personorientert, situasjonsorientert og lokalorientert forebygging. Perioden avsluttes med en skriftlig hjemmeksamen. Forebyggende oppgaver har til sammen 16 studiepoeng av totalt 180. Til sammenligning har hovedområdet etterforskning 33 studiepoeng fordelt på de tre årene.

Tabellen i figur 3 viser fordelingen av studiepoeng på de fem hovedområdene som politiutdanningen er delt inn i. Hovedområdene er ikke likeverdige. Hovedområde Metode er et lite hovedområde som består av vitenskapsteori og forskningsmetode samt politiets datasystemer. Politi og samfunn inneholder alt fra sosiologi til forvaltningsrett. Disse to hovedområdene kan egentlig ikke sammenlignes med de tre andre, men er tatt med i tabellen for helhetens skyld. De tre hovedområdene som kan sammenlignes er Operative oppgaver, Etterforskning og Forebyggende oppgaver. Disse er alle tre typiske praktiske politioppgaver. Tabellen viser tydelig at Forebyggende oppgaver er klart minst av de tre «praktiske» hovedområdene med under halvparten av studiepoengene til hovedområde Etterforskning. Hovedområde Operative oppgaver har fem ganger så mange studiepoeng som Forebyggende oppgaver.

Figur 3 - Antall studiepoeng fordelt på Hovedområder (Politihøgskolen, 2007)

Politihøgskolen har også en videreutdanning i Kriminalitetsforebyggende politiarbeid (Politihøgskolen, 2012b). Dette studiet har 30 studiepoeng og er studie som bygger videre på den kompetansen som generalisten skal besitte etter endt bachelorutdanning. Målgruppen for studiet er fagpersoner som ønsker faglig fordypning innenfor kriminalitetsforebyggende politiarbeid. Dette er dermed et studie for spesialisten på kriminalitetsforebygging, ikke for generalisten.

4.5 Oppsummering funn

Jeg har i dette kapittelet sett på kriminalitetsforebyggende politiarbeid ut fra 4 dimensjoner; den politiske, den vitenskapelige, den praktiske og den utdanningsmessige dimensjonen. Nå vil jeg oppsummere funnene fra dokumentstudiene og intervjuene.

I den politiske dimensjonen er det et tydelig funn at politiets kriminalitetsforebygging er høyt prioritert. Flere av styringsdokumentene slår fast at det sannsynligvis er den viktigste politioppgaven. Det er også tydelig at politiets kriminalitetsforebygging skal foregå i to spor; det rettshåndhevende sporet og det forebyggende sporet. Myndighetene er litt uklare på vektingen av disse to sporene, men jeg tolker det dithen at de i hovedsak mener at de er likeverdige i målet om kriminalitetsbekjempelse. Myndighetene er også klare på at kriminalitetsforebyggende arbeid blant barn og unge skal prioriteres. Problemorientert politiarbeid skal være den førende metoden for hvordan politiet skal drive det

kriminalitetsforebyggende arbeidet og kriminalitetsforebyggende politiarbeid er en generalistoppgave.

Det er også tydelig klart formulert fra Politidirektoratet sin side at alt politiarbeid kan ha en kriminalitetsforebyggende effekt. Både departement og Pod nevner spesifikt tre strategier som politiet skal jobbe etter; Personorientert forebygging, situasjonell forebygging og lokalorientert politiarbeid. I tillegg nevnes gjenopprettende prosesser som viktig for å hindre tilbakefall til kriminalitet. Dette blir da en del av den rettshåndhevende delen av kriminalitetsforebyggingen.

I den vitenskapelige dimensjonen har jeg vist grunnlaget for de strategiene som myndighetene har bestemt at politiet skal jobbe etter. Et hovedfunn her er at det rettshåndhevende sporet er tydelig regulert gjennom straffeprosessloven og styrt av Riksadvokaten. Her har politigeneralisten mange konkrete verktøy å jobbe med og det er klare mål på hva som forventes oppnådd av blant annet saksbehandlingstid og oppklaringsprosent. Når det gjelder de andre av politiets strategier, er ikke politigeneralistenes oppgaver så tydelig definert. Strategiene er godt dokumentert vitenskapelig. De bygger på ulike oppfatninger av årsaker til kriminalitet og har dermed ulike utgangspunkt for hvordan de skal drives i praksis. Samtlige av disse strategiene krever utstrakt samarbeid med andre, noe politigeneralisten ikke nødvendigvis ser på som en hovedoppgave.

I den praktiske dimensjonen er et tydelig funn at studentene har liten erfaring med og forståelse for kriminalitetsforebyggende politiarbeid. Det kommer fram i intervjumaterialet at det er «noen andre» som tar seg av forebyggingen. Kriminalitetsforebygging er altså en spesialistfunksjon. Intervjumaterialet viser også at det rettshåndhevende sporet blir mer brukt som kriminalitetsforebyggende metode. Dette er noe studentene forholder seg til og bruker mye tid på. Samtidig er det informanter som sier at de har gode erfaringer med forebyggende arbeid de gangene de har vært med på det. Informantene har også gjennomgående positive holdninger til kriminalitetsforebyggende politiarbeid.

I utdanningsdimensjonen finner jeg at kriminalitetsforebyggende politiarbeid har vært på fagplanen til Politihøgskolen siden høgskolen ble opprettet i 1992. Det startet som et lite fag. Og bare undervist i på B3, altså det siste året av politiutdanningen. Ved innføringen av rammeplanen av 2007 ble Forebyggende oppgaver et hovedområde på lik linje med Operative

oppgave, Etterforskning, Politi og Samfunn og Metode. Politihøgskolen er tro mot myndighetene i forhold til hvilke temaer det undervises i. Det har vært en dreining fra mye vekt på Problemorientert politiarbeid, til mer vekt på de andre strategiene.

5 Diskusjon – Hva betyr funnene?

I dette kapitlet diskuterer jeg funnene i kapittel 4 opp mot problemstillingen min og forskningsspørsmålene jeg stilte meg i begynnelsen av oppgaven. Først diskuterer jeg de tre dimensjonene av forebygging som jeg har vist i denne oppgaven og spenningen mellom disse. Deretter diskuterer jeg hva funnene betyr i et litt videre perspektiv. Har de noen betydning for hva slags politi vi har i Norge og i så fall på hvilken måte. Hvilke konsekvenser har det for samfunnet og politiet.

Til slutt i kapitlet diskuteres det hvordan Politihøgskolen i kraft av sin unike posisjon som landets eneste politiutdanningsinstitusjon gjennom sin bachelorutdanning kan bidra til å øke kunnskapen og bevisstheten rundt forebyggende politiarbeid i politiet.

5.1 Spenningen mellom politikk, vitenskap og praksis

Den politiske dimensjonen fremhever sterkt betydningen av kriminalitetsforebyggende politiarbeid. Som vist i kapittel 4 står forebygging ofte først i både lovverk og andre offentlige dokumenter som omhandler politiets arbeid. Det viser seg altså at samfunnets forventinger til at politiet skal drive kriminalitetsforebygging er svært høye. Forebygging kommer inn som et tema hver gang det dukker opp kriminalitetsutfordringer, politikerne er raskt framme med å si at dette problemet skal man forebygge. Forebygging i denne dimensjonen blir sjelden noe konkret som politigeneralisten kan operasjonalisere til praktisk politiarbeid. Veldig ofte er det politiets ledelse som er naturlige adressater av det som kommer fra denne dimensjonen.

Den vitenskapelige dimensjonen er sterkt bygget på kriminologisk tenking. Dette vises ved at mye av litteraturen som er brukt for å beskrive den vitenskapelige dimensjonen er nettopp kriminologisk litteratur. Det er stort fokus på årsaker til at kriminalitet oppstår og også en kritisk holdning til politimetoder. Hvilke utilsiktede konsekvenser kan politiets metoder forårsake? Dette er spørsmål som står sterkt i den vitenskapelige dimensjonen. I tillegg er det store uenigheter innenfor vitenskapen om hva som virker og ikke virker. Det er store motsetninger mellom blant annet de som er for personorientert forebygging og de som er for situasjonell forebygging. En av grunnene til det er at de er radikalt uenige i hvordan kriminalitet oppstår, slik som beskrevet i kapittel 4.3.4 og 4.3.5. Mens forkjemperne for personorientert forebygging mener at årsakene til kriminalitet ligger i beskyttelses- og risikofaktorer knyttet til individets omgivelser som oppvekstvilkår, samfunnsforhold osv., mener pro-situasjonellforebyggingsfolket at årsakene til kriminalitet er mer umiddelbare enn

det. De mener at lovbryteren tar rasjonelle valg i situasjonen og at vi alle er mulige lovbytere dersom situasjonen ligger til rette for det.

Den praktiske dimensjonen, altså politiarbeidet på «gatenivå» har ikke tatt i seg verken den politiske dimensjonen eller den vitenskapelige dimensjonen. Dette vises tydelig i kapittel 4.3 hvor studentene viser liten forståelse for både hva forebygging er og hvilke forventinger som er i forhold til politiets kriminalitetsforebygging. Her står fremdeles den rettshåndhevende metoden fram som den tydeligste forebyggende modellen. De som forholder seg til de andre strategiene er ildsjelene eller de som faktisk er ansatt på en forebyggende avdeling. Dette viser at forebyggende politiarbeid, slik vitenskapen og myndighetene definerer det, har blitt en spesialistoppgave, stikk i strid med ønske fra politiske myndigheter. Det er vanskelig for praktikerne å få tak på hva forebyggende politiarbeid egentlig er. Skal det være en spesialistoppgave eller skal det være noe alle politifolk skal tenke på i sitt daglige arbeid? Hvilke konsekvenser får det at det er slik som i dag?

5.2 Konsekvenser av lite forebyggingspraksis

Først på 1980-tallet ble kriminalitetsforebyggende politiarbeid skilt ut med egne spesialistavdelinger (Helene I. Gundhus et al., 2014, s. 47). Dette betyr, at i motsetning til ordens- og etterforskerrollen til politiet er forebyggingsrollen forholdsvis fersk. Med det som bakteppe er det kanskje ikke så rart at man i praksis holder på den rettshåndhevende tankegangen for å forebygge kriminalitet. Selv om det i det siste har vært en del kritikk i media mot politiets etterforskning, er det slik at etterforskning av straffesaker er en stor del av politiets gjøremål. Selv ordenspolitiet må i dag gjøre mange oppgaver knyttet til etterforskning av straffesaker, såkalt etterforskning på stedet. Ser man på paragraf 1 i politiloven sier den tydelig at politiets samfunnsoppdrag er å forebygge «Politiet skal gjennom forebyggende, håndhevende og hjelpende virksomhet være et ledd i samfunnets samlede innsats for å fremme og befeste borgernes rettssikkerhet, trygghet og alminnelige velferd for øvrig (Politoloven, 1995)». Dette synliggjør at det er ordenspolitiet som også har ansvaret for forebyggingen. Dette er ikke noe som bør overlates til spesialistene alene. Det er politigeneralisten sin oppgave å forebygge kriminalitet.

Heidi Mork Lomell gjorde en undersøkelse av Oslo politidistrikt sine årsrapporter fra 1950 – 2008 for å se hvor kriminalstatistikken fant sin plass i rapportene (Lomell, 2011). På 1950 og -60 tallet hadde kriminalstatistikken ingen stor del av rapporten, men den utover på 1970-tallet fikk stadig mer plass. Fra 1985 er kriminalitet det eneste temaet i rapporten. Dette viser

at kriminalitet og straffesaker utgjør en stadig viktigere del av politiets arbeid. Det kan synes som om Politiet nå definerer sitt virke ut fra hvordan det står til med kriminalitetsstatistikken. Hvis politiet har dette synet på seg selv – og at de ved hjelp av straffesaksbehandling påstår at de kan gjøre noe med kriminalitetsbildet – er det ikke så rart at satsingen på sakssporet blir stor. Lomell viser også til at kriminalstatistikken blir brukt for å vise at politiet faktisk kan gjøre noe med kriminaliteten – direkte og reaktivt – og dette blir da et argument for økte ressurser. Undersøkelsen til Lomell viser hvordan politiet stadig satser mer på kriminalstatistikk noe som kan forklare den store satsningen på det rettshåndhevende sporet.

Et politi som kjører sitt eget løp og som ikke lar seg styre av direktiver fra myndighetene er uønsket. Politiet er samfunnets maktapparat og det forventes at politiet skal følge de pålegg som kommer fra myndighetene.

Det er som nevnt i kapittel 4 mange styringsdokumenter som sier at forebyggende politiarbeid skal prioriteres. Men dette følges ikke opp med noe reelt politisk press. Det er ingen etterspørsel etter hvor mye politiet har forebygget, det er heller ikke noen som etterspør resultater av politiets forebygging. Der er det rettshåndhevende sporet i en helt motsatt posisjon. Riksadvokaten er klar i sine prioriteringer og sier klart og tydelig i fra dersom der er ting i straffesaksarbeidet som han ikke er fornøyd med. Så selv om Riksadvokaten ikke har en formell posisjon i det politiske liv, er det helt klart at han blir hørt på dersom han sier at det trengs flere ressurser til straffesaksarbeid. Det har dessuten vært flere tilfeller av justismord (som for eksempel Fritz Moen-saken (Mæland & Norge Justis- og, 2007)) i Norge som har bidratt til å sette fokus på straffesaksarbeid og hvordan dette skal gjøres på en rettssikkerhetsmessig best mulig måte. Dette har generert fokus og ressurser til å ivareta rettsikkerheten. Dette er selvfølgelig noe samfunnet må ta på alvor og det er helt nødvendig i en rettsstat at man sikrer så godt man kan at ikke uskyldige blir dømt. Men denne mekanismen finnes ikke for det forebyggende feltet. Det har ikke vært noen saker av denne dimensjonen hvor man har gått inn og grundig analysert hvor man kunne forebygget for å hindre at en person ble kriminell eller at en kriminell handling fant sted. Man kunne tenke seg til at det kunne blitt gjort i forbindelse med hendelsen 22/7 2011. Men der nøyde 22.juni kommisjonen seg med å påpeke at noe kunne vært gjort uten å gå grundig inn i problemstillingen for å finne ut hvor det sviktet for dermed å kunne trekke lærdom ut av det (NOU 2012:14 Rapport fra 22. juli-kommisjonen, 2012).

En annen konsekvens av at politiet bruker så liten tid på kriminalitetsforebyggende politiarbeid kan være at det blir mer kriminalitet og at flere blir straffet. Når man vet at straff er et onde som samfunnet påfører lovbrutere er det i utgangspunktet uønsket. En av grunnene til at kriminalitetsforebyggende politiarbeid ikke blir så høyt prioritert som myndighetene ønsker er at det er vanskelig å måle. Det har flere ganger vært etterspurt godt måleparametre for forebygging. Men det er vanskelig å måle det som ikke skjer.

Publikum ønsker trygghet (Aas, Runhovde, Strype, & Bjørgo, 2010). De ønsker å kunne leve med en forvissning om at sannsynligheten for at de blir utsatt for noe kriminelt er liten. De har også forventninger om at dersom det skjer noe skal politiet komme og rydde opp. Hvordan samsvarer dette med myndighetenes ønske om mer forebyggende politiarbeid? Kanskje dette er en grunn til at det ikke er noe folkekrav om mer forebygging. Det er jo en type politiarbeid som publikum ser veldig lite til, både selve arbeidet og konsekvensene av det. Noe som ikke skjer blir ikke lagt merke til fordi man forventer en kriminalitetsfri hverdag.

Er det en sammenheng mellom forebyggende politiarbeid mindre kriminalitet? Det er jo det forebyggere både håper og tror, men kriminalstatistikken sier at kriminaliteten synker i hele den vestlige verden uavhengig av politiets mangel på forebygging. At politiet forebygger lite i proaktiv forstand, er sannsynliggjort i kapittel fire og at kriminaliteten går nedover vises i kriminalstatistikken. Vil det da bli slik at kriminaliteten vil synke enda mer dersom politiet blir flinkere til å forebygge?

Hva hvis alt politiarbeid blir regnet som forebyggende? Hva blir da igjen og hva faller utenfor? Forebygging er i dag et veldig elastisk begrep som kan være vanskelig å begripe for politiet. Dette viser både teorigjennomgangen og intervjumaterialet mitt. Denne mangelen på forståelse for forebyggende politiarbeid kan føre til et politi som buker hardere og mer repressive midler enn ønskelig. Dersom den rettshåndhevende metoden har forrang fremfor de andre forebyggende strategiene kan det medføre at flere blir tatt for straffbare forhold og at det igjen generer flere straffesaker som må etterforskes. Dette kan altså ha en selvforsterkende effekt. Det er da en stor sannsynlighet for at kriminalitetsforebyggende politiarbeid forblir en spesialistoppgave for de dedikerte ildsjelene.

Som for alle andre er det naturlig for politiet å prioritere det som lettest kan måles. Som nevnt er det innenfor det rettshåndhevende sporet tydelig mål hva gjelder blant annet saksbehandlingstid og oppklaringsprosent. Riksadvokatens stemme er så sterk at det er vanskelig å komme utenom den. Særlig i et system hvor jurister rekrutteres til å bli

toppledere. De har ofte vært påtalejurister og dermed er de vant til å bli styrt av riksadvokatens mål. Kriminalitetsforebyggende politiarbeid har ikke hatt denne klare ledelsen. Dette har kanskje også bidratt til at denne delen av politiarbeidet ikke er så høyt prioritert av politigeneralisten.

Den rettshåndhevende delen av kriminalitetsbekjempelsen er strengt lovregulert gjennom straffeprosessloven. Dette er for å forhindre at personer blir utsatt for unødig maktbruk fra politiets side. På den ene siden kan man si at denne lovreguleringen gjør det enkelt for politiet fordi det er lett å si hva man kan gjøre og hva man ikke kan gjøre. Det er liten tvil om metodene er lovlige eller ei. Men på den annen side er det ikke tvil om at straffeprosessloven setter begrensninger for politiet. Politiet kan ikke gjøre som de vil nettopp fordi det er så klart lovregulert. Innenfor det forebyggende feltet er det ikke de samme lovreguleringene. Derfor kan det være en tendens til at man kaller politiarbeidet forebyggende. Da blir det mer «ufarlig» og ikke så lovregulert og politiet kan benytte ganske inngrepene metoder som overvåkning og tett personoppfølging uten de samme hjemlene. Men målet er å avdekke en straffbar handling, så egentlig er dette ting som gjøres i sakssporet under dekke av å kalle det forebygging.

Mye av forebyggingen handler om ting som politiet ikke har noe med, det være seg levekår, sosiale strukturer, helse, økonomi, klasseforskjeller (Hauge, 1990). Politiets forebygging begrenser seg til å gjelde forebygging av kriminalitet som er en liten del av det store forebyggingsfeltet. Dette kan være en årsak til at kriminalitetsforebygging blir et litt ubegripelig begrep. Politiet skal være en viktig part i kriminalitetsforebyggingen. Men politiets natur er mer av den rettshåndhevende og ordensoppretholdende art, så samarbeid kan bli fremmed for generalisten. Man kan stille seg det grunnleggende spørsmålet om politiet i det hele tatt skal drive med forebyggende virksomhet utover straffesporet. Dette har myndighetene klart slått fast at politiet skal, så den diskusjonen hører foreløpig ikke til i politiets praksis.

5.3 Politihøgskolen – i spennet mellom politikk, vitenskap og praksis

Som vist over har kan det ha store konsekvenser at politiet ikke jobber så mye forebyggende som det samfunnet ønsker. Hvordan kan politihøgskolen bidra til at politiet settes i bedre stand til å gjøre forbyggede politiarbeid på en bedre måte? Nedenfor drøftes noen muligheter

Viktigst er nok at det vanskelige og elastiske forebyggendebegrepet må gjøres begripelig for studentene. Dette betyr kanskje at man trenger mer tid på å forstå det. Dagens ordning med

modulbasert undervisning i B3 med forholdsvis korte moduler bidrar ikke til at man får tid til å ta innover seg og reflektere over vanskelige begreper. Studentene ser mye mot eksamen og tar seg ikke tid til å reflektere over hva det betyr for jobbhverdagen. Dette er selvfølgelig ikke bare en utfordring for forebyggendefaget, men det er kanskje tydeligere her fordi faget i dag ikke er et metodefag. Man lærer ikke å gjøre sånn eller sånn, men man får høre om noen strategier/perspektiver og så skal man selv forså hvordan man skal benytte seg av disse i praktisk politiarbeid. Hvordan kan man så gjøre forebyggende begrepet mer begripelig for studentene (og derved også for politiet som sådan)?

Politihøgskolen kan gjøre noe med undervisningen i B3 for å gjøre studentene enda bedre rustet til å møte jobbhverdagen. Undervisningen kan gjøres mer jobb-lik. Altså ta utgangspunkt i kriminalitetsproblemer og finne måter å forebygge dem på. En mer casebasert undervisningsform enn det Politihøgskolen i dag benytter i hovedområde forebyggende oppgaver. Dette kan bidra til å høyne fagets anseelse og gjøre det mer praksisnært. Praktisk politiarbeid består ikke av å ha teorien innabords og så utlede arbeid av den, men å oppleve en hendelse og så bruke erfaring og kunnskap til å løse utfordringen. Denne arbeidsprosedyren kan kanskje overføres til undervisningssituasjonen. Da vil studentene kjenne igjen arbeidsmetodene innenfor det forebyggende feltet når de starter å jobbe i etaten.

Etter at min undersøkelse ble gjennomført fikk Politihøgskolen en ny rammeplan. I rammeplanen av 2014 er Forebyggende politiarbeid styrket noe ved at studentene nå har 3 studiepoeng i B1. Dette gjør at studentene nå skal være i stand til å etterspørre kriminalitetsforebyggende politiarbeid i B2. Men er praksisfeltet i stand til å svare på disse spørsmålene? Funnene i kapittel fire gir grunn til bekymring. I tillegg til at faget er styrket i B1, er det også styrket i B2 ved flere studiepoeng og ved innføringen av arbeidskrav. De første studentene som følger den nye rammeplanen skal ut i praksis sommeren 2015. Det bør gjøres en ny undersøkelse for å se om endringene har hatt den ønskede effekten.

Det er viktig å sikre at studentene får kjennskap til kriminalitetsforebyggende politiarbeid i B2. Som undersøkelsen min viser i kapittel fire er det nå ikke slik at man er sikret å få gjennomført de fagplanpålagte timene med forebyggende politiarbeid. I hvert fall skjønner ikke studentene at de er med på det. Den viktigste personen for studentene i B2 er praksisveileder. Nå er det slik at hver enkelt student har sin personlige veileder. Det er altså like mange veiledere som det er studenter. Dette gir Politihøgskolen en stor utfordring knyttet til kunnskaper og holdninger til hver og en av veilederne. Hvordan få praksisveileder på laget

i forhold til forebygging er nøkkelen. Det er viktig å utdanne veilederne for det er de som er nærmest studentene. Det at studentene har sin personlige veileder er selvfølgelig en utfordring. Hvordan skal man få 720 veiledere til å gjøre det samme? På den andre siden er det en enorm ressurs dersom man får de med på laget (Lozano-Garcia et al., 2008). Funnene fra kapittel fire viser at kriminalitetsforebyggende politiarbeid ikke er prioritert i den praktiske politihverdagen. Det er «noen andre» som tar seg av forebyggingen. Denne holdningen må endres. Og det er politistudentene og praksisveilederne som kan bidra til endring. Nå foregår det forsøk med to til en veiledning i noen politidistrikter. Dette kan være et skritt i riktig retning. Det er lettere å håndtere halvparten så mange veiledere. Man kan også tenke seg andre ordninger. Det er en utfordring at politihøgskolen skal være så tett på praksisfeltet. Det er ingen tradisjon for at skolen blander seg i noen særlig grad inn i hvordan politiet utøver sitt arbeid. Det er undersøkelser som viser det stikk motsatte, nemlig at man må avvennes skolelærdommen før man kan bli fullverdig medlem i den virkelige verden. For eksempel har Johannessen vist dette i boka Politikultur der han snakker om den operative praksisen og den akademiske praksisen (S. O. Johannessen, 2013) Mer fokus på veiledning, være sikker på at veilederne har nok kompetanse. Kanskje utvide enda mer til en til flere veiledning. Det er ikke slik at man nødvendigvis trenger en-til-en veiledning. Man kan tenke seg at en veileder har ansvaret for flere studenter og at studentene kjører patrulje med alle på divisjonen/vaktlaget men at det er en person man har veiledningssamtaler med og at denne personen kan bidra til at studentene får vært igjennom alt fagplanen sier på en bedre måte enn dagens veilederkorps som først og fremst er politi og som har veilederfunksjonen som et tillegg til vanlig jobb og som dermed har mer lojalitet til tjenestested og hvordan man gjør ting der enn hvordan Politihøgskolen vil at det skal være.

Det er viktig at Politihøgskolen tar på seg rollen som initiativtaker her. Kunnskap om forebygging er grunnleggende for å kunne drive forebyggende politiarbeid. Denne kunnskapen oppstår ikke av seg selv. Det er Politihøgskolen som har ansvar for å utdanne politifolk og har dermed også ansvaret for at denne kompetansen er stor nok hos de nyutdannede. Skolen har også faglig ansvar for praksisveilederne. Disse er nøkkelpersoner for studentenes læring. Det er i B2 de «blir» politi. Det er derfor viktig at de som er praksisveiledere også får tilstrekkelig kunnskaper om forebyggende politiarbeid. Dette skulle man anta at de hadde når de var ferdig med politiutdannelsen, men som vist bruker politiet så lite av sin tid på forbyggende politiarbeid at denne kunnskapen går i glemmeboken. Derfor må man sørge for at det blir påfyll av forebyggende kunnskap for praksis veilederne. Her må

Politihøgskolen være mer «hands on». Det er ikke bra nok å overlate dette til de praksisansvarlige ute i distriktet. For disse har også gått den samme skolen i politiet og man har ingen garanti for at de besitter den nødvendige kunnskapen om forebygging. Den opplæringen som gis til praksisveiledere må være veldig praktisk orientert. Hvordan kan de i sin hverdag som veileder sørge for at studentene tenker forebyggende.

En annen ting det går an å tenke seg at Politihøgskolen kunne gjøre, er å integrere forebyggende politiarbeid i alle fag ved skolen. Dette har klare likheter med myndighetenes ønske om at alt politiarbeid er forebyggende. Denne strategien kan være bra for å få fokus på forebyggingsfeltet, men på den annen side kan det også bidra til å utvanne begrepet helt. Noe som skal være alt kan være veldig vanskelig å gripe tak i. Noe som kan bidra til å øke forståelsen for forebyggingstanken, kunne vært å overføre «Gjenopprettende prosesser» til etterforskningsfaget. Det handler først og fremst om alternativer til ordinær strafferett og følger stort sett det samme sporet som straffesaker så lenge den er hos politiet. Det er først når påtalemyndigheten sender saken fra seg at en sak endrer natur ved at den går enten for konfliktråd eller domstol. Dersom man i sakssporet hadde fått en større forståelse for prinsippene bak gjenoppretting og hva nærhet versus distanse gjør med utfallet av en sak, tror jeg at man kunne sådd mange gode forebyggingsfrø i innenfor det rettshåndhevende sporet. Jeg tror ikke at det er riktig at etterforskere skal bli forebyggere, men denne delen av den forebyggende tanken, nemlig at alternativer til straff virker minst like bra på kriminaliteten som ordinær straff, hører naturlig hjemme i den rettshåndhevende delen av kriminalitetsbekjempelsen.

En annen ting som kunne vært gjort, er at undervisningen om Problemorientert politiarbeid og problemanalysen kunne legges til Hovedområdet Metode. Som nevnt i kapittel 4.2.2 har problemanalysen mye til felles med forskningsmetoder. Et fag som vitenskapsteori og forskningsmetode kunne være godt egnet til å undervise i den politimetoden.

Kriminalitetsforebyggende politiarbeid må gå fra å være fine ord i festtaler til å bli omsatt til praktisk utøvelse. Politihøgskolen må da vise at de satser på forebygging. Slik det er nå, er Kriminalitetsforebyggende politiarbeid fremdeles det minste av alle hovedområdene med 20 studiepoeng (rammeplanen av 2014). Dette er et signal til studenter og etaten om at forebygging er det man trenger å lære minst om på Politihøgskolen. Man kan ikke forvente at studentene prioriterer det høyere enn det skolen gjør. Dersom Politihøgskolen ønsker å være en pådriver for det forebyggende politiarbeidet, må det også synliggjøres i rammeplanen. Da

må selvfølgelig noe prioriteres bort. Et treårig bachelorstudium har bare 180 studiepoeng til fordeling. Dette er en vanskelig problemstilling som går utenfor mandatet til denne oppgaven. Men det er noe Politihøgskolen må diskutere dersom skolen skal bidra til å løfte forebyggende politiarbeid fram som en så viktig del av politiarbeidet som myndighetene skriver at det skal være.

6 Avslutning

I denne masteravhandlingen har jeg undersøkt politiets kriminalitetsforebyggende politiarbeid. Undersøkelsen min viser at politiet ikke har like stort fokus på kriminalitetsforebyggende politiarbeid som myndighetene gjennom lov og andre styringsdokumenter har bestemt. Det betyr at direktivene ikke følges opp av den ytre etat. Dette bør bekymre både myndighetene og politiets ledelse. Men hvorfor er det slik? Det kan være mange forklaringer på det, men en mulig forklaring kan være at det ikke er tradisjon for den typen forebyggende arbeid som myndighetene ønsker at politiet skal gjøre. Selv om Politidirektoratet med sin strategiplan for forebygging ønsket å «lære opp» politiet til hva forebygging skulle være ser det ikke ut til at den kunnskapen har bredt seg ut i etaten. Det kan se ut til at den rettshåndhevende formen for forebygging er det politiet forbinder med kriminalitetsforebygging. Dessuten ønsker kanskje også publikum å se at lovbrysterer får en reaksjon på handlingen sin. Mangelen på kunnskap om kriminalitetsforebyggende politiarbeid blant politigeneralistene fører til at forebyggingen blir en spesialistoppgave stikk i strid med det myndighetene ønsker. Det er ikke mange insentiver for å drive kriminalitetsforebyggende politiarbeid. For det første blir det ikke regnet som skikkelig politiarbeid (Finstad, 2000) og det er heller ingen gode måleparametre for denne typen arbeid. Politiet blir målt på kriminalstatistikk og saksbehandlingstid og oppklaringsprosent. Dermed vil det lønne seg for politidistriktene å satse på etterforskning, gode tall der gir status.

I og med at den store satsingen på kriminalitetsforebyggende politiarbeid er forholdsvis ung, kan det hende at det manglende fokuset i etaten kan være et «overgangsproblem». Men å få kriminalitetsforebyggende politiarbeid opp på det nivået myndighetene gir uttrykk for at det skal gjør seg ikke selv. Det krever målrettet innsats over tid.

Jeg startet avhandlingen med å spørre om hvordan Politihøgskolen bedre kan bidra til at politiet oppfyller myndighetens krav om kriminalitetsforebygging. For å finne ut av dette, har jeg sett på hvilke forventninger myndighetene faktisk har til dette. Der fant jeg ut at forventningene er høye. Kriminalitetsforebygging står høyt på den politiske agendaen. Jeg har også sett på om det er slik i praksis og der er funnene tydelige på at politihøgskolestudentene ikke har det fokuset på og kunnskaper om kriminalitetsforebygging som det forventes. Så hva kan Politihøgskolen bidra med?

For det første må Politihøgskolen sin unike posisjon som politiutdanner utnyttes.

Kriminalitetsforebyggende politiarbeid må styrkes både på bachelornivå og etter- og

videreutdanningsnivå. Her har jeg nevnt flere muligheter i kapittel 5, som for eksempel mer casebasert undervisning, samarbeid med andre fag (etterforskning, vitenskapsteori og metode) og ikke minst styrke kriminalitetsforebyggende politiarbeid som fag i praksisåret. Hvordan man skal gjøre dette er en fagutviklingsjobb som de fagansatte ved Politihøgskolen har ansvaret for å gjøre.

Det trengs også mer forskning på politimetoder og metodeutvikling innenfor dette fagfeltet. De kriminalitetsforebyggende strategiene er ganske teoretiske og har ikke så mange konkrete politigjøremål knyttet til seg. Politihøgskolen vil kunne være en viktig aktør for å være en initiativtaker til dette.

Det neste som må på plass er gode insentiver for å drive med kriminalitetsforebyggende politiarbeid. Det må lønne seg å være god på dette feltet. Her har myndighetene og politiets ledelse en jobb å gjøre. Myndighetene har slått fast at det er et mål å utvikle gode måleparametre for forebyggende arbeid. Her kan Politihøgskolen bidra med forskning på hvilke måleparametre som vil kunne fungere.

(28 696 ord)

7 Litteraturliste

- Aas, G., Runhovde, S. R., Strype, J., & Bjørgo, T. (2010). Trygghet i det offentlige rom : i åtte norske kommuner og bydeler: Politihøgskolen.
- Andenæs, J. (1996). Straffen som problem (2. rev. oppl. utg.). Halden: Exil.
- Balchen, P. C. (1998). *Politiets forebyggende arbeid: begrensninger og muligheter*. Nesbru: Vett og viten.
- Balvig, F., & Holmberg, L. (2004). *Politi og trygghet : forsøg med nærpolti i Danmark*. København: Jurist- og Økonomforbundets Forlag.
- Bittner, E. (2005). Florence Nightingale in pursuit of Willie Sutton: a theory of the police. I Tim Newburn (Red.), *Policing: key readings*. Cullompton, Devon: Willan Publ.
- Bjerknes, O. T., & Johansen, A. K. H. (2009). *Etterforskningsmetoder / en innføring*. Bergen: Fagbokforl.
- Bjerknes, O. T., & Williksen, E. (2012). *Politirapport*. Nesbru: Vett & viten.
- Bjurstedt, H. V. (2009). *Politimegling : det er møte mellom mennesker som har en konflikt og som antagelig kan avgjøres utenfor straffesak*. Oslo: H.V. Bjurstedt.
- Bjørgo, T. (2015). *Forebygging av kriminalitet*. Oslo: Universitetsforl.
- Bjørgo, T., & Carlsson, Y. (1999). *Vold, rasisme og ungdomsgjenger : forebygging og bekjempelse*. [Oslo]: Tano Aschehoug.
- Bjørgo, T., & Myhrer, T.-G. (2008). *Forskningsetisk veileder for Politihøgskolen*. Oslo: Politihøgskolen.
- Christie, N. (1977). *Konflikt som eiendom* (Vol. 23). Oslo: Instituttet.
- Clarke, R. V. (2005). Seven misconceptions of situational crime prevention. I Nick Tilley (Red.), *Handbook of crime prevention and community safety*. Cullompton, Devon: Willan publ.
- Crawford, A. (2007). Crime prevention and community safety. I Mike Maguire, Rodney Morgan & Robert Reiner (Red.), *The Oxford handbook of criminology* (4th ed. utg.). Oxford: Oxford University Press.
- Dahl, O. (2009). Bruk av veiledning i politiutdanningen: en undersøkelse av hvordan veiledning brukes i politistudentenes andre år av høyskoleutdanningen. Oslo: O. Dahl.
- Egge, M. (2007). *Evaluering av Konfliktrådsprosjektet og MIL : påtalekompetanse til lensmenn og nye meglingsarenaer* (Vol. 2007:2). Oslo: Politihøgskolen.
- Eide, A. K., & Gjertsen, H. (2009). *Med ! eller ? : virkninger av, og utfordringer ved, gjenopprettende rett som alternativ eller supplement til straff* (Vol. nr. 14/2009). Bodø: Nordlandsforskning.
- Erstad, O. (1997). *Det kriminalitetsforebyggende siktemål : en meta-evaluering av nasjonale og internasjonale tiltak og strategier i det kriminalitetsforebyggende arbeidet*. Oslo: Politihøgskolen.
- Felleskap trygghet utjevning. (2009). *Regjeringens strategi for forebygging: felleskap, trygghet, utjevning*. Oslo: Departementene.
- Felson, M., Webb, B., & Clarke, R. V. (1998). *Opportunity makes the thief : practical theory for crime prevention*. London: Home Office.
- Finstad, L. (2000). *Politiblikket*. Oslo: Pax.
- Fjelland, R. (1999). *Innføring i vitenskapsteori*. Oslo: Universitetsforl.
- Fosse, R. (2009). *Holder kokeplaten på 1. FOKUS, 3/2009*.
- Furuhagen, B. (2004). *Ordning på stan: politisen i Stockholm 1848-1917*. Stockholm: Östlings bokförlag Symposion.
- Giske, C. (2014). *Politiet og kriminalitetsofre : en studie av formelt ansvar og praksis*: Politihøgskolen.
- Gode krefter. (2009). *Gode krefter: kriminalitetsforebyggende handlingsplan : 35 tiltak for økt trygghet*. Oslo: Justis- og politidepartementet.
- Goldstein, H. (1990). *Problem-oriented policing*. New York: McGraw-Hill.
- Gundhus, H. I. (2009). *For sikkerhets skyld: IKT, yrkeskulturer og kunnskapsarbeid i politiet*. Unipub, [Oslo].
- Gundhus, H. I., Hellesø-Knutsen, K., & Wathne, C. T. (2010). *Politivitenskap på egne ben?: en essaysamling* (Vol. 2010:1). Oslo: Politihøgskolen.

- Gundhus, H. I., Larsson, P., & Granér, R. (Red.). (2014). *Innføring i politivitenskap* (1 utg.). Oslo: Cappelen Damm.
- Gundhus, H. I., Larsson, P., & Myhrer, T.-G. (c2007). *Polisier virksomhet: hva er det - hvem gjør det? : Forskningskonferansen 2007*, Oslo.
- Handlingsplan for forebygging av kriminalitet. (2013). *Handlingsplan for forebygging av kriminalitet (2013-2016)*. Oslo: Justis-og beredskapsdepartementet.
- Hauge, R. (1990). *Kriminalitetens årsaker: utsnitt av kriminologiens historie*. Oslo: Universitetsforl.
- Hauge, R. (1996). *Straffens begrunnelser*. Oslo: Universitetsforl.
- Hiim, H., & Hippe, E. (2001). *Å utdanne profesjonelle yrkesutøvere*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Holgersson, S., & Knutsson, J. (2012). *Hva gjør egentlig politiet?* (Vol. 2012:4). Oslo: Politihøgskolen.
- Hove, K. (2012). *Politiutdanning i Norge - fra konstabelkurs til bachelorutdanning*. Oslo: Politihøgskolen.
- Johannessen, A., Christoffersen, L., & Tufte, P. A. (2010). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode* (4. utg. utg.). Oslo: Abstrakt.
- Johannessen, S. O. (2013). *Politikultur : identitet, makt og forandring i politiet*. Trondheim: Akademika.
- Kalleberg, R. (2006). *Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap, humaniora, juss og teologi* Retningslinjer - NESH. Oslo: Forskningsetiske komiteer.
- Kelling, G. L. (1974). *The Kansas City Preventive Patrol experiment: a summary report*. Washington: Police Foundation.
- Knutsson, J., & Søvik, K.-E. (2005). *Problemorientert politiarbeid i teori og praksis*. Oslo: Politihøgskolen.
- Kristiansen, T. G. (2007). *Hvordan oppleves praksisåret som læringsarena: kan man lære av - og i praksis?* Høgskolen i Lillehammer: T. G. Kristiansen.
- Kvale, S. (2009). *Det kvalitative forskningsintervju* (2. utg. utg.). Oslo: Gyldendal akademisk.
- Lie, E. M. (2011). *I forkant: kriminalitetsforebyggende politiarbeid*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Lomell, H. M. (2011). *Making sense of numbers: the presentation of crime statistics in the Oslo police annual reports, 1950-2008. The Mutual construction of statistics and society*.
- Lozano-Garcia, F. J., Gandara, G., Perrni, O., Manzano, M., Hernandez, D. E., & Huisingh, D. (2008). *Capacity building: a course on sustainable development to educate the educators. International Journal of Sustainability in Higher Education, 9*.
- Lundgaard, J. M. (2011). *Nulltoleranse på norsk*. [Oslo]: Unipub.
- Molander, A., & Terum, L. I. (2008). *Profesjonsstudier*. Oslo: Universitetsforl.
- Mæland, H. J., & Norge Justis- og, p. (2007). *Fritz Moen og norsk strafferettspleie : Utredning fra et utvalg oppnevnt ved kongelig resolusjon av 8. september 2006. Avgitt til Justis-og politidepartementet 25. juni 2007* Norges offentlige utredninger (tidsskrift : online) (Vol. 2007:7). Oslo: Departementenes servicesenter, Informasjonsforvaltning.
- Newburn, T. (2008). *Handbook of policing* (2nd ed. utg.). Cullompton: Willan.
- NOU 2012:14 Rapport fra 22. juli-kommisjonen. (2012). *Rapport fra 22. juli-kommisjonen: oppnevnt ved kongelig resolusjon 12. august 2011 for å gjennomgå og trekke lærdom fra angrepene på regjeringskvartalet og Utøya 22. juli 2011 : avgitt til statsministeren 13. august 2012.* (9788258311482). Oslo: Departementenes servicesenter. Informasjonsforvaltning.
- NOU 2013:9 Politianalysen. (2013). *Ett politi - rustet til å møte fremtidens utfordringer: politianalysen : utredning fra et utvalg oppnevnt av Justis- og beredskapsdepartementet 8. november 2012 : avgitt til Justis- og beredskapsdepartementet 19. juni 2013.* (9788258311796). Oslo: Departementenes servicesenter, Informasjonsforvaltning.
- Olsvik, E. H. (2013). *Vitenskapsteori for politiet: tenkemåter for kunnskapsstyrt politiarbeid*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Paulsen, J. E. (2009). *Vulnerable Populations in Research*. I Solbakk, Nordtvedt & Nome (Red.), *Contemporary Issues in Medical Ethics Volume 1* (Vol. 1). Oslo.
- POD. (2008). *Politiet mot 2020: bemannings- og kompetansebehov i politiet* (Vol. 2008/07). [Oslo]: Politiet, Politidirektoratet.

- Politiarbeid på godt og vondt: Forskningskonferansen, Politihøgskolen 16.-17.august 2001.* (2001). Oslo.
- politidepartementet, J.-o. (2001). *St.meld. nr. 22 Politireform 2000 Et tryggere samfunn.* Oslo.
- Politidirektoratet. (2002). *Strategiplan for forebyggende politiarbeid 2002-2005.* [Oslo]: Politidirektoratet.
- Politidirektoratet. (2009). *Politiets strategi : 2010-2015* (Vol. 2009/10). Oslo: Politidirektoratet.
- Politidirektoratet. (2011). *Veileder : for politiets bekymringsamtale : dialog for ansvar og positiv endring* (Vol. nr. 2011/8). [Oslo]: Politiet, Politidirektoratet.
- Politihøgskolen. (1993). *Fagplaner for skoleåret 1993/94 Politihøgskolens 2. studieår (praksisperioden).*
- Politihøgskolen. (1994). *Fagplaner for studieåret 1994/95 3.studieår.* Politihøgskolen. Oslo.
- Arbeidsinstruks for praksisveileder (2004a).
- Politihøgskolen. (2004b). *Fag – og temaplaner for 3. studieår 2004/2006 avdeling Oslo.* Politihøgskolen. Oslo.
- Politihøgskolen. (2004c). *Fagplaner Studieåret 2004/05 2.studieår.* Politihøgskolen. Oslo.
- Rammeplan for Bachelor - politiutdanning (2007).
- Politihøgskolen. (2012a). *Fagplan for Bachelorstudiet BII Studieåret 2012/2013.* Politihøgskolen. Oslo.
- Politihøgskolen. (2012b). *Studieplan Videreutdanning i kriminalitetsforebyggende politiarbeid.* Politihøgskolen. Oslo.
- Politiinstruksen. (1990). *Alminnelig tjenesteinstruks for politiet (politiinstruksen) av 22. juni 1990 nr 3963 med endringer sist ved forskrift av 30. juni 2006 nr 751 (i kraft 1. juli 2006).* Oslo: Cappelen Akademisk forl.
- Politi-loven. (1995). *Lov av 4 august 1995 nr. 53 om politiet : sist endret ved lov av 22. juni 2012 nr. 52.* Bergen: Fagbokforlaget.
- Sahlin, I. (2000). *Brottsprevention.* Lund: Arkiv förlag.
- Skjervheim, H. (1996). *Deltakar og tilskodar og andre essaysidé og tanke* ([Ny utg.]. utg.). Oslo: Aschehoug.
- Skogan, W. G., & Hartnett, S. (2005). *Community policing in Chicago.* I Tim Newburn (Red.), *Policing Key Readings.* Collompton, Devon: Willan Publishing.
- St.meld. nr. 22. (2001). *Stortingsmelding 22 – Politireform 2000 Et tryggere samfunn.* <Oslo>: Departementet.
- St.meld. nr. 42. (2004-2005). *Stortingsmelding nr. 42 - Politiets rolle og oppgaver.*
- Statistisk sentralbyrå. (2013). *Samfunnsspeilet : tidsskrift om levekår og livsstil. Samfunnsspeilet :tidsskrift om levekår og livsstil, 3.*
- Straffeprosessloven, (2011).
- Thagaard, T. (2009). *Systematikk og innlevelse : en innføring i kvalitativ metode.* Bergen: Fagbokforl.
- Thorsen, L. R., Lid, S., & Stene, R. J. (2009). *Kriminalitet og rettsvesen 2009* (Vol. 110). Oslo: Statistisk sentralbyrå.
- Thue, F. W. (1997). *Empirisme og demokrati: norsk samfunnsforskning som etterkrigsprosjekt* Det Blå bibliotek. Oslo: Universitetsforlaget.
- Tjora, A. H. (2012). *Kvalitative forskningsmetoder i praksis* (2. utg. utg.). Oslo: Gyldendal akademisk.
- Weisburd, D., & Braga, A. A. (2006). *Police innovation : contrasting perspectives.* Cambridge: Cambridge University Press.

Infoskriv masteroppgave Trond Kyrre Simensen**Forespørsel om å delta i intervju i forbindelse med forskningsprosjekt «Forebygging i B2»**

Jeg er masterstudent ved Politihøgskolen og skriver en masteroppgave om hvordan politihøgskolens studenter opplever forebyggende politiarbeid i sitt andre studieår. I tillegg er jeg lærer ved politihøgskolen.

Min foreløpige problemstilling er: **Er politihøgskolestudentene i andre studieår i stand til å identifisere forebyggende politiarbeid?**

For å gjennomføre min undersøkelse vil jeg intervjuere studenter som er inne i sitt andre studieår ved politihøgskolen. Jeg ser for meg at jeg skal intervjuere 12 studenter. Alle intervjuene vil bli tatt opp på bånd og jeg vil ta notater underveis. Intervjuene vil så bli transkribert og analysert ut fra det. Alle opplysninger som kan identifisere intervjuobjektet eller tjenestested vil bli anonymisert og lydbandene vil bli slettet etter prosjektslutt, senest våren 2014. Masteravhandlingen vil bestå av en teoridel og en del hvor funnene i undersøkelsen legges frem og drøftes.

Intervjuet vil ta omtrent en time og ønskes av praktiske årsaker gjennomført på studentens tjenestested. Jeg ordner med alt det praktiske rundt intervjuet.

Veiledere på oppgaven er dr Maren Eline Kleiven ved Norges Utenrikspolitiske institutt, Nupi, og førsteamanuensis Bjørn Barland ved Politihøgskolen. Studien er meldt til Personvernombudet for forskning, Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste(NSD).

Det å delta er helt frivillig, og du har anledning til å trekke deg fra studien underveis, uten begrunnelse. Dersom du trekker deg underveis vil alle innsamlede data om deg slettes. All informasjon, både når det gjelder tid, sted, alder, kjønn, tilknytning blir behandlet konfidensielt. Dersom du ønsker å delta på intervjuet, må du signere på en samtykkeerklæring som du får før intervjuet starter.

Har du spørsmål i forbindelse med oppgaven eller intervjuet, kan jeg kontaktes på e-post trond.kyrre.simensen@phs.no, og mine veiledere kan kontaktes på mek@nupi.no eller Bjorn.Barland@phs.no

Mvh

Trond Kyrre Simensen

Samtykkeerklæring:

Jeg har mottatt skriftlig informasjon og er villig til å delta i studien.

Signatur Telefonnummer

Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS
NORWEGIAN SOCIAL SCIENCE DATA SERVICES

Harald Hårfagres gate 29
N-5007 Bergen
Norway
Tel: +47-55 58 21 17
Fax: +47-55 58 96 50
nsd@nsd.uib.no
www.nsd.uib.no
Org nr: 985 321 884

Bjørn Barland
Norsk Utenrikspolitisk Institutt
Pb. 8159 Dep.
0033 OSLO

Vår dato: 08.02.2013

Vår ref:32846 / 3 / MSI

Deres dato:

Deres ref:

TILBAKEMELDING PÅ MELDING OM BEHANDLING AV PERSONOPPLYSNINGER

Vi viser til melding om behandling av personopplysninger, mottatt 18.01.2013. Meldingen gjelder prosjektet:

32846	<i>Politibøgskelestudentenes oppfatning av forebyggende politiarbeid i praksisåret</i>
Behandlingsansvarlig	<i>Politibøgskolen, ved institusjonens øverste leder</i>
Daglig ansvarlig	<i>Bjørn Barland</i>
Student	<i>Trond Kyrre Simensen</i>

Personvernombudet har vurdert prosjektet og finner at behandlingen av personopplysninger er meldepliktig i henhold til personopplysningsloven § 31. Behandlingen tilfredsstiller kravene i personopplysningsloven.

Personvernombudets vurdering forutsetter at prosjektet gjennomføres i tråd med opplysningene gitt i meldeskjemaet, korrespondanse med ombudet, eventuelle kommentarer samt personopplysningsloven og helseregisterloven med forskrifter. Behandlingen av personopplysninger kan settes i gang.

Det gjøres oppmerksom på at det skal gis ny melding dersom behandlingen endres i forhold til de opplysninger som ligger til grunn for personvernombudets vurdering. Endringsmeldinger gis via et eget skjema <http://www.nsd.uib.no/personvern/meldeplikt/skjema.html>. Det skal også gis melding etter tre år dersom prosjektet fortsatt pågår. Meldinger skal skje skriftlig til ombudet.

Personvernombudet har lagt ut opplysninger om prosjektet i en offentlig database, <http://pvo.nsd.no/prosjekt>.

Personvernombudet vil ved prosjektets avslutning, 31.05.2014, rette en henvendelse angående status for behandlingen av personopplysninger.

Vennlig hilsen

Vigdis Namtvedt Kvalheim

Marte Sivertsen

Marte Sivertsen tf: 55 58 33 48

Vedlegg: Prosjektvurdering

Kopi: Trond Kyrre Simensen, Blakstad Hageby 2 C, 1392 VETTRE

Avdelingskontorer / District Offices

OSLO NSD, Universitetet i Oslo, Postboks 1055 Blindern, 0316 Oslo. Tel: +47-22 85 52 11. nsd@uio.no
TRONDHEIM NSD, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, 7491 Trondheim. Tel: +47-73 59 19 07. kyrre.svarva@svt.ntnu.no
TROMSØ NSD, SVE, Universitetet i Tromsø, 9037 Tromsø. Tel: +47-77 64 43 36. nsdmaa@sv.uio.no

Personvernombudet for forskning

Prosjektvurdering - Kommentar

Prosjektnr: 32846

Ifølge prosjektmeldingen skal det innhentes muntlig og skriftlig samtykke basert på skriftlig informasjon om prosjektet og behandling av personopplysninger. Personvernombudet finner informasjonsskrivet tilfredsstillende utformet i henhold til personopplysningslovens vilkår, men anbefaler at navn og kontaktopplysninger til daglig ansvarlig tilføyes.

Personvernombudet legger til grunn at veileder og student setter seg inn i og etterfølger Politihøgskolen sine interne rutiner for datasikkerhet, spesielt med tanke på bruk av privat pc til oppbevaring av personidentifiserende data.

Prosjektet skal i følge informasjonsskrivet avsluttes våren 2014, og innsamlede opplysninger skal da anonymiseres og lydopptak slettes. Anonymisering innebærer at direkte personidentifiserende opplysninger som navn/koblingsnøkkel slettes, og at indirekte personidentifiserende opplysninger (sammenstilling av bakgrunnsopplysninger som f.eks. praksissted, utdanning, alder, kjønn) fjernes eller grovkategoriseres slik at ingen enkeltpersoner kan gjenkjennes i materialet.

Vurdering av **SØKNAD OM Å FÅ INTERVJUE B2 STUDENTER I FORBINDELSE MED MASTEROPPGAVE
VÅREN 2013.**

Tema for masteroppgaven er svært relevant og faglig interessant for Politihøgskolen. Gjennomføring av samtalene, slik det er beskrevet i søknaden, ivaretar krav som stilles til anonymisering /personvern.

Lykke til med arbeidet!

Politihøgskolen, 10.1.13

Geir Valaker
avdelingsleder

Intervjuguide – Masteroppgave Trond Kyrre våren 2013

Tema	Spørsmål	Begrunnelse	Notater
Bakgrunn	Fortell om deg selv	Myk start, senere klassifisering	
	Motivasjon for å bli politi	Har dette betydning for opplevelse av forebygging	
	Hvor gikk du B1	Er det forskjeller mellom opplæringsstedene	
	Hva har du mest bruk for av det du lærte i B1		
	Hva husker du best fra B1		
	Fortell om praksisåret fram til nå	Får fra hva informanten har opplevd med hans egne ord. Kan være forebygging uten at han vet om det	

Læring	Hvordan er din opplevelse av forholdet mellom det du lærte i B1 og praksisåret	Teori og praksis	
	Hva syns du at du lærer mest av i B2		
	Hvem er viktigst for deg i læringsprosessen i B2		
Forebygging	Hva lærte du om forebygging i B1	Informantens egne ord først	
	Fortell om ditt inntrykk av forebygging på dette tjenestestedet	Igjen informantens egne ord. Får frem om det er f.eks. gjennomgående, personavhengig, ikke	

		eksisterende	
	Har du vært med på noe forebyggende arbeid til nå i praksisåret?		
	Hvilket forhold tror du veilederen din har til forebygging	Er det veilederavhengig hva studentene opplever av forebyggende politiarbeid i praksisåret	
Forebygging/Læring	Forslag til forebyggende temaer i B1		
	Kunnskapsbasert politiarbeid (POP)	Hva legger studenten i disse begrepene. Praktiske erfaringer	
	Personorientert forebygging		
	Situasjonell forebygging		

	Lokalorientert forebygging		
	Gjenopprettende prosesser		
Avslutning	Noe mer du vil legge til?		
	Takke for intervjuet		